

SEANCE DU JEUDI 11 MARS 1982
VERGADERING VAN DONDERDAG 11 MAART 1982

ASSEMBLEE
PLENAIRE VERGADERING

SOMMAIRE:**CONGES:**

Page 627.

COMMUNICATIONS:

Page 627.

- a) Lettre du Premier ministre;
- b) Cour des comptes;
- c) Parlement européen.

COMPOSITION DE COMMISSIONS (Modification):

Page 627.

PROPOSITION DE LOI (Renvoi):

Page 627.

ORDRE DES TRAVAUX:

1. Page 628.
2. Page 648.

PROPOSITIONS (Prise en considération):

Page 628.

M. Verbist et consorts. — Proposition de loi relative à l'Ordre des Médecins.

M. Paque et consorts. — Proposition de nouvelle loi communale.

M. T. Declercq. — Proposition de loi modifiant les articles 6 et 27 de la loi du 8 juillet 1976 organique des centres publics d'aide sociale.

M. Vandenhautte. — Proposition de loi modifiant la loi du 2 mars 1954 tendant à prévenir et réprimer les atteintes au libre exercice des pouvoirs souverains établis par la Constitution.

M. Humblet et consorts. — Proposition de résolution sur la situation au Salvador et le projet d'élections qui se dérouleraient en mars 1982.

Orateur: M. Humblet, p. 628.

Ann. parl. Sénat — Session ordinaire 1981-1982
 Parlem. Hand. Senaat — Gewone zitting 1981-1982

INHOUDSOPGAVE:**VERLOF:**

Bladzijde 627.

MEDEDELINGEN:

Bladzijde 627.

- a) Schrijven van de Eerste minister;
- b) Rekenhof;
- c) Europees Parlement.

SAMENSTELLING VAN COMMISSIES (Wijziging):

Bladzijde 627.

VOORSTEL VAN WET (Verwijzing):

Bladzijde 627.

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN:

1. Bladzijde 628.
2. Bladzijde 648.

VOORSTELLEN (Inoverwegingneming):

Bladzijde 628.

De heer Verbist c.s. — Voorstel van wet betreffende de Orde der Geneesheren.

De heer Paque c.s. — Voorstel van nieuwe gemeentewet.

De heer T. Declercq. — Voorstel van wet tot wijziging van de artikelen 6 en 27 van de organische wet van 8 juli 1976 betreffende openbare centra voor maatschappelijk welzijn.

De heer Vandenhautte. — Voorstel van wet houdende wijziging van de wet van 2 maart 1954 tot voorkoming en bevegeling der aanslagen op de vrije uitoefening van de door de Grondwet ingestelde soevereine machten.

De heer Humblet c.s. — Voorstel van resolutie over de toestand in El Salvador en de voorgenomen verkiezingen, die zouden plaatshebben in maart 1982.

Spreker: de heer Humblet, blz. 628.

M. Vannieuwenhuyze et consorts. — Proposition de loi tendant à rouvrir les délais d'introduction des demandes d'octroi des statuts de prisonnier de guerre, agent de renseignements et d'action, résistant armé, résistant civil, résistant par la presse clandestine, déporté pour le travail obligatoire de la guerre de 1940-1945, prisonnier politique, réfractaire, étranger prisonnier politique, incorporé de force dans l'armée allemande et résistant au nazisme dans les régions annexées.

PROJETS DE LOI (Discussion) :

Projet de loi contenant le budget du ministère des Affaires étrangères, du Commerce extérieur et de la Coopération au Développement de l'année budgétaire 1981.

Projet de loi ajustant le budget du ministère des Affaires étrangères, du Commerce extérieur et de la Coopération au Développement de l'année budgétaire 1980.

Discussion générale. — *Orateurs:* MM. Hoyaux, Lahaye, Humbert, Jorissen, M. Tindemans, ministre des Relations extérieures, M. le Président, M. Wyninckx, p. 628. — M. de Bruyne, M. Tindemans, ministre des Relations extérieures, M. Kempinaire, secrétaire d'Etat au Commerce extérieur, adjoint au ministre des Finances et du Commerce extérieur, p. 643.

Projet de loi interprétative des articles 1er et 4 de l'arrêté royal n° 175 du 13 juin 1935 portant création d'un Institut de Réescompte et de Garantie.

Discussion et vote de l'article unique, p. 642.

PROJET DE LOI (Vote) :

Projet de loi interprétative des articles 1er et 4 de l'arrêté royal n° 175 du 13 juin 1935 portant création d'un Institut de Réescompte et de Garantie, p. 642.

QUESTION ORALE DE M. LEPAFFE AU PREMIER MINISTRE ET AU MINISTRE DES RELATIONS EXTERIEURES SUR «LA POSITION ADOPTEE VIS-A-VIS DU CONFLIT AU SALVADOR LORS DE L'ENTRETIEN RECENT AVEC LE PRESIDENT DES ETATS-UNIS D'AMERIQUE» :

Orateurs: M. J. Peetermans, M. Tindemans, ministre des Relations extérieures, p. 648.

QUESTION ORALE DE M. MATTHYS AU MINISTRE DES RELATIONS EXTERIEURES, AU MINISTRE DES COMMUNICATIONS ET DES POSTES, TELEGRAPHES ET TELEPHONES ET AU SECRETAIRE D'ETAT AUX POSTES, TELEGRAPHES ET TELEPHONES SUR «LA DETTE DU ZAIRE AUPRES DE LA REGIE DES TELEGRAPHES ET TELEPHONES» :

Orateurs: M. Matthys, M. Tindemans, ministre des Relations extérieures, p. 649.

QUESTION ORALE DE M. LUYTEN AU MINISTRE DES RELATIONS EXTERIEURES SUR «L'INSECURITE QUI FRAPPE NOS RESSORTISSANTS AU GUATEMALA» :

Orateurs: M. Luyten, M. Tindemans, ministre des Relations extérieures, p. 649.

QUESTION ORALE DE M. R. MAES AU MINISTRE DES TRAVAUX PUBLICS ET AU SECRETAIRE D'ETAT A LA REGION BRUXELLOISE SUR «LA CONSTRUCTION A BRUXELLES D'UN BATIMENT DESTINE AU CONSEIL DE MINISTRES DES COMMUNAUTES EUROPEENNES» :

Orateurs: M. R. Maes, M. Olivier, ministre des Travaux publics, p. 650.

De heer Vannieuwenhuyze c.s. — Voorstel van wet tot heropening van de termijnen voor het indienen van aanvragen tot toekenning van de statuten van krijgsgevangene, inlichtingen- en actieagent, gewapend weerstander, burgerlijk weerstander, weerstander door de slukpers, gedeporteerde voor de verplichte tewerkstelling tijdens de oorlog 1940-1945, politiek gevangene, werkweigeraar, buitenlander politiek gevangene, verplicht ingelijfd bij het Duitse leger en weerstander tegen het nazisme in de ingelijfd gebieden.

ONTWERPEN VAN WET (Bespreking) :

Ontwerp van wet houdende de begroting van het ministerie van Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelings-samenwerking voor het begrotingsjaar 1981.

Ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting van het ministerie van Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking voor het begrotingsjaar 1980.

Algemene bespreking. — *Sprekers:* de heren Hoyaux, Lahaye, Humbert, Jorissen, de heer Tindemans, minister van Buitenlandse Betrekkingen, de Voorzitter, de heer Wyninckx, blz. 628. — De heer de Bruyne, de heer Tindemans, minister van Buitenlandse Betrekkingen, de heer Kempinaire, staatssecretaris voor Buitenlandse Handel, toegevoegd aan de minister van Financiën en Buitenlandse Handel, blz. 643.

Ontwerp van wet tot interpretatie van de artikelen 1 en 4 van het koninklijk besluit nr. 175 van 13 juni 1935 houdende oprichting van een Herdiscontering- en Waarborginstituut.

Beraadslaging en stemming over het enig artikel, blz. 642.

ONTWERP VAN WET (Stemming) :

Ontwerp van wet tot interpretatie van de artikelen 1 en 4 van het koninklijk besluit nr. 175 van 13 juni 1935 houdende oprichting van een Herdiscontering- en Waarborginstituut, blz. 642.

MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER LEPAFFE AAN DE EERSTE MINISTER EN AAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE BETREKKINGEN OVER «HET STANDPUNT INGENOMEN TEN OPZICHT VAN HET CONFLICT IN EL SALVADOR TIJDENS HET RECENTE ONDERHOUD MET DE PRESIDENT VAN DE VERENIGDE STATEN» :

Sprekers: de heer J. Peetermans, de heer Tindemans, minister van Buitenlandse Betrekkingen, blz. 648.

MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER MATTHYS AAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE BETREKKINGEN, AAN DE MINISTER VAN VERKEERSWEZEN EN POSTERIJEN, TELEGRAFIE EN TELEFONIE EN AAN DE STAATSSECRETARIS VOOR POSTERIJEN, TELEGRAFIE EN TELEFONIE OVER «DE ZAIRESE SCHULD AAN DE REGIE VOOR TELEGRAFIE EN TELEFONIE» :

Sprekers: de heer Matthys, de heer Tindemans, minister van Buitenlandse Betrekkingen, blz. 649.

MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER LUYTEN AAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE BETREKKINGEN OVER «DE ONVEILIGHEID VAN ONZE LANDGENOTEN IN GUATEMALA» :

Sprekers: de heer Luyten, de heer Tindemans, minister van Buitenlandse Betrekkingen, blz. 649.

MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER R. MAES AAN DE MINISTER VAN OPENBARE WERKEN EN AAN DE STAATSSECRETARIS VOOR HET BRUSSELSE GEWEST OVER «DE OPRICHTING VAN EEN VOOR DE MINISTERRAAD VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAP BESTemd GEBOUW TE BRUSSEL» :

Sprekers: de heer R. Maes, de heer Olivier, minister van Openbare Werken, blz. 650.

QUESTION ORALE DE M. DE WASSEIGE AU MINISTRE DE LA DEFENSE NATIONALE SUR «LA PARTICIPATION BELGE A DES MANOEUVRES NAVALES DANS LA ZONE DES CARAIBES» :

Orateurs: M. de Wasseige, M. Tromont, ministre de l'Education nationale, p. 650.

QUESTION ORALE DE M. PAQUE A M. TROMONT, MINISTRE DE L'EDUCATION NATIONALE, SUR «L'ELARGISSEMENT DE LA MOBILITE DES AGENTS DE L'ETAT ET ASSIMILES» :

Orateurs: M. Paque, M. Tromont, ministre de l'Education nationale, p. 651.

QUESTION ORALE DE M. HUMBLET AU VICE-PREMIER MINISTRE ET MINISTRE DE L'INTERIEUR ET DE LA FONCTION PUBLIQUE SUR «LE COMPORTEMENT DE LA GENDARMERIE» :

Orateurs: M. Humblet, M. Tromont, ministre de l'Education nationale, p. 651.

INTERPELLATIONS (Discussion):

Interpellation de M. Humblet au Premier ministre et au ministre des Relations extérieures sur «la situation au Salvador».

Orateurs: MM. Humblet, Matthys, M. Tindemans, ministre des Relations extérieures, p. 652.

Interpellation de M. De Rouck au ministre des Relations extérieures sur «la délimitation des zones de développement en Flandre et en Wallonie».

Orateurs: MM. De Rouck, Egelmeers, Humblet, M. Tindemans, ministre des Relations extérieures, p. 656.

Interpellation de M. Cudell au ministre de la Région bruxelloise et des Classes moyennes sur «la situation économique, les finances communales et la situation institutionnelle actuelle de la région bruxelloise».

Orateurs: M. Cudell, M. Demuyter, ministre de la Région bruxelloise et des Classes moyennes, p. 659.

PROJET DE LOI (Dépôt):

Page 665.

Le gouvernement. — Projet de loi ajustant le budget du ministère de la Prévoyance sociale de l'année budgétaire 1981.

PROPOSITIONS DE LOI (Dépôt):

Page 665.

M. Vandezande. — Proposition de loi modifiant l'article 65 de la loi électorale communale.

M. De Bondt. — Proposition de loi relative à l'admission des détenteurs de certains diplômes de licence aux études universitaires conduisant à des grades légaux.

M. Lahaye:

- a) Proposition de loi créant la fonction de commissaire parlementaire chargé de la défense des consommateurs;
- b) Proposition de loi instituant la charge de procureur de la nation;
- c) Proposition de loi portant création de la fonction d'ombudsman de la presse.

M. J. Peetermans. — Proposition de loi uniformisant les normes de création de maintien et de subvention des emplois dans l'enseignement sur le territoire de l'arrondissement de Bruxelles-Capitale.

MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER DE WASSEIGE AAN DE MINISTER VAN LANDSVERDEDIGING OVER «DE DEELNEMING VAN BELGIE AAN VLOOTMANEUVERS IN DE CARAIBEN»:

Sprekers: de heer de Wasseige, de heer Tromont, minister van Onderwijs, blz. 650.

MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER PAQUE AAN DE HEER TROMONT, MINISTER VAN NATIONALLE OPVOEDING, OVER «DE VERGROTING VAN DE MOBILITEIT VAN DE RIJKSAMBTENAREN EN HET DAARMEDE GELIJKGESTELDE PERSONEEL»:

Sprekers: de heer Paque, de heer Tromont, minister van Onderwijs, blz. 651.

MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER HUMBLET AAN DE VICE-EERSTE MINISTER EN MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN OPENBAAR AMBT OVER «HET OPTREDEN VAN DE RIJKSWACHT»:

Sprekers: de heer Humblet, de heer Tromont, minister van Onderwijs, blz. 651.

INTERPELLATIES (Bespreking):

Interpellatie van de heer Humblet tot de Eerste minister en tot de minister van Buitenlandse Betrekkingen over «de toestand in El Salvador».

Sprekers: de heren Humblet, Matthys, de heer Tindemans, minister van Buitenlandse Betrekkingen, blz. 652.

Interpellatie van de heer De Rouck tot de minister van Buitenlandse Betrekkingen over «de afbakening van de ontwikkelingszones in Vlaanderen en in Wallonië».

Sprekers: de heren De Rouck, Egelmeers, Humblet, de heer Tindemans, minister van Buitenlandse Betrekkingen, blz. 656.

Interpellatie van de heer Cudell tot de minister van het Brusselse Gewest en van Middenstand over «de economische toestand, de gemeentefinanciën en de huidige institutionele positie van het Brusselse gewest».

Sprekers: de heer Cudell, de heer Demuyter, minister van het Brusselse Gewest en van Middenstand, blz. 659.

ONTWERP VAN WET (Indiening):

Bladzijde 665.

De regering. — Ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting van het ministerie van Sociale Voorzorg voor het begrotingsjaar 1981.

VOORSTELLEN VAN WET (Indiening):

Bladzijde 665.

De heer Vandezande. — Voorstel van wet houdende wijziging van artikel 65 van de gemeentekieswet.

De heer De Bondt. — Voorstel van wet betreffende de toegang van de houders van sommige licentiaatsdiploma's tot de universitaire studies met wettelijke graad.

De heer Lahaye:

- a) Voorstel van wet tot instelling van een ombudsman voor de verbruikers;
- b) Voorstel van wet houdende instelling van het ambt van landsprocureur;
- c) Voorstel van wet tot instelling van een ombudsman voor de pers.

De heer J. Peetermans. — Voorstel van wet waarbij eenheid wordt gebracht in de normen voor de instelling, de handhaving en de subsidiëring van betrekkingen in het onderwijs binnen het arrondissement Brussel-Hoofdstad.

MM. Lepaffe et Désir. — Proposition de loi visant à autoriser le port du nom d'un des conjoints après divorce.

M. Lagasse. — Proposition de loi spéciale organisant la région de Bruxelles en application de l'article 107^{quater} de la Constitution.

MM. Humblet et Paque. — Proposition de loi portant diverses mesures en faveur des victimes du devoir patriotique.

MM. Humblet et Donnay. — Proposition de loi organisant un programme complémentaire dans l'enseignement secondaire.

M. Humblet:

- a) Proposition de loi complétant l'article 132 du Code électoral;
- b) Proposition de loi stimulant la création d'emplois et assurant une aide aux entreprises défaillantes reprises par un entrepreneur ou des salariés.

MM. Humblet et Paque. — Proposition de loi portant réouverture des délais d'introduction des demandes visant à obtenir certains statuts de reconnaissance nationale.

INTERPELLATIONS (Demandes):

Page 666.

M. Vandezande à M. Coens, ministre de l'Education nationale, sur le *European Economic Community College* d'Anvers et l'irrégularité que constitue la reconnaissance comme équivalentes des études faites en français par des Belges dans cet établissement».

M. S. Moureaux au Vice-Premier ministre et ministre de l'Intérieur et de la Fonction publique sur «la conception qu'il se fait de son rôle dans l'exercice de la tutelle prévue par l'article 7 de la loi du 8 août 1980 à l'égard des communes de la périphérie bruxelloise qui, tout en relevant sur le plan de l'urbanisme, de la Région flamande, appartiennent, d'après les compétences, à celles du ministre de l'Intérieur en ce qui concerne la tutelle administrative sur les actes des autorités communales».

De heren Lepaffe en Désir. — Voorstel van wet houdende machting van de ene echtgenoot om de naam van de andere echtgenoot te dragen na echtscheiding.

De heer Lagasse. — Voorstel van bijzondere wet tot organisatie van het Brusselse gewest met toepassing van artikel 107^{quater} van de Grondwet.

De heren Humblet en Paque. — Voorstel van wet houdende maatregelen ten gunste van de slachtoffers van de vaderlandslievende plicht.

De heren Humblet en Donnay. — Voorstel van wet tot invoering van een aanvullend programma in het secundair onderwijs.

De heer Humblet:

- a) Voorstel van wet tot aanvulling van artikel 132 van het Kieswetboek;
- b) Voorstel van wet tot bevordering van de schepping van nieuwe werkgelegenheid en tot steunverlening aan faillerende bedrijven overgenomen door ondernemers of werk-nemers.

De heren Humblet en Paque. — Voorstel van wet strekkende om de termijnen voor het indienen van aanvragen voor het verkrijgen van bepaalde statuten van nationale erkentelijkheid opnieuw te doen ingaan.

INTERPELLATIES (Verzoeken):

Bladzijde 666.

De heer Vandezande tot de heer Coens, minister van Onderwijs, over het *European Economic Community College* te Antwerpen en de onrechtmatige gelijkwaardigheidsverklaring van de in die instelling in het Frans gedane studies door Belgen».

De heer S. Moureaux tot de Vice-Eerste minister en minister van Binnenlandse Zaken en Openbaar Ambt over «de opvatting die hij heeft van zijn taak bij de uitoefening van de voogdij bepaald in artikel 7 van de wet van 8 augustus 1980 ten opzichte van de gemeenten uit het Brusselse randgebied, die op het gebied van de stedebouw afhangen van het Vlaamse gewest maar inzake bevoegdheid onder de minister van Binnenlandse Zaken ressorteren wat betreft de administratieve voogdij over de handelingen van de gemeenteoverheid».

**PRESIDENCE DE M. LEEMANS, PRESIDENT
VOORZITTERSCHAP VAN DE HEER LEEMANS, VOORZITTER**

MM. Féris et De Seranno, secrétaires, prennent place au bureau.
De heren Féris en De Seranno, secretarissen, nemen plaats aan het bureau.

Le procès-verbal de la dernière séance est déposé sur le bureau.
De notulen van de jongste vergadering worden ter tafel gelegd.

La séance est ouverte à 14 h 20 m.
De vergadering wordt geopend te 14 u. 20 m.

CONGES — VERLOF

MM. Hubin, pour raison de santé (jusqu'au 15 avril); Gramme, à l'étranger (jusqu'au 20 mars), demandent un congé.

Vragen verlof: de heren Hubin, wegens gezondheidsredenen (tot 15 april); Gramme, in het buitenland (tot 20 maart).

— Ces congés sont accordés.
Dit verlof wordt toegestaan.

Mme De Pauw-Deveen et M. Vanhaverbeke, pour raison de santé; Mme Hanquet, MM. C. De Clercq et Dalem, en raison d'autres devoirs; Lutgen et Van Nevel, en raison d'un deuil familial; Lepaffe, pour des raisons professionnelles; Debussére, à l'étranger; Kuylen, en raison de devoirs professionnels; Th. Toussaint, pour des raisons familiales, demandent d'excuser leur absence à la présente séance.

Afwezig met bericht van verhinderung: mevrouw De Pauw-Deveen en de heer Vanhaverbeke, wegens gezondheidsredenen; mevrouw Hanquet, de heren C. De Clercq en Dalem, wegens andere plichten; Lutgen en Van Nevel, wegens familielouw; Lepaffe, wegens beroepsredenen; Debussére, in het buitenland; Kuylen, wegens ambtsplichten; Th. Toussaint, wegens familierechten.

— Pris pour information.
Voor kennisgeving.

MEDEDELINGEN — COMMUNICATIONS

Koninklijke besluiten 15 tot 17 — Arrêtés royaux 15 à 17

De Voorzitter. — Bij schrijven van 9 maart 1982 zendt de Eerste minister aan de Senaat, ter uitvoering van artikel 3, § 3, van de wet van 2 februari 1982 tot toeënkennung van bepaalde bijzondere machten aan de Koning, een afschrift van drie koninklijke besluiten gedagtekend van 9 maart 1982 en genummerd van 15 tot 17.

Par lettre du 9 mars 1982, le Premier ministre a transmis au Sénat, en exécution de l'article 3, § 3, de la loi du 2 février 1982 accordant certains pouvoirs au Roi, une copie de trois arrêtés royaux datés du 9 mars 1982 et numérotés de 15 à 17.

— Ter inzage in de Griffie.
Dépôt au Greffe.

Cour des comptes — Rekenhof

M. le Président. — Conformément à l'article 14 modifié de la loi du 29 octobre 1846, la Cour des comptes transmet au Sénat, par dépêche du 3 mars 1982, une délibération du Conseil des ministres du 18 janvier 1982 (n° 149), au sujet du différend survenu entre ce collège et le secrétaire d'Etat à la Coopération au Développement concernant l'imputation de certaines dépenses au budget du ministère des Affaires étrangères, du Commerce extérieur et de la Coopération au Développement de l'année budgétaire 1981.

Overeenkomstig het artikel 14 van de wet van 29 oktober 1846, zendt het Rekenhof aan de Senaat, bij dienstbrief van 3 maart 1982, het besluit van de Ministerraad d.d. 18 januari 1982 (nr. 149), in verband met het geschil gerezien tussen dat college en de staatssecretaris voor Ontwikkelingssamenwerking omtrent de aanrekening van bepaalde uitgaven op de begroting van het ministerie van Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking voor het begrotingsjaar 1981.

— Renvoi à la commission des Finances.
Verwezen naar de commissie voor de Financiën.

M. le Président. — Il est donné acte de cette communication au premier président de la Cour des comptes.

Van deze mededeling wordt aan de eerste voorzitter van het Rekenhof akte gegeven.

Parlement européen — Europees Parlement

M. le Président. — Par lettres du 2 mars 1982, le président du Parlement européen transmet au Sénat :

1. Une résolution sur le rôle du Parlement européen dans la négociation et la ratification de traités d'adhésion et d'autres traités et accords conclus entre la Communauté européenne et des pays tiers;

Bij brieven van 2 maart 1982 zendt de voorzitter van het Europees Parlement aan de Senaat :

1. Een resolutie over de rol van het Europese Parlement bij onderhandelingen over en ratificatie van toetredingsverdragen en

andere verdragen en overeenkomsten tussen de Europese Gemeenschap en derde landen;

— Renvoi à la commission des Relations extérieures.
Verwezen naar de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen.
2. Une résolution sur la situation et les problèmes des personnes âgées dans la Communauté européenne;
2. Een resolutie over de positie en de problemen van ouderen in de Europese Gemeenschap;

— Renvoi à la commission des Relations extérieures et, pour information, à la commission des Affaires sociales.

Verwezen naar de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen en, ter informatie, naar de commissie voor de Sociale Aangelegenheden.

3. Une résolution sur la situation des petites et moyennes entreprises dans la Communauté;

3. Een resolutie over de situatie van de kleine en middelgrote ondernemingen in de Gemeenschap;

— Renvoi à la commission des Relations extérieures et, pour information, à la commission de l'Economie.

Verwezen naar de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen en, ter informatie, naar de commissie voor de Economische Aangelegenheden.

4. Une résolution sur les aspects et les conditions de l'appropriation charbonnier de la Communauté européenne.

4. Een resolutie over aspecten en vereisten van de steenkoolvoorziening van de Europese Gemeenschap;

— Renvoi à la commission des Relations extérieures et, pour information, à la commission de l'Economie.

Verwezen naar de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen en, ter informatie, naar de commissie voor de Economische Aangelegenheden.

SAMENSTELLING VAN COMMISSIONS

Wijziging

COMPOSITION DE COMMISSIONS

Modification

De Voorzitter. — Bij het bureau zijn voorstellen ingediend tot wijziging van de samenstelling van sommige commissies :

1° In de commissie voor de Naturalisaties :

Zou de heer De Smeyster de heer Deconinck,

Zou de heer Vandenhouwe de heer De Baere als plaatsvervarend lid vervangen;

Le bureau est saisi de demandes tendant à modifier la composition de certaines commissions :

1° A la commission des Naturalisations :

M. De Smeyster remplacerait M. Deconinck,

M. Vandenhouwe remplacerait M. De Baere comme membres suppléants;

2° In de commissie voor de Verzoekschriften :

De heren Canipel en Knuts zijn aangeduid als plaatsvervangende leden.

2° A la commission des Pétitions :

MM. Canipel et Knuts sont désignés comme membres suppléants.

Geen bezwaar?

Pas d'opposition?

Dan is aldus besloten.

Il en est donc ainsi décidé.

PROPOSITION — VOORSTEL

Renvoi — Verwijzing

M. le Président. — Il est proposé de renvoyer à la commission de l'Agriculture et des Classes moyennes, après avis de la commission de la Justice, la proposition de loi modifiant l'article 6 de la loi du 2 juillet 1975 sur la protection des animaux.

Aan het bureau wordt voorgesteld te verwijzen naar de commissie voor de Landbouw en de Middenstand, na advies van de commissie

voor de Justitie, het voorstel van wet tot wijziging van artikel 6 van de wet van 2 juli 1975 op de dierenbescherming.

Cette proposition de loi est actuellement pendante à la commission de la Justice.

Dit voorstel van wet is thans aanhangig bij de commissie voor de Justitie.

Pas d'opposition?

Geen bezwaar?

Il en sera donc ainsi.

Dan is aldus besloten.

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN ORDRE DES TRAVAUX

De Voorzitter. — De commissie voor de Financiën heeft vorige week verslag uitgebracht over het ontwerp van wet tot interpretatie van de artikelen 1 en 4 van het koninklijk besluit nr. 175 van 13 juni 1935 houdende oprichting van een Herdiscontering- en Waarborginstituut.

Het verslag werd vorige dinsdag rondgedeeld.

Aangezien het een dringende aangelegenheid betreft, werd gevraagd dit ontwerp, dat ons op 18 februari jongstleden door de Kamer is overgezonden, op de agenda van vandaag in te schrijven.

De commissie voor de Parlementaire Werkzaamheden stelt voor dit ontwerp vandaag te behandelen en erover te stemmen.

Le Sénat est-il d'accord sur cette proposition?

Gaat de Senaat akkoord met dit voorstel? (*Instemming*.)

Il en est ainsi décidé.

Dan is hiertoe besloten.

PROPOSITIONS — VOORSTELLEN

Prise en considération — Inoverwegingneming

M. le Président. — L'ordre du jour appelle la discussion sur la prise en considération des propositions suivantes:

1. Proposition de loi relative à l'Ordre des Médecins, de M. Verbiest et consorts;

Aan de orde is de bespreking over de inoverwegingneming van de volgende voorstellen:

1. Voorstel van wet betreffende de Orde der Geneesheren, van de heer Verbist c.s.;

Quelqu'un demande-t-il la parole?

Vraagt iemand het woord?

La proposition de loi est donc prise en considération; elle est renvoyée à la commission de la Santé publique et de l'Environnement.

Het voorstel van wet is dus in overweging genomen; het wordt verwezen naar de commissie voor de Volksgezondheid en het Leefmilieu.

2. Proposition de nouvelle loi communale, de M. Paque et consorts;

2. Voorstel van nieuwe gemeentewet, van de heer Paque c.s.;

Quelqu'un demande-t-il la parole?

Vraagt iemand het woord?

La proposition est donc prise en considération; elle est renvoyée à la commission de l'Intérieur.

Het voorstel is dus in overweging genomen; het wordt verwezen naar de commissie voor de Binnenlandse Aangelegenheden.

3. Proposition de loi modifiant les articles 6 et 27 de la loi du 8 juillet 1976 organique des centres publics d'aide sociale, de M. Tijl Declercq;

3. Voorstel van wet tot wijziging van de artikelen 6 en 27 van de organische wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn, van de heer Tijl Declercq;

Quelqu'un demande-t-il la parole?

Vraagt iemand het woord?

La proposition de loi est donc prise en considération; elle est renvoyée à la commission de la Santé publique et de l'Environnement.

Het voorstel van wet is dus in overweging genomen; het wordt verwezen naar de commissie voor de Volksgezondheid en het Leefmilieu.

4. Proposition de loi modifiant la loi du 2 mars 1954 tendant à prévenir et réprimer les atteintes au libre exercice des pouvoirs souverains établis par la Constitution, de M. Vandenhaut;

5. Voorstel van wet houdende wijziging van de wet van 2 maart 1954 tot voorkoming en beteugeling der aanslagen op de vrije uitoefening van de door de Grondwet ingestelde soevereine machten, van de heer Vandenhaut;

Quelqu'un demande-t-il la parole?

Vraagt iemand het woord?

La proposition de loi est donc prise en considération; elle est renvoyée à la commission de l'Intérieur.

Het voorstel van wet is dus in overweging genomen; het wordt verwezen naar de commissie voor de Binnenlandse Aangelegenheden.

5. Proposition de résolution sur la situation au Salvador et le projet d'élections qui se dérouleraient en mars 1982, de M. Humblet et consorts.

5. Voorstel van resolutie over de toestand in El Salvador en de voorgenomen verkiezingen, die zouden plaatshebben in maart 1982, van de heer Humblet c.s.

La parole est à M. Humblet.

M. Humblet. — Monsieur le Président, chers collègues, tout à l'heure, j'aurai l'honneur de développer une interpellation à M. le Premier ministre ou à M. le ministre des Relations extérieures sur des prises de position du gouvernement belge à propos de la situation au Salvador.

Je souhaiterais donc que le Sénat, par la même occasion, procède à l'examen de la proposition de résolution qui vient d'être prise en considération. Ce débat serait vain s'il était reporté de plusieurs semaines car c'est aujourd'hui qu'il est d'actualité.

Tel est, monsieur le Président, le vœu que je souhaitais exprimer.

M. le Président. — Le Sénat est-il d'accord d'ajouter ce point à son ordre du jour d'aujourd'hui? (*Assentiment*.)

Il en sera donc ainsi.

Aldus zal geschieden.

Verder is er nog de bespreking over de inoverwegingneming van het voorstel van wet tot heropening van de termijnen voor het indienen van aanvragen tot toekenning van de statuten van krijgsgevangene, inlichtings- en actieagent, gewapend weerstander, burgerlijk weerstander, weerstander door de sluikpers, gedeporteerde voor de verplichte tewerkstelling tijdens de oorlog 1940-1945, politiek gevangene, werkweigeraar, buitenlander, politiek gevangene, verplicht ingelijfd bij het Duitse leger en weerstander tegen het nazisme in de ingelijfd gebieden, van de heer Vannieuwenhuyze c.s.

Il nous reste à examiner la prise en considération de la proposition de loi tendant à rouvrir les délais d'introduction des demandes d'octroi des statuts de prisonnier de guerre, agent de renseignements et d'action, résistant armé, résistant civil, résistant par la presse clandestine, déporté pour le travail obligatoire de la guerre de 1940-1945, prisonnier politique, réfractaire, étranger prisonnier politique, incorporé de force dans l'armée allemande et résistant au nazisme dans les régions annexées, de M. Vannieuwenhuyze et consorts.

Vraagt iemand het woord?

Quelqu'un demande-t-il la parole?

Het voorstel van wet is dus in overweging genomen; het wordt verwezen naar de commissie voor de Financiën.

La proposition de loi est donc prise en considération; elle est renvoyée à la commission des Finances.

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DU MINISTÈRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES, DU COMMERCE EXTERIEUR ET DE LA COOPÉRATION AU DÉVELOPPEMENT DE L'ANNÉE BUDGETAIRE 1981

PROJET DE LOI AJUSTANT LE BUDGET DU MINISTÈRE DES AFFAIRES ETRANGÈRES, DU COMMERCE EXTERIEUR ET DE LA COOPÉRATION AU DÉVELOPPEMENT DE L'ANNÉE BUDGETAIRE 1980

Discussion générale

ONTWERP VAN WET HOUDENDE BEGROTING VAN HET MINISTERIE VAN BUITENLANDSE ZAKEN, BUITENLANDSE HANDEL EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1981

ONTWERP VAN WET HOUDENDE AANPASSING VAN DE BEGROTING VAN HET MINISTERIE VAN BUITENLANDSE ZAKEN, BUITENLANDSE HANDEL EN ONTWIKKELINGS-SAMENWERKING VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1980

Algemene beraadslaging

M. le Président. — Nous abordons l'examen des projets de loi relatifs au budget du ministère des Affaires étrangères, du Commerce extérieur et de la Coopération au Développement.

Wij vatten de beraadslaging aan over de ontwerpen van wet betreffende de begroting van het ministerie van Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking.

La discussion générale est ouverte.

De algemene beraadslaging is geopend.

La parole est à M. Hoyaux.

M. Hoyaux. — Monsieur le Président, mesdames, messieurs, l'arrivée de Mme Mayence au secrétariat d'Etat à la Coopération a été sympathiquement ressentie. La sincérité spontanée de ses intentions et de ses propos a suscité une attention renouvelée.

Le protocole reprenant les principes régissant la collaboration entre le ministre des Relations extérieures et le secrétaire d'Etat à la Coopération au Développement paraît malheureusement réduire sensiblement l'autonomie d'action du secrétariat d'Etat.

En effet, le II, a, du protocole est libellé comme suit : « Sur proposition du secrétaire d'Etat à la Coopération au Développement, le ministre des Relations extérieures et le secrétaire d'Etat arrêtent la politique de coopération afin d'avoir une politique extérieure cohérente » et le point d confirme : « Le secrétaire d'Etat, dans le cadre de la politique extérieure, négocie et gère les accords de coopération bilatéraux. Le budget de la Coopération au Développement est arrêté par le ministre des Relations extérieures, sur proposition du secrétaire d'Etat à la Coopération au Développement. »

Il faudra donc voir par la pratique quelle sera la marge d'action de Mme Mayence.

Il est opportun, à l'occasion de ce débat, de revenir sur la création du Fonds de la Coopération au Développement. En effet, saisie du projet gouvernemental, la commission du Sénat a eu comme préoccupation d'améliorer le texte, de s'assurer des garanties d'objectivité, notamment en réduisant les exceptions à la réglementation applicable aux marchés publics tout en respectant la perspective même du projet qui est d'adapter les procédures afin de réduire les délais avant réalisation.

Rappelons qu'à l'article 5 du projet de loi créant un Fonds de la Coopération au Développement, article qui prévoit des dérogations à la réglementation applicable aux marchés publics, le ministre doit motiver la convention dérogatoire et chaque cas doit être présenté au Comité ministériel du budget.

D'autre part, selon l'article 10, article d'initiative parlementaire, le ministre de la Coopération doit établir chaque année un rapport dit « moral » mais en fait très technique et précis qui reprendra notamment la liste des dérogations.

Certes, ces dispositions ne seront de véritables garanties que complétées par l'action collective des ministres au sein du gouvernement, du comité chargé de coordonner la politique de coopération bilatérale prévu à l'article 7 et par le contrôle parlementaire.

Il nous revient que la loi étant parue au *Moniteur belge*, elle n'est cependant pas encore entrée en vigueur.

Pourquoi ces nouveaux délais alors que les travaux parlementaires ont été menés activement à la demande du gouvernement de l'époque?

Par ailleurs, une série d'arrêtés d'exécution devraient être pris. Aucun de ceux-ci ne semble l'avoir été.

Mme le ministre poursuit-elle l'engagement pris par son prédécesseur de consulter les commissions du Parlement sur ces arrêtés avant la signature royale? Dans l'affirmative, à quelle date ces projets d'arrêtés royaux pourraient-ils être connus?

Bien que la Coopération au Développement ait déjà subi des réductions sensibles et plus que proportionnelles, nous gardons cependant à l'esprit qu'un meilleur équilibre entre les pays industrialisés et le tiers monde est indispensable pour porter remède fondamentalement à la crise.

Sans doute, des réductions budgétaires à la Coopération n'ont-elles pas pu être évitées dans un premier temps; elles ne sont cependant pas rationnelles dans le cadre de l'ensemble de la problématique internationale. Le développement du Sud peut relancer l'économie du Nord.

Quelles sont début mars 1982 les orientations retenues? Une première évaluation peut-elle être donnée? Faut-il accorder foi à une nouvelle diminution du budget de deux milliards?

Par décision du Conseil des ministres du 31 juillet 1981, une ASBL « Ecoles belges du Burundi, du Rwanda et du Zaïre » a été créée en vue d'assurer la gestion des écoles de régime belge dans ces Etats.

L'arrêté royal du 16 décembre 1981 modifiant le régime d'assistance de l'Etat belge en faveur des écoles à programmes belges consacre la nouvelle ASBL dans sa fonction.

Il semblerait que Mme le ministre remette en cause ces décisions et mesures d'application. Qu'en est-il exactement et quels seront les effets éventuels sur la reprise par l'ASBL des écoles sur place et sur la préparation de l'exercice scolaire 1982-1983?

En application des lois sur l'emploi des langues en matière administrative, l'Office de la Sécurité sociale d'Outre-Mer (Ossom) doit être doté de cadres linguistiques. Cette opération qui aurait déjà dû être réalisée depuis plus de dix ans est toujours en suspens.

Certes, une commission paritaire a établi en 1977 le volume des affaires à traiter dans chacune des langues nationales. Il en résulte que 80 p.c. des dossiers sont en langue française et 20 p.c. en langue néerlandaise.

La Commission permanente de Contrôle linguistique, sections réunies, a émis le 25 juin 1981 un avis favorable pour la proportion 35 p.c. de néerlandophones et 65 p.c. de francophones.

Mme le secrétaire d'Etat dispose donc de tous les éléments d'information requis pour éclairer sa décision.

Quand celle-ci interviendra-t-elle et suivant quelles modalités?

Bien qu'il ait longtemps trainé, ce dossier mériterait d'aboutir car cette décision mettrait fin à l'instabilité de la situation des agents de l'Ossom et amélioreraient, si la décision est équitable, le fonctionnement de celui-ci.

Par ailleurs, nous attirons l'attention sur l'inégalité des engagements de chômeurs à l'Ossom: 20 d'expression française, 27 d'expression néerlandaise.

Lors de la récente conférence des Nations Unies à Paris en septembre 1981, la Belgique a adopté le Nouveau Programme substantiel d'Action pour les années 1980 (NPSA) en faveur des pays les moins avancés.

Plus précisément, la Belgique s'est engagée à consacrer aux PMA, au plus tard en 1985, une proportion de son aide publique au développement correspondant à 0,15 p.c. de son produit national brut.

D'après les dernières statistiques établies par le CAD, la Belgique aurait consacré 0,12 p.c. de son PNB à l'aide aux PMA. Il me plaît de connaître les dispositions concrètes prises pour faire progresser ce pourcentage et atteindre l'objectif du 0,15 p.c. avant 1985, et ce malgré la crise.

Mme le ministre a mis l'accent sur une réorientation de la coopération en fonction des besoins vitaux de la population, du développement rural et plus spécialement de l'activité agricole propice à l'augmentation de la production alimentaire.

Ce souci des besoins de base entraîne de prime abord l'adhésion. Ce serait cependant une simplification abusive que de prôner le transfert des moyens mis au service de l'enseignement vers le développement rural. Une telle politique sacrifierait l'avenir à des perspectives immédiates et hypothétiques.

Un développement rural qui n'associerait pas à son action une certaine promotion de l'enseignement ne serait qu'un colonialisme déguisé; on produirait, on mangeraient mais aucun moyen de sortir de sa condition.

Si l'on veut arriver à un résultat — à long terme —, il est indispensable de redynamiser l'enseignement et, en premier lieu, l'enseignement primaire.

Nous voulons insister sur la vulnérabilité des structures scolaires qui ne bénéficiaient pas d'apports suffisants.

Certes, il faut privilégier l'enseignement professionnel et technique, la formation des formateurs, les groupes d'impulsion au niveau pédagogique mais il faut également nourrir des centres d'enseignement général pour maintenir une formation de qualité pour les cadres supérieurs.

Un recul de notre aide à l'enseignement se répercuteurait demain de façon dommageable à tous les niveaux de la société en voie de développement.

La déclaration gouvernementale de décembre 1981 n'évoque qu'incidentement la coopération au développement. Aussi nous référerons-nous à la déclaration gouvernementale d'octobre 1980. Celle-ci précise que: « Les deux communautés seront associées à la politique de coopération au développement... ».

Cette intention ne semble pas avoir été suivie d'effet pendant la période couverte par le budget actuellement discuté.

Sans doute, le Comité ministériel chargé de coordonner la politique de coopération bilatérale comprendra deux ministres ou secrétaires d'Etat qui représentent la communauté française et deux ministres ou secrétaires d'Etat qui représentent la communauté flamande, mais ce n'est là qu'un début de réponse.

En effet, pour qu'il y ait véritablement association des communautés à la politique de coopération, il faut qu'il y ait concertation entre le ministre de la Coopération et les exécutifs français et flamand sur les orientations et sur les choix qui sous-tendent cette politique.

Il s'ensuit que chaque exécutif doit également, à l'initiative de son président ou du membre chargé de la Coopération au Développement, porter à l'ordre du jour ces orientations en matière de coopération.

A ma connaissance, cette procédure n'a pas été pratiquée et il est indispensable qu'une telle lacune soit maintenant comblée.

L'association des communautés n'a évidemment rien à voir avec l'inscription de crédits au bénéfice exclusif d'organes d'une communauté, ainsi que l'article 33.16 le prévoyait, mais il a été amendé.

Dans l'immédiat, en effet, la Coopération au Développement est de la compétence nationale, ce qui implique que les besoins sont rencontrés et que toute clé de répartition et toute inscription au bénéfice exclusif d'une communauté sont proscribes.

Pour l'avenir, d'autres schémas doivent être envisagés. Certains préconisent, en première étape, la communautarisation du budget; d'autres considèrent que la Coopération doit être entièrement communautarisée, l'AGCD dédoublee étant rattachée respectivement à chaque ministère de la Communauté et la Coopération de la compétence de chaque exécutif.

Ces perspectives sont, dès à présent, à l'ordre du jour et ne manqueront pas d'alimenter les prochains débats.

Ceux-ci ne peuvent interférer sur le problème actuel de la coopération universitaire et du rôle des universités de langue française et de langue néerlandaise.

A une question posée par mes soins le 18 janvier 1982, Mme le ministre m'informait dans les termes suivants: « Il est un fait que la résiliation par mon prédécesseur, à la date du 30 septembre 1981, de la convention générale avec l'AICD et le retard qui est intervenu dans la négociation de la nouvelle convention générale avec les institutions universitaires néerlandophones et francophones ont créé un vide juridique qui a provoqué certains problèmes dans la gestion de la coopération technique universitaire. Je m'emploie à hâter le règlement de ces problèmes et j'ai donné les instructions en ce sens à mon administration. »

Qu'en est-il maintenant?

Monsieur le ministre, je n'ignore pas que Mme le secrétaire d'Etat est empêchée d'assister à nos travaux. Je sais aussi que le ministre des Relations extérieures doit arriver incessamment. Mais j'ai voulu, dès l'abord, poser l'ensemble de ces questions, non pas en vue d'obtenir une vague réponse du ministre, mais à posteriori et par écrit, des réponses précises sur ces quelques réflexions qui — au delà du budget de 1981 quelque peu dépassé — concernent l'ensemble de notre politique de la coopération.

Je vous remercie d'avoir prêté attention à mon propos. (*Applaudissements sur les bancs socialistes.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Lahaye.

De heer Lahaye. — Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de minister, dames en heren, zoals men een persoon meestal beoordeelt via zijn uiterlijk en zijn expressie, zo ook laat een natie zich ten opzichte van een andere kennen door het gelaat van haar buitenlandse politiek.

Jarenlang was onze Belgische diplomatie een stem waarnaar niet alleen werd geluisterd, maar een vertrouwde en betrouwbare stem waar mee klare en duidelijke standpunten werden vertolkt. Niemand zal ontkennen, dat die kloekere stem van weleer mettertijd is afgezwakt tot een flistertoot en dat ons prestige in de wereld geleide-

lijk aan, is gaan dalen. Zulks is zeker niet te wijten aan de persoon die de woordvoerder is van onze buitenlandse politiek, namelijk de heer minister van Buitenlandse Betrekkingen, doch wel aan bepaalde specifieke en ongunstige omstandigheden die hun weerslag hebben op ons buitenlands imago.

In de eerste plaats is het aantal stemmen in het internationale koor gevoelig toegenomen door de opkomst van hetgeen men nieuwe en jonge naties noemt terwijl wij zelf, na een haastig vertrek uit Afrika met het gezichtsverlies van dien, rang moesten nemen in het grote peloton van de kleinere landen.

Wij hebben de status van ex-koloniale mogendheid nooit afdoende kunnen opvangen, noch de nodige reconversie kunnen tot stand brengen. Wellicht hebben wij niet tijdig beseft dat een andere aanpak nodig was en dat een aantal verworven posities en rechten onvermijdelijk moesten worden gesteld. Dat die mogelijkheid bestond, heeft onze oostelijke nabur overvloede bewezen door, vanuit een hachelijke positie het *Wirtschaftswunder* te realiseren. Die overschakeling hebben wij gemist.

Er is een tweede reden voor ons gezichtsverlies, dat van interne aard is. Hoe kan men verwachten dat een land op het internationale vlak nog enig gewicht in de schaal werpt wanneer het niet meer in staat is zijn interne problemen op ordentelijke en klare wijze op te lossen?

Hoe kan een land dat de weg opgaat van afrikanisering en stammtwisten een onmisbaar prestige hooghouden?

Hoe kan een land, dat gestigmateerd wordt door steeds meer flanger mislukkingen op economisch, financieel en sociaal vlak nog als raadgever voor het buitenland optreden?

Hoe kan een land dat zich willoos en moedeloos laat meedrijven op die krachten die nog enkel hun eigen kortzichtig belang nastreven, nog een ongeschonden gelat vertonen?

Een derde argument is het gebrek aan eensgezindheid binnen de regering over het buitenlands beleid. Al te zeer blijkt dat wij aan het buitenland een Januskop en twee gezichten vertonen, daar waar de eerste vereiste van een buitenlands beleid een sterk, klaar en ondubbelzinnig standpunt zou moeten zijn. Ik verduidelijk: onze posities inzake Zaïre, waarover ik het verder zal hebben, de bewapeningen en de recente verkiezingen in Frankrijk.

Er is veel te doen omtrent bewapening, omtrent Oost-West-betrekkingen, vredesmissies en multilaterale ontwapeningsconferenties. Het Belgisch standpunt blijft weifelend en aarzelend. Angstvallig wordt vermeden iets definitiefs te beslissen, het parool luidt « wachten », zoals voor de duivenliefhebbers, waarschijnlijk in de hoop op de komst van de uiteindelijke vredesduif. Wij zijn lid van de westelijke alliantie. Ons land herbergt het hoofdkwartier van de Navo. Wij moeten en zouden moeten de loyale bondgenoot zijn. Een loyale bondgenoot heeft rechten en plichten. Wij kunnen bogen op bescherming en hulp, wij hebben ons verplicht onze steun bij te dragen, en hierdoor de nodige inspanningen op te brengen. Laten wij eerlijk zijn met ons zelf, en geen struisvogelpolitiek voeren. Laten wij niet blind zijn voor de realiteiten van de Hongaarse tragedie, de Praagse lente, Afghanistan en Polen.

Iedereen snakt naar een duurzame vrede en is zich bewust van de verschrikkelijke gevolgen van een wereldconflict. Maar een ieder moet ook beseffen dat een wereldvrede nu en altijd slechts zal kunnen worden gewaarborgd door een evenwicht in de machtsposities. Laten wij niet naar om het even welke conferentietafel gaan zoals de burgers van Calais, met een strop om de hals. Europa kan slechts als volwaardig partner spreken, over vrede en ontwapening vanuit een sterk en unaniem uitgangspunt, anders zou wel eens een ontuchting en een desillusie kunnen volgen die Chamberlain ervaarde na zijn terugkeer uit München. Of zal Europa, en wijzelf, de lessen uit het verleden nooit onthouden?

De verkiezingen in Frankrijk? Een democratisch proces, waarbij het volk een vrije keuze deed. Een louter interne aangelegenheid.

Wij stellen echter vast dat bepaalde politieke partijen in ons land menen hierin een teken aan de wand te zien en op de electorale toer gaan, zich opwerpen als vazal van een leenheer, zonder enig oog voor de eigenheid en de onafhankelijkheid van onze natie. Ook dit gevraagde spel drukt zijn stempel op ons buitenlands beleid en zeker niet in de zin van een « groot » beleid. Of vergeten diezelfde partijen dat ook de Amerikaanse natie onlangs opteerde voor een *change-*ment, dat wij ook met dit concreet feit moeten rekening houden en er onze buitenlandse politiek dienen op te axeren?

Er zijn geen twee soorten van buitenlandse politiek maar slechts één politiek, die de emanatie moet zijn van alle strekkingen in dit land. Ik heb echter de indruk dat men, om bepaalde strekkingen ter wille te zijn, te veel water in de wijn doet, op gevaar af onze buitenlandse politiek geheel te laten verwateren.

Je continue mon tour d'horizon politique. Je voudrais vous donner d'abord mes conclusions et vous parler ensuite du Zaïre. Il est normal que j'en parle. Ne pas le faire me serait reproché. Il me paraît cependant indiqué de le faire avec modération. On se bat un peu partout dans le monde entier et nous vivons des moments anxieux.

Le moins qu'on puisse dire de l'Europe est que, sur bien des problèmes, elle est divisée, mais que ces difficultés ne paraissent point insurmontables si, bien entendu, tous font preuve de compréhension et de bon sens.

Des grands qui, soit par leur puissante armée, soit par leur richesse économique, dominent le monde, nous formulons l'espoir qu'ils poursuivent leurs efforts sur le chemin de la détente, tout en espérant qu'ils admettent qu'un déséquilibre notoire des forces rendrait cette détente plus difficile à réaliser. J'ai connu deux guerres; les dirigeants de ces grands pays aussi, je le suppose. Pour nous en souvenir, il n'y a qu'à visiter les nombreux cimetières militaires français, anglais, américains, belges et allemands, égrenés sur le front de 1914-1918, le front des Flandres.

Sur les tombes on lit des inscriptions, telles que: mort pour la liberté du monde à 16 ans, 18 ans, 20 ans. C'est désolant, tant de belles jeunesse perdues.

Certes, ces guerres, nous ne les avons pas voulues. Nous fûmes par deux fois attaqués, et combien lâchement. Nous devons à l'héroïsme de tous, jeunes et plus âgés, d'avoir vaincu et conservé notre pays et notre liberté.

Mais quand on se rappelle les horreurs de ces deux guerres et qu'on évalue leurs conséquences avec un certain recul, on ne peut que déssapprouver le recours aux armes et concevoir la volonté de tout faire pour éviter pareilles catastrophes. La Belgique se doit d'y contribuer.

La guerre n'engendre que cruautés, misères, destructions, désolations et tristesses et les conséquences d'une nouvelle guerre avec les armes dont disposerait les belligérants, dépasseraient en horreur tout ce qu'on peut imaginer. Plus personne ne serait épargné, nulle part, et, finalement, il n'y aurait plus ni vainqueur, ni vaincu.

Je n'ose imaginer que les grandes puissances de ce monde n'y ont déjà pensé. Puisent-elles, dès lors, par des accords raisonnables et durables, épargner au monde sa destruction. Je ne souhaite nullement que celles-ci fassent preuve de faiblesse, mais au contraire de fermeté et de volonté dans leurs efforts de paix. La survie de nos peuples et le maintien de notre civilisation en dépend.

Que dire du Zaïre? Depuis 36 ans, je vous ai longuement, et à plusieurs reprises, parlé en commission de l'Afrique en général et du Zaïre en particulier. Je l'ai fait sur un ton dur et sur base des nouvelles qui me parvenaient de ce continent. Notre échange de vues fut, je le crois, instructif. Je vous ai donné mes impressions, évoqué des souvenirs non dénués de reproches et de tristesse. Je vous ai prouvé que j'étais bien au courant des événements les plus récents, certains que j'approuvais, d'autres que je désapprouvais.

Je me refuse cependant à redire mes pensées et mon opinion en séance publique, et ce pour plusieurs raisons. D'abord parce que j'ai toujours considéré la commission comme un lieu idéal de travail où l'on pouvait s'exprimer librement et tout se dire, à condition que cela demeure entre nous et ne soit pas divulgué à l'extérieur, les interprétations étant à ce moment trop souvent déformées et de nature à nuire à ceux que l'on veut précisément conseiller, servir et non desservir.

Que le ministre des Affaires étrangères se fasse, dans ses contacts discrets avec les dirigeants des pays intéressés, l'intermédiaire des opinions émises en commission me paraît par contre souhaitable et indiqué et j'espère qu'il en profite largement!

Je m'interdis, quant à moi, de libérer mes opinions sans restriction à cette tribune puisque j'adhère inconditionnellement au principe «que nous n'avons point à nous immiscer dans les affaires intérieures d'un autre pays». Tout au plus donc, vais-je me permettre de constater certains faits, émettre des souhaits et rappeler des obligations.

Lorsque le Parlement belge s'est, à l'exception de quelques voix, trois, prononcé pour l'abrogation de la charte coloniale, cette abrogation inclut l'indépendance politique et administrative du Congo.

J'ai assisté à Léopoldville au transfert des pouvoirs. Je ne reviens plus sur ces événements.

A mes yeux, l'indépendance ne pouvait en aucune façon libérer la Belgique de ses obligations envers ce pays jeune et politiquement

rénové, auquel nous devions dès ce moment aide et protection, sans restriction, si ce n'est celle de nos possibilités budgétaires.

Prétendre le contraire serait un non-sens et méconnaître l'œuvre admirable réalisée par nos pionniers belges qui firent du Congo le pays le plus beau, le plus prospère et le plus riche d'Afrique. Nous oublions trop souvent leurs mérites. L'histoire dira plus tard qu'il en fut réellement ainsi.

Nos obligations, je crois pouvoir dire que nous les assumons au maximum, bien qu'elles ne soient pas toujours appréciées, ce que je regrette. Nous répondons incontestablement à toutes nos obligations en doublant notre aide, sous toutes ses formes, par une collaboration active sur place.

Il est bon de se souvenir que 16 555 compatriotes, hommes, femmes et enfants, demeurent de façon constante au Zaïre. Ils collaborent loyalement. 8 237 autres y travaillent, dont 6 563 hommes et 1 674 femmes. 1 185 sont affectés soit à l'administration civile, soit à la coopération militaire; 2 452 ecclésiastiques sont soit actifs dans les milieux hospitaliers soit attachés à l'enseignement; 4 600 travaillent dans le secteur privé.

Ces chiffres sont élogieux et prouvent l'attachement de la Belgique à la continuation de l'œuvre prospère au Zaïre qui succéda au Congo belge.

Les Belges y sont encore actifs dans bien d'autres domaines. Nos compatriotes travaillent, à divers échelons d'administration et de responsabilité, dans 177 sociétés zairoises à participation belge, et cela dans des secteurs très diversifiés comme l'agriculture, l'élevage de bétail, l'alimentation, le commerce, le textile, l'énergie, le transport, les mines, etc.

Par contre, plus de 17 000 Zairois, dont 4 000 étudiants, séjournent dans notre pays.

Ces présences réciproques sont le cordon ombilical qui continuera toujours de lier étroitement nos deux pays.

Si l'on veut que les relations entre deux peuples soient harmonieuses et fructueuses, il faut un climat de confiance mutuelle, il faut traiter d'égal à égal dans un esprit de liberté. Cette liberté s'appelle démocratie.

M. Bascour, vice-président, prend la présidence de l'assemblée

Dans notre Europe millénaire, cette démocratie a été lentement et parfois durement acquise à travers les siècles. La liberté d'expression, de vote et de religion ainsi que l'égalité sont devenues les droits les plus fondamentaux de chaque citoyen. Le peuple s'exprime librement et aussi souverainement, ainsi que l'on vient de le constater en France.

L'Afrique, si jeune et dès lors si vulnérable, n'a pas ce privilège d'un passé prestigieux et riche en expériences pour tracer une voie toute faite dans le processus démocratique.

Parfois, l'accession rapide à l'indépendance fut suivie par un désenchantement, le désarroi d'un peuple auquel on avait omis de donner les moyens d'une autogestion saine et durable.

Nous n'avons pas à donner de leçons en démocratie à qui que ce soit, mais nous continuons à avoir les responsabilités d'un tuteur qui suit avec sollicitude et intérêt sa pupille, devenue majeure.

Il n'y a pas une seule démocratie, mais une démocratie adaptée aux besoins de chaque peuple.

Combien de fois, à travers mes voyages en Afrique, n'ai-je pas pu constater comment des chefs de tribus, dont l'autorité n'était point discutée, administraient avec un sens profond de leur responsabilité, les affaires de la tribu en tant que bons pères de famille! N'étaient-ils pas les mandataires du peuple dans tout le sens du terme?

Pour définir nos relations avec l'Afrique, je voudrais citer Théodore Parker, politicien anglais du XVIIIe siècle, auteur de plusieurs traités qui disait: *Democracy means not: I am as good as you are but You are so good as I am*, c'est-à-dire: «Je suis aussi bon que vous l'êtes, mais vous êtes aussi bon que je le suis.»

L'Afrique a pour soi sa jeunesse, son avenir et ses espérances. Nous avons l'expérience du passé. De cet échange devrait naître une collaboration enrichissante pour tous, dans le respect de chacun.

Quand j'assiste aux récents événements et que je suis, avec désolation et affliction, les nombreux communiqués de presse, les démentis et contre-démentis des gouvernements, les menaces à peine voilées et le climat de suspicion qui règne actuellement, je me dis

qu'on est bien loin de la sérénité d'une collaboration bénéfique. Je ne désire pas prendre position dans ce conflit qui ne regarde pas les Belges. Tout au plus voudrais-je émettre une opinion claire et saine.

La Belgique se doit de défendre et d'appliquer les principes de liberté, garantis par notre Constitution, cela n'étant même pas discutable. Ces garanties contiennent entre autres le droit d'asile politique. Cette position nette, il faut que tout autre gouvernement en prenne pleinement conscience.

Je crois sincèrement que notre ministre des Affaires étrangères — et je l'en sais capable — devrait être l'artisan de cette prise de conscience, en mettant tout d'abord un terme à ces stériles querelles verbales qui enveniment nos relations et, ensuite, en s'efforçant à la conciliation.

N'oublions pas ce vieux proverbe d'Asante: « Qui veut grimper dans un arbre commence au pied et pas à la cime. » Asante, écrivain congolais, avait du bon sens. Si l'on veut sauvegarder les liens privilégiés, le vaste courant d'amitié, ce grand circuit de coopération économique, il faut d'abord resouder la confiance.

Répondons à l'appel de ce jeune garçon de Kinshasa dans un poème admirable: *Tobwaka bambeli na biso na mai*, autrement dit: « Jetons nos couteaux à l'eau. » Je connais l'Afrique et j'aime cette Afrique. D'autres l'ont dit avant moi. (*Sourires.*) C'est un continent où les espérances sont énormes. C'est pourquoi, au lieu d'évoquer nos désillusions, nos déceptions et les fautes combien nombreuses du passé, je me tourne résolument vers l'avenir qui peut être constructif et riche.

Nous avons un exemple de ce que peuvent être des relations heureuses, en voyant le Burundi. J'en parlais encore la semaine dernière avec mes bons amis MM. Pierre Descamps et Simon Février qui connaissent bien ce paradis africain. Ce pays de mille et une collines, situé au cœur de l'Afrique accéda le 1er juillet 1962 à son indépendance, sans l'avoir réclamée. Cela se passa sans heurts, sans qu'un seul Belge fut molesté, mais au contraire dans un climat de reconnaissance et d'amitié.

C'est un pays où les dirigeants ont une maturité politique et où le peuple s'exprime librement par le parti de l'Union pour le Progrès national, constitué par les représentants de toutes les couches sociales des Burundais.

Sur le plan international, le Burundi mène une politique axée sur le bon voisinage, la non-ingérence dans les affaires intérieures des autres Etats, le non-alignement positif et la coopération.

Nos rapports avec le Burundi sont excellents. Dans ce pays à prédominance rurale, nous apportons une aide très appréciée à l'agriculture, la santé publique et l'enseignement et la Belgique est le premier fournisseur en biens d'équipement.

L'hospitalité chaleureuse des Burundais est légendaire et son climat doux et tempéré; la beauté fascinante de ses lacs et collines en fait un lieu privilégié pour notre tourisme.

Je voudrais attirer l'attention particulière de tous les ministres sur la situation économique du Burundi qui nous tend une petite main chaleureuse et amicale.

Notre aide, ainsi que je l'ai fait comprendre dans mon interpellation du 3 décembre 1980, ne s'élève qu'à 800 millions de francs belges, alors que le Rwanda obtient 1,2 milliard. On reste toujours en devoir de m'en expliquer le pourquoi.

Il faudrait un effort spécial, car n'oublions pas que le sous-sol du Burundi, si riche, n'a pas encore été exploité, et que le Burundi attend de nous, outre une aide financière, une participation du secteur privé belge dans les projets de développement économique. Ces financiers belges ont un attrait pour Dallas, ils ont tort de ne pas investir au Burundi.

Nous avons l'occasion d'investir dans cette amitié belgo-burundaise; alors soyons généreux.

En guise de conclusion, je crois, monsieur le Président, monsieur le ministre des Affaires étrangères, monsieur le secrétaire d'Etat au Commerce extérieur, chers collègues, vous avoir donné mon opinion sur une note de politique en matière africaine.

Je crois vous avoir livré le fond de ma pensée, mais je sais pertinemment bien que demain, certains diront: « Lahaye en sait plus, il aurait dû en dire davantage », et peut-être auront-ils raison !

Mais s'ils veulent bien réfléchir comme je l'ai fait ces derniers jours, ils se rendront compte qu'il était sage de ne pas envenimer des querelles, des malentendus qui ne sauraient que nuire aux bonnes relations que nous devons entretenir avec ce pays qui pendant des décennies fut notre et que, au contraire, il faut ardemment souhaiter que les litiges soient résolus le plus vite possible par la voie pacifique et les conciliations dont dépendent l'avenir et le bonheur de ce peuple.

Cette sagesse et cette modération, je la tiens d'un grand chef africain, ami de toujours, qui, inquiet des événements de l'indépendance qui s'annonçaient, m'avait dit un jour, alors que nous étions assis sous cet admirable ciel d'Afrique à la tombée de la nuit katangaise: « Je ne crains pas l'indépendance; je la souhaite avec tous les autres, mais j'aimerais tant que nous n'oubliions pas notre père blanc, sage gestion et les bons conseils qu'il nous aura laissés; j'espère qu'il ne nous abandonnera pas. » Je me souviendrai toujours de ces bonnes paroles.

C'est pourquoi, monsieur le Président, chers collègues, je n'ai pas voulu plaider la cause de monsieur X ou de monsieur Y, mais celle de la fraternité, de la conciliation, dans laquelle la Belgique n'a qu'un devoir, celui de les encourager.

C'est ce que je souhaite et je vous remercie de votre attention.
(Applaudissements sur divers bancs.)

M. le Président. — La parole est à M. Humblet.

M. Humblet. — Monsieur le Président, monsieur le secrétaire d'Etat, mes chers collègues, je commencerai par deux ou trois observations à propos du budget de la Coopération au Développement, étant donné qu'à cet égard j'ai repris les amendements qui avaient été suggérés à notre ancien collègue M. Dewulf par le Centre national de la Coopération au Développement, de manière telle que la Belgique soit moins en deçà de ses engagements formels et moraux quant au pourcentage du produit national brut à affecter à l'aide au tiers monde.

On sait que cet objectif est pour la Belgique de 0,7 p.c. du produit national brut alors que les Pays-Bas et le Danemark, atteignent 0,9 p.c.

En 1980 encore, M. Mark Eyskens, ministre de la Coopération au Développement à l'époque, aujourd'hui ministre des Affaires économiques, garantissait un minimum de 0,56 p.c. Or, nous en sommes à 0,48 p.c.

Divers amendements tendent donc à accroître les crédits en la matière.

Je dois également poser une question à Mme le secrétaire d'Etat Mayence, relative à la section 32 du budget de la Coopération au Développement.

Son prédécesseur, en effet, a déclaré en commission, comme le relate le rapport de M. Kevers, qu'il n'entrait pas dans ses intentions de dépenser la totalité des crédits prévus à ces postes, au point que M. Dewulf avait présenté un texte proposant de « maintenir le crédit à 765 millions pour l'article 53.06, à 80 millions pour l'article 53.07 et à 29 millions pour l'article 53.19 ».

Un crédit budgétaire étant ce qu'il est, le vœu du Conseil national de la Coopération au Développement, dont M. Dewulf voulait être l'interprète, est qu'effectivement, compte tenu de sa responsabilité à l'égard du tiers monde, le ministre de la Coopération au Développement assure les engagements de dépenses correspondant à ce budget.

Je vous demande donc, monsieur le secrétaire d'Etat au Commerce extérieur, qui êtes seul à représenter le gouvernement pour la discussion de cet important budget, des éclaircissements sur l'utilisation en 1981 des crédits prévus aux postes 53.06, 53.07 et 53.19 du budget de la Coopération au Développement.

En outre, toujours au sujet de ce dernier, je voudrais insister sur l'intervention faite tout à l'heure par mon honorable collègue M. Hoyaux.

Très heureusement, une inscription budgétaire, dans un budget national, prévoyant un crédit pour les seules universités d'une des trois communautés que compte la Belgique a été modifiée, moyennant toutefois une déclaration restrictive du prédécesseur de l'actuel secrétaire d'Etat à la Coopération du Développement. Il s'agit de l'article 33.16. Je demande donc ce qu'il en est de cet engagement de dépenses en faveur de toutes les universités du royaume.

Voilà ce que je désirais dire au sujet de la coopération au développement.

J'aborde maintenant un problème tout aussi important et plus immédiat. Je peux parfaitement comprendre la multiplicité des tâches d'un ministre des Relations extérieures, mais je regrette cependant son absence. Je souhaitais, en effet, m'adresser à lui en sa qualité de président du Conseil des ministres des Communautés européennes, présidence qu'il exerce pendant les six premiers mois de 1982.

Il serait vain, à propos du budget des Relations extérieures, comme d'ailleurs à propos de n'importe quel autre budget, de s'apercuter sur ce qui est dépensé. Cependant au seuil du printemps et

presque à mi-chemin de la présidence belge du Conseil des ministres des Communautés, il importe de saisir cette occasion de poser, dans toute leur actualité, les problèmes de politique étrangère de l'heure.

En effet, la situation internationale n'est pas sans susciter l'inquiétude du fait de l'opposition plus marquée que jamais entre les deux superpuissances, les Etats-Unis d'une part, l'URSS, d'autre part, et à cause de l'absence de véritables éléments modérateurs; en outre, la situation économique est mauvaise, marquée, notamment pour la Belgique et toute l'Europe occidentale, par un déficit énergétique préoccupant.

Les éléments modérateurs pourraient être le Japon et la république populaire de Chine. Nous n'avons pas prise sur le Japon — lui, peut-être a prise sur nous — et ce n'est donc pas le lieu de glosier sur le rôle qu'il pourrait jouer dans l'équilibre de la paix mondiale. Nous n'avons pas davantage prise sur la Chine, mais nous savons à quel point ses dirigeants appellent les Européens à s'unir, politiquement et économiquement, et quel contrepoids la Chine constitue, à l'Extrême-Est, par rapport à l'Est.

Il faudrait — et je me tourne ici vers le préopinant, l'honorable M. Lahaye — ne pas négliger le poids de la Chine quand on parle d'équilibre sur le plan international.

Mais les Communautés européennes, elles, nous concernent très directement.

M. le ministre des Relations extérieures a pris la peine d'établir un document relatif à ses intentions comme président en exercice du Conseil des ministres des Communautés européennes. Si ce document contient de bonnes choses — je le reconnaîs bien volontiers —, il présente aussi de nombreuses lacunes.

La première est relative à l'Europe des citoyens que le ministre préconise. Il est vrai que les citoyens d'Europe peuvent désormais élire leurs représentants au Parlement européen, mais ceux-ci ont un rôle dérisoire. Le Parlement européen ne vote pas de lois européennes et le ministre sait mieux que moi que ses compétences budgétaires, compte tenu de la distinction entre dépenses obligatoires et dépenses non obligatoires, sont infimes par rapport à celles des parlements nationaux. Soit dit en passant, sous le régime des pouvoirs spéciaux, cette compétence sera bientôt la seule prérogative laissée au Sénat.

En outre, si les parlementaires européens ont la possibilité, par motion de censure, de renverser la Commission, ils n'ont pas ce pouvoir à l'égard du Conseil des ministres, qui, hélas, dans le système actuel, détient effectivement le pouvoir exécutif européen et l'exerce aux dépens de la Commission, organisme supranational.

La deuxième lacune du document dont le ministre des Relations extérieures a la responsabilité est relative aux régions d'Europe.

Dans tout système de type fédéral, en effet, à côté de l'assemblée représentative des citoyens, il en est une autre représentative des provinces, des cantons, des régions.

Pas un mot de cette idée dans le programme de présidence du Conseil des ministres des Communautés européennes alors que, si l'on veut construire véritablement l'Europe politique, que les hommes de ma génération attendent depuis trente ans, il y a là un point de passage obligé.

Comment une Belgique communautarisée et régionalisée ne propose-t-elle pas de s'engager dans cette voie, alors qu'à côté d'elle, la République fédérale des *Länder* d'Allemagne, l'Italie, largement régionalisée quant aux compétences et aux budgets et le Royaume-Uni régionalisé, du moins quant à ce qui touche à l'Écosse, au pays de Galles ou à l'Irlande du Nord, connaissent un système de cette sorte? Ces Etats sont d'ailleurs, dans une certaine mesure, rejoints actuellement, par la France.

Le ministre des Relations extérieures n'ignore pas qu'en outre, l'Espagne, à laquelle il se prépare à ouvrir les portes est, elle aussi, largement régionalisée. Ce processus est normal, inéluctable, fondamental, en particulier — je tiens à le dire — pour les Wallons. Mais il semble que, sous cet angle, au lieu de progresser sous la présidence de M. le ministre des Relations extérieures, on se prépare à reculer.

J'en viens donc ici au problème du Feder, autrement dit du Fonds européen de développement régional. Cette question n'est pas sans lien avec la situation de l'industrie sidérurgique wallonne.

On sait qu'actuellement 95 p.c. de ce fonds en constituent la partie dite «sous quota», à laquelle la Belgique n'émerge qu'à concurrence de 1,1 p.c., moins de la moitié de ce montant étant destiné à la Wallonie. Le reste, soit 5 p.c. de l'ensemble de ce Fonds, dit «hors quota», est réservé à des actions ponctuelles, dont pourraient bénéficier les régions en déclin.

Or, la Commission vient de préparer et de soumettre au Coreper, Comité des représentants permanents, un projet ramenant à 80 p.c. la partie «sous quota», mais en éliminant totalement de son bénéfice les régions de vieille industrialisation intérieures à la Communauté, sauf celles du Royaume-Uni. Bref, le Fonds de développement régional, dans sa partie «sous quota», serait alors exclusivement destiné au Royaume-Uni, à l'Irlande, à la Grèce et à l'Italie.

Est-ce cela «concevoir l'action du Feder dans un cadre global»? Je cite M. le ministre des Relations extérieures à la page 9 de son programme de présidence européenne.

Certes, les 20 p.c. «hors quota» du Fonds pourront servir à des actions ponctuelles au profit de régions en déclin, telles les régions de vieille industrialisation, intérieures à l'Europe, telles la Wallonie, la Lorraine, la Sarre, etc., dans la mesure où le déclin est lié, directement ou indirectement, aux conséquences de l'établissement du Marché commun.

Ce n'est pas ce qu'ont voulu les pères fondateurs de la Communauté européenne, en particulier en créant la Communauté européenne du Charbon et de l'Acier. Ils avaient alors pleinement conscience, du moins quant au charbon, que la Communauté avait pour devoir essentiel d'amortir le choc de la disparition progressive de l'activité charbonnière dans certains bassins et d'en répartir la charge sur tout la Communauté. La politique sidérurgique des Communautés européennes semble montrer que l'on n'a plus cure de cette intention.

En 1958, au contraire, la Communauté avait réussi à légitérer pour étendre la période transitoire d'application du traité, vu la situation tragique des charbonnages wallons.

Ce problème qui concerne la Wallonie intéresse aussi d'autres régions du triangle central charbon-acier, qui fut à la base de la Communauté: en France, les régions Nord-Pas-de-Calais et Lorraine; en République fédérale d'Allemagne, les régions de la Ruhr, et de la Sarre; et au Limbourg flamand, au Limbourg néerlandais et au Luxembourg.

Je demande donc que la période de la présidence belge du Conseil des ministres de la Communauté européenne ne soit pas celle de l'aggravation du sort, déjà bien injuste, de la Wallonie, par rapport aux régions périphériques que je viens de citer. Je demande également que subsistent les règles de la Communauté limitant les aides de l'Etat dans les zones de développement. Il en sera d'ailleurs question tout à l'heure.

Ce problème prend une importance accrue quand on sait que la Commission vient de publier une nouvelle échelle de l'état des régions de la Communauté, établie sur la base du produit intérieur brut et du chômage; mais ce calcul est mal fondé dans la mesure où il ne tient pas compte du recul, disons, des vingt dernières années, ni du niveau relatif des emplois et des investissements.

Il serait prévu que, seules, les régions ne dépassant pas 75 p.c. de la moyenne communautaire pourraient bénéficier d'aides au titre du Fonds européen de développement régional.

Quant à la Belgique, aussi surprenant que cela paraisse, au lieu de faire les calculs sur la base des régions constitutionnelles, les Communautés continuent à procéder par provinces. J'interroge sur ce point le gouvernement belge parce que cela me paraît inacceptable.

Les calculs concernant le niveau relatif des régions des Communautés européennes, par rapport à une moyenne de 100 du produit intérieur brut, permettent de constater que la province de Galway en Irlande est à l'indice 20 et que le Land de Hambourg est à 240 par rapport à la même moyenne. Les statistiques pour la Belgique ont été effectuées par provinces et non par régions. Cela ne me paraît pas normal, en particulier pour le Brabant, province qui comprend l'entité de Bruxelles, le Brabant flamand appartenant incontestablement à la Flandre et le Brabant wallon appartenant à la Wallonie. Il se pose donc un problème de base de calcul.

Les statistiques par provinces donnent 76 p.c. au Hainaut, alors que, d'après certains, le pourcentage avait d'abord été fixé à 74,6 p.c. A ce niveau il était en deçà du seuil de 75 p.c., permettant une intervention au titre du Feder. J'aimerais obtenir une réponse sur ce point dans les prochains jours. Cela m'évitera de vous interroger ou de vous poser une question orale ou écrite à ce propos. Cette question est liée à la présidence belge du Conseil des ministres des Communautés européennes.

Tout cela me paraît démontrer de manière péremptoire que la seule véritable manière de donner un souffle nouveau aux Communautés européennes n'est pas de les élargir dans une fuite en avant, alors qu'elles ne sont pas sur la voie du non-retour, mais bien de les structurer à l'image des Etats fédéraux, de manière telle que les régions deviennent les interlocuteurs directs des institutions

communautaires et que le début d'Europe des citoyens, constituée par l'assemblée élue au suffrage universel, marche de pair avec une Europe des régions, caractérisée, elle, par un Sénat européen des régions, deuxième assemblée, dans un système européen bicaméral.

Je voudrais maintenant aborder un autre sujet essentiel, bien qu'on le couvre volontiers d'un voile pudique: celui de la Fonction publique européenne.

Il y a plus de dix mille agents de la Fonction publique européenne, en majorité en poste à Bruxelles, et, à ce nombre, il faut ajouter des centaines de stagiaires, temporaires, contractuels. C'est beaucoup; cela risque d'être bureaucratique, et c'est coûteux.

Il ne faudrait pas cependant s'en tenir à une image stéréotypée du fonctionnaire européen, coupé de ses racines et menant grand train. S'ils sont de qualité et s'ils travaillent et s'ils ont le sens de leurs responsabilités — on pourrait aussi dire cela à propos des parlementaires —, ces trois qualités étant rassemblées chez la plupart des fonctionnaires européens, ils méritent ce qu'ils gagnent. En particulier, les étrangers par rapport au lieu du siège méritent les 16 p.c. d'indemnité d'expatriation, prix de l'exil, du climat, de la rupture avec le pays d'origine, même si leur sort est supérieur à celui des fonctionnaires nationaux. Alors, pourquoi aborder ce problème? Pour deux raisons: la nécessaire indépendance de la Fonction publique européenne et le moral de ses agents.

L'indépendance de la Fonction publique européenne?

Les fonctionnaires européens, en effet, prêtent serment uniquement vis-à-vis de l'autorité investie du pouvoir de nomination: respectivement la Commission, le bureau du Parlement européen, la Cour de Justice, etc. En principe ils ne sont pas, à Bruxelles, Strasbourg ou Luxembourg, les représentants d'Etats, ils ne sont pas les représentants de groupes de pression économiques; ils ont une responsabilité supranationale, une fonction supranationale.

Oserait-on dire que c'est en fait le plus souvent le cas? Les choses ne se dégradent-elles pas dans la réalité? Combien ne se considèrent-ils pas comme les défenseurs d'intérêts particuliers, étatiques, régionaux ou de groupes économiques rivaux? Combien ne cumulent pas avec leur statut de fonctionnaires européens des droits à la réintégration ou à la retraite, au titre d'une fonction publique nationale, ce qui réduit leur indépendance? Combien ne comptent-ils pas pour leur carrière sur les «services» qu'ils auront rendus à tel ou tel groupe? Combien sont vraiment exclusivement au service de l'Europe?

Autrement dit, s'ils sont vraiment au service de l'Europe, ne risquent-ils pas de pâtrir de l'arbitraire de l'autorité investie du pouvoir de nomination? L'affectation par promotion ou par nomination extérieure, dans les trois premiers grades de la Fonction publique européenne, est en effet à la merci de l'autorité investie du pouvoir de nomination.

Je salue l'arrivée du ministre des Relations extérieures, retenu, je le sais, jusqu'à présent, en Conseil des ministres. Je vous ferai parvenir le texte de mon intervention, monsieur le ministre.

A propos de votre responsabilité actuelle de président du Conseil des ministres des Communautés européennes, je viens d'évoquer certains problèmes sur la base de la note que j'ai reçue comme commissaire à la commission des Relations extérieures. J'ai souligné ce qui me paraissait intéressant dans cette note et j'ai regretté certaines lacunes, notamment à propos du Fonds européen de Développement régional et de la dynamique d'une Europe des régions. J'ai abordé il y a quelques instants le problème de la Fonction publique européenne. Je me pose la question de savoir s'il ne serait pas urgent de revoir la Fonction publique européenne en vue de la rendre plus indépendante par rapport aux groupes de pression et même aux Etats. Agir de la sorte permettrait de lui rendre confiance.

Quand on fréquente les fonctionnaires européens, on est frappé de leur profond découragement quant à leurs possibilités de carrière. J'ai souligné que les promotions se font rarement au mérite. Quant aux conditions de travail, le poids d'une grande machine non déconcentrée pèse sur chacun de même que l'irrégularité des tâches inévitables pour une institution, qui connaît des pointes saisonnières et non saisonnières.

La troisième épreuve du fonctionnaire européen est dans le sentiment d'inefficacité et d'inutilité. Dans la mesure où l'Europe ne progresse pas, on assiste à une crise morale dans la Fonction publique européenne.

Rendre un projet à l'Europe, c'est rendre confiance aux fonctionnaires européens. Rendre confiance au fonctionnaires européens, c'est mieux dégager les voies nouvelles pour une Europe remplissant le rôle qu'elle peut avoir aujourd'hui dans le monde, sans mépriser, comme c'est le cas aujourd'hui, ses composantes régionales.

Il me paraît grave, monsieur le président du Conseil des ministres des Communautés européennes, que sur ce point vous soyiez muet dans le texte auquel j'ai fait allusion.

Vous avez pourtant la chance d'avoir comme fonctionnaires européens des hommes et des femmes affiliés à des organisations syndicales sérieuses, structurées et conscientes de leur responsabilités. Il est urgent de prendre des mesures qui leur rendent confiance, car faute de satisfaction morale et de sentiment de son utilité, on débouche en tout cas sur les revendications matérielles et une contestation qui risque d'être systématique.

Quant au fonctionnement des institutions que vous abordez, s'il y a désaccord entre le Parlement et le Conseil, n'est-ce pas parce que le Conseil a trop de pouvoirs par rapport à la Commission, alors que celle-ci est fédérale tandis que celui-là est inter-étatique, et ne peut-on renforcer le rôle de la Commission qui peut être censurée par le Parlement faute, hélas, que celui-ci puisse sanctionner le Conseil de ministres?

Enfin, je voudrais exprimer la curieuse inquiétude que m'inspire le projet de Fondation européenne. Sera-t-elle inter-étatique, inter-régionale, communautaire? Quelles seront ses organes, son mode de fonctionnement, son budget? Sera-t-elle gérée par de cotés hauts fonctionnaires? Ne fera-t-elle pas double emploi avec les mouvements et centres de formation européens tels le Mouvement européen, la Maison de l'Europe ou le Centre international de Formation européenne?

A côté de ce qu'est, au sens strict, l'Europe, en liaison avec la présidence belge, je voudrais, monsieur le ministre des Relations extérieures, en venir au Proche-Orient. A ce propos, la presse vous a prêté des intentions ces jours derniers. Le Proche-Orient a beaucoup à attendre de l'Europe. Si le gouvernement d'Israël fait preuve de fermeté et de courage quant à la pointe de Gaza, il ne s'honore pas en fermant une université arabe de Cisjordanie, en traitant comme il le fait les paysans arabes de cette région, ou en réoccupant le Golan au mépris des droits de la population druze et des décisions internationales.

Aujourd'hui, le dialogue est encore possible avec les dirigeants de l'Organisation de Libération de la Palestine. Sera-ce encore le cas demain? L'absence de solution ne fait-elle pas le jeu de ceux qui veulent, dans cette partie du monde, compte tenu de l'enjeu pétrolier, provoquer, par une escalade de la violence, la subversion? Nous savons, aujourd'hui, quels sont les interlocuteurs en titre de l'OLP, nous ne savons pas qui ils seront demain.

N'est-il pas temps que, dans ce coin du monde, les Communautés européennes prennent le relai des USA comme «Monsieur bons offices»? Certes, l'initiative de Camp David a été méritoire, mais des années se sont passées depuis lors sans qu'on voie les résultats qu'on en attendait. Les Européens trop timides et trop lents semblent incapables d'apporter ce qu'on attend d'eux. La déclaration de Venise en 1980 semble abandonnée.

Il est un autre terrain, monsieur le ministre, et nous en reparlerons tout à l'heure, où l'Europe pourrait jouer un rôle médiateur, je veux parler de l'Amérique centrale.

Notre génération, monsieur le ministre des Relations extérieures, peut s'honorer de transmettre aux jeunes un début de construction européenne, mais il faut continuer à construire l'Europe, une Europe démocratique, une Europe politique, une Europe qui fasse la place aux régions, qui contrôle les entreprises multinationales, qui ait son mot à dire au plan mondial, parmi les super-grands...

Mesdames, messieurs, je voudrais en conclusion, citer un membre éminent du Parlement européen, ancien commissaire aux Communautés européennes, Altiero Spinelli, fondateur du Club du Crocodile — il n'y a pas d'humour dans ce terme. «L'histoire n'attend pas nos lenteurs.»

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Jorissen.

De heer Jorissen. — Mijnheer de Voorzitter, heren ministers, dames en heren, wanneer we de ontwikkeling van het jongste jaar in de wereldpolitiek op enige afstand bekijken, dan vallen een paar nieuwe dingen op.

Een eerste vaststelling kunnen we maken wat betreft het propageren in het Westen van de strijd voor de mensenrechten. Die propaganda is sterk afgangen. Die strijd is op het achterplan geraakt.

Hoewel het onze plicht is, de plicht van het Westen, om voor het handhaven of voor het invoeren van de mensenrechten te blijven strijden, moeten we toch vaststellen dat, zo die strijd thans op het achterplan is geraakt, dit de schuld is van een groot deel van degenen die deze strijd begonnen en hem doorvoerden.

Hun schuld is het omdat die strijd niet met de nodige objectiviteit werd gevoerd. Omdat te veel werd scheefgetrokken. Te veel landen, waar de mensenrechten het het zwaarste te verduren hadden, gingen vrijuit of kregen ternauwernood een opmerking te horen.

Wij denken hier aan de landen van achter het IJzeren Gordijn, over de Goelags waarvan nog nauwelijks gesproken werd of gesproken mocht worden. De finlandisering had hier haar werk verricht.

Wij denken aan de vele Afrikaanse landen waar de mensenrechten met de voeten werden vertrappeld doch die om de een of andere reden vrijuit mochten gaan. Klaarblijkelijk vreesde men hier nog steeds het verwijt van neo-kolonialist of erger nog dat van racist. Het is duidelijk dat men de angst voor dit verwijt uitbuit. De boosaardigen exploiteren altijd vrees en lafheid.

Ook over een land als India mocht men evenmin spreken omdat het een neutraal land is. Nochtans lazen we onlangs in de pers dat in India de hechtenisperiode zonder berechting tot twee jaar werd opgedreven en dat de jongste twee jaar niet minder dan duizend *untouchables* werden omgebracht zonder dat de schuldigen ervoor werden veroordeeld.

De Sovjetunie heeft echter geen belang dit land aan te vallen en het Westen is eveneens wat men voorzichtig noemt. Weinig voorstanders van de strijd voor mensenrechten blijken bekommert om het lot van de meer dan 100 miljoen paria's of *untouchables*, die India «in de praktijk» haast geen enkel recht hebben.

Indonesië zat ongeveer in dezelfde positie als India, behoudens dat daar geen paria's leven. Wel hebben tienduizenden er meer dan tien jaar gevangenis mogen doorbrengen zonder enige vorm van proces omdat ze deelgenomen hadden aan een procommunistische staatsgreep. Ook daartegen hoorden we weinig protesten, en dit om dezelfde redenen als wat India betreft.

Het miljoen — of was het twee miljoen? — doden van Cambodja of Kampuchea kreeg al even weinig belangstelling als de tienduizenden — of is het honderdduizenden! — doden bij de vlootvluchtelingen van Zuid-Vietnam. Het betrof hier immers slechts doden uit een communistisch regime en slachtoffers van communisten. Zulke doden bleken voor velen niet interessant, evenmin als zwarte doden interessant blijken te zijn, zo ze althans niet door blanken worden gedood maar wel door andere zwarten.

Er wordt haast niet gesproken over de duizenden moorden in het door communisten beheerde Etiopië, over de tienduizenden Angolezen die door hun regering met behulp van de Cubanen worden uitgemoord bij het zogezegd opruimen van terroristen, van wie de regering van dat land anderzijds beweert dat het slechts om een handvol gaat.

Zo wordt haast niet gesproken over de meer dan 50 000 Mozambikanen die in hun land in concentratiekampen leven. En evenmin hoort men veel over Oeganda waar de huidige regering met behulp van Tanzaniaanse troepen het moordenaarsbedrijf van dictator Amin heeft voortgezet.

Slechts bepaalde, wel uitgezochte landen als Israël, Chili, Zaïre en Zuid-Afrika worden uiterst streng op de vingers gekeken. Daar werd elke dode bij herhaling geëcriteerd door onze media. Het is zodanig eenzijdig dat de meeste kritische mensen er een geestelijke indigestie van kregen en heel de strijd om de mensenrechten als een eenzijdige en grandioze komedie gingen bekijken.

En nochtans mag het dat niet zijn.

Die strijd zou geen gebruiksvoorwerp mogen zijn in de internationale politiek waarbij de ene alles toegelaten is en de andere niets. De beginselen zouden overal even ernstig moeten worden belicht en de overtredingen, eender waar, even streng dienen te worden aangeklaagd.

Wij moeten dus niet aarzelen de huichelaars ter zake te ontmaskeren omdat zij mede oorzaak zijn dat de ergste overtredingen kunnen worden begaan zonder vrees voor veel protest.

Anderzijds is het goed dat men thans meer belangstelling begint te krijgen, meer studie wil maken van en meer maatregelen wil treffen tegen het terrorisme. Het is duidelijk dat dit terrorisme met zijn stelselmatige moordpartijen één van de allerergste kwaden is van deze tijd.

Het is goed dat men studie gaat maken van opleidingskampen in de Sovjetunie, in Libië en elders en van de reden waarom die landen terroristen opleiden.

Het is goed dat men studie gaat maken van hun financieringssysteem. Ook al zullen we hier wel tot verrassende ontdekkingen komen. Ook ons land gaat niet vrijuit omdat het via de Uno en langs zogeheten noodfondsen meewerkt aan de steun van sommige terroristische groeperingen.

Het is vooral goed dat men overweegt drastische maatregelen te treffen tegen dit terrorisme. Een overwinning van het terrorisme brengt daarbij vrij zelden of nooit democratie met zich mee — de ervaring bewijst het — doch doorgaans een bloedige dictatuur.

Ons doel moet het zijn efficiënt te ijveren voor democratie met uitschakeling van het afschrikwekkende terrorisme.

De heer T. Declercq. — En Zuid-Afrika?

De heer Jorissen. — Daar kom ik zo dadelijk op.

Een ander kenmerk van de huidige internationale politiek is de groeiende belangstelling voor en de groeiende bekommernis om het waarborgen van de toevoerlijnen en van de toevoer van grondstoffen, vooral strategische grondstoffen.

Meer en meer — en rechter — wordt op het gevaar gewezen, niet alleen van de groeiende kracht van het Sovjetleger, van de krachtige en vlugge uitbouw van de Sovjetvloot en van de Sovjetstrategie met deze grondstoffenafsnijding tot doel.

Het gevaar voor de olietoerkooy, nu de Sovjetunie Afghanistan bezet houdt, zien velen in. Hier ligt ook een achillespees van het Westen en voor Japan die hun olie overwegend moeten betrekken uit het Midden-Oosten.

Het is echter niet alleen de bezetting van Afghanistan, er zijn ook de Sovjetsteunpunten aan de Hoorn van Afrika en in zuidelijk Afrika (Angola en Mozambique) die een bedreiging uitmaken voor een normale toevoer langs de Kaap de Goede Hoop.

En twintigjarig geleden zonder deze Russische steunpunten, riep een voorganger van de huidige minister, Paul Henri Spaak, uit dat wij bang waren voor de Sovjetunie. Zijn uitspraak *nous avons peur* werd spreekwoordelijk. De Sovjetunie had toen echter noch de huidige steunpunten in Afrika en Azië, noch zijn krachtige vloot, noch zijn huidige legersterkte. Heeft Paul Henri Spaak zich toen vergist en de traditionele partijen met hem of vergissen we ons nu, nu we als gefinlandiseerden of gedenemarkiseerden, of gehollandiseerden, het groeiend gevaar niet meer zien of niet meer willen of mogen zien?

De intercontinentale strategie van de Sovjetunie is nochtans overduidelijk: West-Europa zijn grondstoffenaanvoer bemoeilijken, al was het maar door ze duur te maken, en waar mogelijk af te snijden. Dit laatste is hun politiek op lange termijn.

Uitspraken van vooraanstaande Russen in die zin kan men genoeg vinden sinds Lenin hen de weg wees door zijn uitspraak dat wie Europa wilde beheersen langs Afrika diende te gaan. Tussen 1972 en 1976 verdubbelde de Sovjetunie haar wapenleveringen aan de derde wereld. Voor Afrika werden ze zelfs vertwintigvoudigd terwijl ze aan ontwikkelingssamenwerking weinig of geen geld besteedt.

Naast de olie zijn chroom, mangaan, vanadium en platina noodzakelijke grondstoffen voor de vervaardiging van het staal, van wagens, tanks en vliegtuigen.

Men vindt deze grondstoffen, buiten de Sovjetunie, overwegend in zuidelijk Afrika. Chroom in Zimbabwe en Zuid-Afrika. Daarnaast ziet Zuid-Afrika alleen, alsrijkste grondstoffenland in de wereld per km², circa 70 pct. van de wereldvoorraad aan chroom, 75 pct. van het platina, 78 pct. van het mangaan en 50 pct. van het vanaadium.

Zo men de voorraden van Zuid-Afrika en van de Sovjetunie voor deze grondstoffen samenvat, komt men aan 95 pct. van het vanaadium, 94 pct. van het mangaan, 90 pct. van het platina en 75 pct. van het chroom. Bij dit chroom ontbreekt nog Zimbabwe om aan een totaal van 95 pct. te komen.

Men ziet hoe belangrijk de controle over Zuid-Afrika voor de Sovjets is om West-Europa economisch klein te krijgen. Men moet dan ook niet erg veel nadenken om te begrijpen dat de Sovjetunie enorme bedragen in haar propaganda steekt om van Zuid-Afrika een zo ongunstig mogelijk beeld te verspreiden met het doel het Westen ertegen op te hitsen en het zo van ons af te zonderen om het dan gemakkelijker in handen te krijgen.

De heer Leemans treedt opnieuw als voorzitter op

Elk land heeft echter recht op de waarheid en op objectiviteit. Ook Zuid-Afrika. Zo wil het althans onze democratische traditie.

Wanneer men de Sovjet-propagandamethodes ontleert die tegen Zuid-Afrika worden gebruikt, dan ziet men duidelijk hoe te werk wordt gegaan:

1. Men vergelijkt dat land nooit met andere landen van Afrika. Het zou er veel te goed uitkomen met 85 pct. van de productie van

het Afrikaanse staal en 55 pct. van de elektrische energie, 41 pct. van de maisproductie, 32 pct. van de rietsuiker, 20 pct. van het vlees, van de aardappelen en van de tarwe. Hierbij dient te worden aangesloten dat mais het basisvoedsel is in Afrika.

De heer Lahaye. — Dat moet u eens zeggen aan de BRT!

Terecht mag worden gezegd dat Zuid-Afrika de «graanzolder» is van Afrika. Dat zou de BRT ook wel eens mogen vermelden.

De heer Jorissen. — Ik heb dat net gezegd.

Over de objectiviteit van de BRT ga ik het niet meer hebben. Iedereen weet stilaan wel hoe objectief de BRT-journalisten zijn. Hoe het ook zij, de kruik gaat zolang te water tot ze barst en dit zal niet lang meer duren.

Naast de voormelde cijfers is het meest kenschetsend cijfer voor een land dat toch maar 6 pct. van de bevolking van Afrika vertegenwoordigt, de 90 pct. boeken, tijdschriften en kranten van Afrika die daar worden gedrukt.

2. Men negeert doodeenvoudig het ontwikkelingsverschil op economisch gebied in heel de wereld tussen blank en zwart en dat *nota bene* in dat land veruit het kleinste is, kleiner zelfs dan in de Verenigde Staten waar slechts 12 pct. zwarten leven tegen 70 pct. in Zuid-Afrika.

3. Men belicht het land nooit volledig. Men beklemtoont uitsluitend de zwakke aspecten, die men dan aandikt en zo men er geen genoeg heeft, fantaseert men er bij.

4. Men ontleent de tactiek van de dictatuurstaten, de tactiek van de zondebok, zoals de joden dat waren voor het nazisme. Men organiseert stelselmatig de verdachtmaking en men rekent dan op de angstreflex van de gewone man om afstand te nemen van het zwarte schaap, van het stinkdier en om er zelf met stenen naar te gooien. Het ging nooit anders met de heksenprocessen. Ook zij moesten hun eigen onschuld bewijzen langs onmogelijke proeven.

5. In Afrika gebruikt men dan nog het antikolonial argument al is Zuid-Afrika een vestigingskolonie zoals de Verenigde Staten, Canada, Australië en Nieuw-Zeeland en al woonden in het grootste gedeelte van Zuid-Afrika namelijk in de Kaapprovincie tot voor kort weinig zwarten en zijn ze er thans nog een minderheid.

Wie zich de moeite getroost — weinigen doen het — om Zuid-Afrika te bezoeken of het te bestuderen, die krijgt een gans ander beeld, dat weinig te maken heeft met het net van leugens, verworven feiten, mythen en halve waarheden over «Zuid-Afrika» zoals de zwarte burgemeester van Soweto het nog noemde een paar weken geleden toen hij ons land bezocht.

Het is trouwens gek onze zoogheeten progressisten in het kamp te zien van de Zuid- en Midden-Amerikaanse dictaturen, van El Salvador en Guatemala en daarnaast van India, Iran, Turkije en van Zaïre wanneer het gaat om Zuid-Afrika te veroordelen. Ook is het verbazend dat het licht van de zon wordt geloochend. Zij schijnen kwaad omdat in Zuid-Afrika de discriminaties thans worden opgeruimd. Dat zou niet mogen.

Verklaarde Igor Glagolev, jarenlang raadgever van het Centraal Comité van de Russische communistische Partij en van het *Politbüro* niet aan *The Sunday Tribune* van 13 januari 1980: «Het heeft geen belang wat u doet in Zuid-Afrika. De Russen zijn vastbesloten de controle te krijgen over uw land en over uw rijke voorraad aan grondstoffen.»

Wie de toestand van dichtbij bekijkt, ziet dat Zuid-Afrika thans in de wereld meer wordt gediscrimineerd dan dat er discriminaties zijn in Zuid-Afrika zelf.

De regeringspolitiek in Zuid-Afrika beoogt sinds enkele jaren het verwijderen van elke discriminatie die nog overblijft.

Zo is de kleine apartheid praktisch volledig verdwenen, is de werkreserveringswet, die op maximum 5 pct. van de arbeiders sloeg opgedoekt en worden thans alle vakverenigingen die aan de minimumnormen voldoen, ze wezen zwart of interraciaal, erkend. De wet op de gemengde huwelijken en de ontuchtwet laat men nu in onbruik vallen, vooraleer ze af te schaffen wat de regering zegt te zullen doen.

Terwijl de lonen van de blanken sinds een zestal jaar stationair bleven, zijn die van de niet-blanken in dezelfde periode sterk verhoogd. De meeste bedrijven betalen thans gelijk werk met gelijk loon, principe dat over een paar jaar zal overeenstemmen met de algemene praktijk.

Het vraagstuk waarmee Zuid-Afrika zal overbliven is een staatkundige oplossing te vinden voor een samenleving van negen verscheidene zwarte volkeren, van de Aziaten, van de kleurlingen als gemengd volk en van de blanken.

De oplossing zal misschien wat moeilijker zijn nog dan in Joegoslavië of in België waar we met een verwant, doch minder ingewikkeld vraagstuk zitten, doch wie de Zuidafrikaanse volkeren, zowel blanken als zwarten kent, weet ook dat ze in staat zijn deze oplossing zelf te vinden, vermits de goede wil bij de grote meerderheid van alle volkeren bestaat.

De regering heeft thans intern al beslist de kleurlingen en Aziaten gelijke rechten te geven met de blanken, terwijl zelfbestuur en autonomie voor de zwarten stelselmatig wordt uitgebreid zowel in hun eigen autonome staten als in de zwarte voorsteden van het voormalig blank gebied. Dit laatste verwijgen de tegenstanders weer angstvallig.

Hoe dan ook moet men in zijn visie en in zijn plannen zich niet te zeer laten leiden door de positieve stellingnamen van de buurlanden van Zuid-Afrika want te Pretoria spreken zij helemaal niet dezelfde taal als in de Uno of in de thans verbrokkelse OAE wat hen van de zwarte Zoelooleider en Eerste minister van Kwazoele Buthlezi, het verwijt kostte van schijnheiligheid. De jongste twee jaar nam de handel van Zuid-Afrika met zijn buurlanden toe met onderscheidenlijk 60 en 40 pct.

Ondertussen kunnen we ons verheugen over het feit dat de nieuwe Amerikaanse politiek ook tegen Zuid-Afrika een realistische politiek is, die de zwakke en defatistische politiek van vroeger vervangt. Bij hen is tenminste elk spoor van finlandisering verdwenen. Het moet onze zorg zijn ook in West-Europa zo vlug mogelijk het ziekelijk gefinlandiseer of gehollandiseer op te ruimen.

Wij zullen een steeds sterker wordend Rusland niet tot vrede dwingen door zelf niet te bewapenen. Zwakke landen trekken onweerstaanbaar sterke landen aan als onderwerpers. Heel de geschiedenis bewijst dit, vandaar dat de marxisten het geschiedenisonderricht verwerpen.

Wij hebben Zuid-Afrika meer nodig dan dit land ons en we moeten dus vermijden dat het de weg van de neutraliteit zou opgaan wat het tot voor kort van plan was, gekwetst door ons onbegrip en door de grove onwaarheden die ook West-Europa over hen verspreidde.

Keren we nu terug tot onze grondstoffen. In september 1978 kreeg het politiek planbureau van het ministerie van Buitenlandse Zaken van de Duitse Bondsrepubliek de opdracht de afhankelijkheid van hun land te onderzoeken op het stuk van de grondstoffen en een onderzoek in te stellen hoe de kwetsbaarheid van het land zou kunnen worden verminderd tegenover buitenlandse druk ter zake. Er kwam aan het licht dat 48 soorten grondstoffen, noodzakelijk voor de Westduitse industrie, uit Zuidelijk Afrika werden ingevoerd, waarvan 23 soorten voor meer dan 10 pct. van de benodigde hoeveelheden. Voor 7 soorten grondstoffen zou bij eventueel uitvalLEN van de levering een kritieke toestand ontstaan. In het geval van mangaanerts en chroom werd de afhankelijkheid van zuidelijk Afrika zodanig wezenlijk beschouwd dat het afsnijden van slechts 30 pct. van de leveringen ervan binnen drie maanden tot gevolg zou hebben dat een kwart van de Duitse bedrijven hun deuren zouden moeten sluiten. Het aantal werklozen zou in dat geval stijgen tot 7 miljoen, wat sinds de Weimarrepubliek nooit meer het geval was.

Een andere schokkende vaststelling die men deed, was dat bij het uitvalLEN van zuidelijk Afrika als leverancier de enige wisseloplossing de Sovjetunie zou zijn.

Dit Westduitse rapport was een voorloper. Weldra verschenen er in andere landen rapporten om het grote belang van de Zuidafrikaanse grondstoffen te beklemtonen. Zo in juli 1980, in het Amerikaanse Huis van volksvertegenwoordigers. In *Sub-Saharan Africa: its role in critical mineral needs of the Western World* lezen we dat Zuid-Afrika de westere wereld levert: 40 pct. van zijn chroom, 67 pct. van zijn mangaan en goud, 73 pct. van zijn vanadium en 91 pct. van zijn platina.

Een soortgelijk rapport gaf de Amerikaanse Senaat uit in september 1980.

Ook in het Verenigd Koninkrijk verscheen een rapport in september 1980, uitgegeven door de Vaste Commissie van Buitenlandse Zaken, onder de betekenisvolle titel *South-Africa: The West's Achilles Heel*. Daarin wordt gesteld dat de Sovjetunie weldra zelf een tekort aan bepaalde grondstoffen zal hebben en Zuid-Afrika alleen het monopolie van de uitvoer zal hebben.

Deze verschillende rapporten hebben het voordeel dat ze het raadsel hebben opgelost en wel het waarom van het feit dat Zuid-Afrika het altijd blijkt gedaan te hebben. Er zou over Zuid-Afrika weinig of niet gesproken worden indien het niet het land was van de strategische grondstoffen. Tientallen landen die het beschuldigen, zondigen immers veel erger tegen de mensenrechten dan Zuid-Afrika. Dat land heeft echter het ongeluk te hebben wat West-Europa nodig

heeft: strategische en andere grondstoffen en via Afrika wil de Sovjetunie West-Europa uitschakelen.

Laat mij eindigen met een slotbeschouwing.

Op 9 december 1977 werd het cultureel akkoord met Zuid-Afrika geschorst omdat van het feit dat de voornaamste leiders van de zwarte oppositie, na het drama van Soweto, voor enkele maanden, zoals later bleek, van hun vrijheid werden beroofd. Sindsdien werd die schorsing niet ongedaan gemaakt. En dit laatste heeft allerminst nog iets met logica te maken als we zien dat ons cultureel akkoord gehandhaafd blijft met Iran, waar volgens *Amnesty International* sinds het begin van de revolutie in februari 1979 niet minder dan 4 000 personen werden geëxecuteerd.

Het heeft niets te maken met logica als we zien dat ons cultureel akkoord gehandhaafd blijft met Polen, waar duizenden leden van Solidariteit werden opgepakt en gevangengezet en waar een beginnende democratie werd gewurgd.

Het heeft niets te maken met logica als we zien dat we daarnaast culturele akkoorden onderhouden met Turkije, Pakistan, de Sovjetunie en India.

Het is vooral erg, omdat cultuur ook te maken heeft met taal en omdat het een filologisch feit is waar men niet omheen kan, dat het Afrikaans een dochtertaal is van het Nederlands. En omdat we moeten bedenken dat we niet alleen culturele betrekkingen kunnen onderhouden in onze taal met blanken uit dat land, doch ook met alle niet-blanke volkeren die er leven, omdat die ons verstaan. En omdat zulke culturele betrekkingen met ons die niet-blanken aangenaam zouden zijn. Dat hebben velen mij bevestigd.

Daarom spreek ik de hoop uit dat wat Vlaanderen betreft, wij onze culturele politiek met Zuid-Afrika voortaan zullen inspireren op die van de Bondsrepubliek Duitsland of op die van het Verenigd Koninkrijk, waar die betrekkingen doorlopen. Dit is de beste politiek om enige invloed uit te oefenen. (*Applaus op de banken van de Volksunie en op sommige banken van de meerderheid.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan minister Tindemans.

De heer Tindemans, minister van Buitenlandse Betrekkingen. — Mijnheer de Voorzitter, dames en heren, het verheugt mij dat ik voor het eerst in mijn hoedanigheid van minister van Buitenlandse Betrekkingen, het woord mag nemen in een debat over internationale politiek en over de houding van België ten opzichte van bepaalde problemen, in de Senaat, die traditionele hoogstaande en diepgaande discussies heeft gewijnd aan de internationale problemen.

Ik verontschuldig mij ervoor dat ik bij de opening van de namiddagzitting niet aanwezig was. Ik was om 3 uur in de Kamer, waar ik vanmiddag twee keer word geinterpelleerd. Op dit ogenblik is er in de Kamer een schorsing, zodat deze interpellaties nog altijd niet hebben plaatsgevonden.

Het gaat hier vandaag over de begroting 1981. Ik zeg dit niet om ironisch te zijn bij het begin van mijn uiteenzetting. Indien dit echter de begroting 1982 was geweest, dan zou ik vanzelfsprekend op verscheidene problemen dieper ingaan en ik zou zelf het initiatief nemen om over de grote problemen van deze tijd telkens het standpunt van de huidige regering te geven. Ik meen dat dit in de behandeling van de begroting 1981 niet helemaal op zijn plaats is.

Ik heb mij voorgenomen bij wijze van inleiding, hier vandaag te spreken over een viertal problemen en zal vanzelfsprekend mijn best doen om op de gestelde vragen en de geformuleerde suggesties later, hopelijk nog vandaag, in te gaan.

Ik heb mij voorgenomen hier vandaag vooreerst te spreken over onze bondgenootschappen. Een karakteristieke uitdrukking van onze politiek nu en in de komende jaren is wel de volgende: wij moeten veel meer gaan naar bewuste engagementen in het kader van aliancies.

Ten tweede, moet ik natuurlijk een woord zeggen over Europa. Wij vieren deze maand, namelijk op 25 maart, de 25e verjaardag van de ondertekening, in 1957, van het Verdrag van Rome.

Ten derde, wil ik een woord zeggen over de nieuwe dimensie die men aan het departement van Buitenlandse Betrekkingen — vandaar de naamverandering — en aan onze politiek heeft willen geven overeenkomstig de regeringsverklaring, namelijk een economische dimensie.

Ten vierde, wil ik deze uiteenzetting beëindigen met enkele beschouwingen.

Het kan nuttig zijn op bepaalde aspecten van onze politiek in te gaan, maar ik herhaal het, ik wil geen langdradige opsomming geven van alles wat nu in de actualiteit staat. Ik zal slechts ingaan op de problemen die door de leden van de Senaat werden opgeworpen.

Zoals u weet, hebben wij op het ogenblik een belangrijke opdracht in het kader van de Europese Gemeenschap. In het jargon van de Europese integratie betekent «gemeenschap» de activiteit die onder de verdragen van Parijs en Rome valt maar anderzijds is er de activiteit van de «Tien» in het kader van de politieke samenwerking die de laatste tijd meer en meer aan betekenis wint. Op het ogenblik worden er op dit vlak nieuwe initiatieven gelanceerd, terwijl de integratie op zichzelf helaas eigenlijk stagneert. In de Senaat is het misschien niet nodig erop te wijzen, maar in het land ben ik soms verbaasd over de reacties van de mensen met betrekking tot de buitenlandse politiek. Een buitenlands beleid is voor een land als het onze geen luxe. Het is ook geen gesloten wereldje van enkele mensen die belang stellen in internationale vraagstukken. Het is evenmin een ouderwets speelgoed dat voor het huidige België niet meer zou gelden en dat nog slechts door enkele diplomaten zou worden beoefend.

Zo zijn er de gebeurtenissen van de naoorlogse wereld, de dekolonisatie, het opkomen van nieuwe landen, de derde wereld, de Noord-Zuidproblematiek of de Oost-West-tegenstellingen. Ik ben nog te weinig genuanceerd, want er kunnen nog zoveel andere tegenstellingen, zowel geografische, economische als ideologische, worden vermeld.

Een situatie waarvan ook een land als het onze in het verleden heeft geprofiteerd — dat moeten wij kunnen erkennen — bestaat op het ogenblik niet meer, of is snel aan het veranderen.

Wij moeten ons dus ernstig vragen stellen over hoe wij ons in de toekomst zullen opstellen inzake het buitenlands beleid.

Het is niet waar dat de buitenlandse politiek een aangelegenheid is van de grote mogendheden alleen, voor zover er in deze tijd buiten de twee supergroten nog grote mogendheden zijn.

Ons aller lot wordt erdoor bepaald. Daarom moeten wij een keuze doen, willen wij in de mate van het可能的e vechten voor wat ons dierbaar is.

De beslissingsmacht in de wereldpolitiek ligt op het ogenblik in de handen van meer dan 150 landen. U weet hoe het forum van de Verenigde Naties bijvoorbeeld wordt gebruikt om bepaalde stellingen te verdedigen. Ik zou natuurlijk nog andere instellingen kunnen citeren.

De gevolgen van wat er in de wereld gebeurt, wegen ook op ons land en op onze burgers. Ook ons lot wordt daardoor bepaald.

Een voorbeeld: als er een nieuw conflict zou uitbreken in het Midden-Oosten, kan onze energievoorziening onmiddellijk en zwaar worden getroffen. Wij zouden dus dadelijk de rechtstreekse weerslag van dat conflict ondervinden. En ik zou andere voorbeelden kunnen citeren.

Bijgevolg moet de samenwerking tussen ons land en andere landen instaan, niet alleen voor de wereldvrede en een verbetering van de situatie in de wereld, maar ook voor het onmiddellijk belang van onze landgenoten, naast andere motieven natuurlijk.

De tijd is voorbij dat iemand als Lord Palmerston in het Engelse Lagerhuis kon antwoorden op de vraag wat de Britse buitenlandse politiek was, dat de Britse buitenlandse politiek het belang van Groot-Brittannië was. Zo zien wij de buitenlandse politiek niet meer, behalve wanneer wij ook de wereldvrede, de verbetering van de economische situatie, en de eerbied voor de mensenrechten of de eerbied voor bijvoorbeeld de beginselen van de slotakte van het akkoord van Helsinki als ons eigen nationaal belang zouden beschouwen.

In dit perspectief moeten wij ook de samenhang van politiek en economie in de wereld bekijken. Wij moeten dus een globale benadering van onze buitenlandse politiek onder ogen durven nemen.

In het netwerk van onze betrekkingen met de ons omringende wereld kan men constante en nieuwe verschijnselen ontwaren.

Een voorbeeld van een constante, al haal ik dat niet graag aan, is dat wij een klein land zijn. Toch durf ik dit in deze Senaat wel doen, hoewel wijlen Theo Lefèvre ons zegde: «Zeg dat niet, de anderen weten dat ook, u moet dat dus niet herhalen.» Wij zijn een klein land, wij hebben geen grondstoffen, wij hebben geen natuurlijke grenzen. Dat alles is mede bepalend bij het uitstippelen van een buitenlandse politiek.

De heer Lahaye. — Bovendien zijn wij verdeeld en afgebrokkeld in zovele deeltjes, zoals ik daarjuist nog heb gezegd, maar u was toen niet aanwezig.

De heer Tindemans, minister van Buitenlandse Betrekkingen. — U kon het niet beter zeggen, mijnheer Lahaye.

Nieuwe gebeurtenissen worden vanzelfsprekend veroorzaakt door de evolutie van het internationale leven. Daartegenover moeten wij dus onze houding bepalen.

Wanneer wij dus de recente wereldevolutie bekijken, vrees ik dat de jongste tien jaar de geschiedenis zullen ingaan als «het decennium van de ontchukering».

Tijdens de jaren zestig hebben wij, ondanks enkele haperingen en over de spanningen en conflicten heen, geleefd met de gedachte dat de wereld langzaam maar zeker vooruitschreed. Voor het eerst sinds lange tijd ervaart onze bevolking nu dat wij tot stilstand zijn gekomen en er zelfs op achteruitgaan.

Wij hadden gedacht dat onze maatschappij in weelde en overvloed zou leven: vandaag zijn er in de geïndustrialiseerde landen 25 miljoen mensen zonder werk.

Wij hadden gemeend dat de Europese constructie tot een hechte samenhanghouding zou leiden: de crisis heeft ook in West-Europa nationale egoïsme weer doen opleven.

Wij waren ervan overtuigd dat technologie en wetenschap de armoede voorgoed uit de wereld zouden helpen, maar nog steeds lijden miljoenen mensen honger en komen mensen van honger om.

In Polen leek de vakbond Solidariteit een — weliswaar broze — gestalte te geven aan de Slotakte van Helsinki: op 13 december hebben de pantserwagens ook deze illusie aan scherven geslagen, niet alleen bij de Poolse bevolking, maar bij allen die — Praag en Kassel ten spijt — nog bleven hopen op een duurzame ontspanning.

De hooggespannen verwachtingen van de jaren zestig werden omgebogen tot wrange ontredering, die bij onze volken een diepgaande ongerustheid heeft verwekt.

Het komt er nu op aan uit dit verlammend gevoel te geraken en daartoe moeten Parlement en regering het nodige voluntarisme voor een nieuw beleid opbrengen.

Want hoe groter de algemene onzekerheid wordt, hoe sterker één zekerheid op de voortgrond treedt: wij moeten actief optreden. Niets zou noodlottiger zijn dan het bij treuren en analyseren te laten: wij moeten — als ik deze uitdrukking mag gebruiken — de tweede versnelling inschakelen en de angst van onze bevolking omzetten in een politieke wil.

Is iedereen het eens over de noodzaak om tot de actie over te gaan, de meningen lopen uiteen over de wijze waarop en de context waarin dit zou moeten gebeuren? Sommigen houden voor dat België eigenhandig moet optreden, wat als een neo-neutralistische beweging zou kunnen worden geïnterpreteerd. In dit verband wordt wel eens verwezen naar de vooroorlogse periode en naar de «politiek van de vrije handen».

Sommigen onder u hebben beslist het boek *Les mains libres* van Pierre van Zuylen gelezen. Vandaag echter — ik wil het hier duidelijk zeggen — zijn de «vrije handen», lege handen geworden. Wat heeft een klein land als het onze de wereld immers te bieden, indien het op eigen houtje wil handelen? Wat kan het alleen doen voor de veiligheid, de economie en de ontwikkeling van onze planeet? En wat kan het ontvangen, tenzij de kruimels die de grote mogendheden kwijt willen?

Zo dreigen wij verzeild te geraken in de toestand waarin onze provincies verkeerden vóór en tijdens het Congres van Wenen: over ons lot en dat van de wereld werd beslist zonder dat wij ook maar werden geraadpleegd.

Voor een klein land staat eenzaamheid gelijk met afzijdigheid. Welnu, wij willen niet passief blijven toekijken, wij moeten actief optreden. Onze bevolking heeft niet zozeer behoefte aan commentatoren, dan wel aan realisatoren.

Daarom is het zo belangrijk dat België sinds de tweede wereldoorlog deel uitmaakt van bondgenootschappen, waar het als volwaardig lid zijn stem kan laten horen. De scherpzinnigsten onder mijn voorgangers — sommigen werden hier geciteerd — hebben dit goed ingezien en hebben geijverd voor de Benelux, voor Europa, voor de Navo.

Zij hadden begrepen dat een bondgenootschap méér is dan alleen maar een verdrag, dat in het verleden al te vaak als een vodje papier werd behandeld: allianties zijn levende organismen geworden die slechts kunnen voortbestaan als alle bestanddelen ervan voortduren hun toetreding en hun lidmaatschap blijven waarmaken. Precies omdat ieders inbreng onontbeerlijk is, beschikt elk lid ook over een reële inspraak.

En zo komen we tot de paradox van het kleine land: wegens zijn onmacht om in een wereld zonder veel rechtsregels alleen te handelen, moet het zijn toevlucht zoeken tot bondgenootschappen, waar het over bepaalde rechten beschikt. Wanneer het van deze rechten gebruik maakt, wanneer het eigen standpunten bepaalt en die conse-

quent verdedigt, kan het op de besluitvorming doorwegen. Met andere woorden, het eigenhandig optreden van een klein land, dat buiten de Alliantie tot onmacht leidt, wordt binnen de Alliantie een mogelijkheid om invloed te doen gelden.

Deze invloed kan uiteraard slechts uitgeoefend worden op voorwaarde dat de Lid-Staat loyal en geloofwaardig blijft. Anders wordt zijn advies over het hoofd gezien en gaan de grote mogendheden opnieuw uitpakken met een directorium. Dan worden wij opnieuw pionnen die door anderen op het schaakbord worden geplaatst. Onder die omstandigheden kunnen wij net zo goed voor capitulatie kiezen.

Onze betrekkingen met onze bondgenoten worden aldus essentieel gekenmerkt door «medeverantwoordelijkheid». Maar dat onderstelt dat wij ons nu ook moeten inlaten met problemen waarvan wij vroeger dachten dat zij niet tot onze bevoegdheid behoorden: wereldwijde aangelegenheden zoals ontwapening, vrede en veiligheid.

Concreet gezien betekent dit alles dat wij onze voorstellen bijvoorbeeld op het stuk van de ontwapening het best verdedigen als wij trouw Navo-, EEG- en VN-Lid-Staten zijn. Onder deze voorwaarden dienen wij het best de democratie en bieden wij de beste waarborgen voor onze veiligheid. Het is op grond van deze veiligheid en van deze democratie dat Europa uitgebouwd en versterkt kan worden.

De heer Jorissen. — Zeer juist!

De heer Tindemans, minister van Buitenlandse Betrekkingen. — De gebeurtenissen in Polen hebben aangetoond hoe de Oost-West-betrekkingen niet eenvoudigweg opgelost werden door de concepten van de détente. De onbetwistbare druk die de Sovjetunie heeft uitgeoefend op Polen en die ik namens de Tien heb aangeklaagd tijdens de Conferentie voor Europese Veiligheid en Samenwerking te Madrid op 9 februari, betekent een politieke daad in flagrante tegenspraak met de Slotakte van Helsinki.

Meer in het bijzonder bewijst deze nieuwe machtsontplooiing op duidelijke wijze het onvermogen van het politiek systeem in Oost-Europa om te evolueren en tegemoet te komen aan de diepe aspiraties van de bevolking. Dat stond in het communiqué dat de Tien hebben gepubliceerd op 4 januari. Gemeenschappelijk waren zij tot deze twee conclusies gekomen.

Dit onvermogen om zich aan te passen kan elke ernstige hervatting van een dialoog in het kader van een ontspanningspolitiek fel bemoeilijken.

Monsieur le Président, à l'issue de la deuxième guerre mondiale, le gouvernement belge a opté résolument pour une politique d'unification européenne. En effet, c'est sur la seule base de solidarité entre les pays de l'Europe occidentale qu'une paix et un redressement économique durables ont pu être réalisés.

Au cours de ces dernières années, beaucoup a été fait, reconnaissent-ils. En raison du succès initial de l'unification européenne, on a même pu croire à des résultats durables et irréversibles. Le 25e anniversaire de la signature du traité de Rome est une occasion de réfléchir à l'acquis, d'une part, et à l'avenir, d'autre part.

Cet anniversaire sera célébré lors de la réunion du Conseil européen, les 29 et 30 mars prochains à Bruxelles. A cette occasion, les quatre institutions dresseront le bilan de 25 ans d'unification européenne et examineront les perspectives d'avenir, en présence d'éminentes personnalités qui ont collaboré à la construction de l'Europe ou qui y remplissent actuellement un rôle de premier plan.

Nous espérons qu'à cette occasion, l'acte portant création de la Fondation européenne dont on parle depuis si longtemps pourra être signé. Ce projet a été annoncé à Rome il y a cinq ans, lors du 25e anniversaire du lancement du plan Schuman. Je dois, hélas, constater qu'actuellement la conception qu'avaient de la construction européenne les signataires du Traité n'est pas ou n'est plus — et ici je m'adresse plus particulièrement à M. Humbert — partagée par tous les Etats membres.

Nous voilà donc placés devant une réflexion fondamentale sur tout ce qui est possible ou non en Europe à un moment où divers dossiers très importants sont en discussion.

La problématique européenne occupera au sein de la politique menée par le gouvernement une place éminente, et ce non seulement pendant les semaines et les mois à venir, mais de façon permanente, en raison de notre responsabilité accrue, du fait que la Belgique assume la présidence du Conseil des ministres de la Communauté, mais aussi à cause des grandes difficultés auxquelles l'édition européenne doit actuellement faire face; enfin, parce que les grands défis auxquels notre société se trouve actuellement confrontée ne peuvent généralement être relevés qu'au niveau européen.

Le 21 janvier, à Strasbourg, j'ai communiqué, dans leurs grandes lignes, les objectifs poursuivis par la présidence belge. N'oublions pas que nous assumons cette responsabilité seulement pendant une période de six mois.

Cette allocution se proposait de donner une orientation politique aux activités du Conseil et était complétée par un programme plus concret comportant des indications précises quant aux actions à entreprendre dans les différents secteurs.

J'attache une très grande importance aux propositions faites par les ministres des Affaires étrangères de la République fédérale d'Allemagne et d'Italie et visant à relancer l'union européenne. Dans le difficile contexte international, une action européenne commune constitue, bien entendu, une exigence essentielle, tant pour la défense de nos intérêts européens que pour la promotion de la paix et de la détente. Le développement politique de la Communauté européenne, grâce à un centre de décision unique, peut à cet égard constituer un apport considérable.

La voix européenne n'a de sens que si elle est soutenue par une solidarité politique, économique et monétaire de la part des Etats membres. L'élargissement de l'action européenne, le développement d'une politique extérieure commune et une vision plus globale de l'activité économique et politique répondent à un besoin essentiel.

A notre initiative, un comité ad hoc a été créé au début de l'année afin d'examiner les propositions Genscher-Colombo. Une première discussion au niveau ministériel a eu lieu le 22 février. Il est clairement apparu qu'il existe une volonté générale d'aboutir à des progrès concrets.

Les événements récents survenus en Europe ont montré combien il est important que les Dix puissent parler d'une seule voix.

A la suite des événements de Pologne, dont il n'est sans doute pas nécessaire de démontrer l'incidence possible sur nos pays d'Europe occidentale, il est plus que jamais nécessaire de faire entendre une voix européenne, tant pour peser sur l'attitude de l'Union soviétique et de la junte polonaise que pour parvenir à des prises de position communes et équilibrées dans le contexte atlantique.

Alors que de nombreux publicistes prédisaient de nouvelles tensions entre l'Europe et les Etats-Unis, la rencontre de l'Otan du 15 janvier est apparue comme une des meilleures que l'Alliance ait jamais connues.

A la Conférence sur la sécurité et la coopération européennes de Madrid, j'ai été amené, comme je viens de le dire, à prendre la parole au nom des Dix, même si la Grèce a formulé une réserve.

A cette occasion, une large identité de vues est apparue entre les partenaires de l'Otan, mais également entre ces pays éprouvés de liberté et les pays neutres et non alignés.

Le renforcement de la coopération politique demeure dès lors une tâche primordiale de la construction européenne. Le secrétariat européen qui, depuis le début de l'année, assiste la présidence belge, est apparu, à cet égard, comme une amélioration infrastructurelle considérable.

Si ces réalisations légitiment nos espoirs, il ne faut pas oublier pour autant que de graves problèmes demeurent sans solution. A ce propos, je voudrais mentionner plus particulièrement ce qu'on appelle communément « l'exercice du mandat ». Cet exercice découle de l'exigence britannique de parvenir à un meilleur équilibre entre les contributions et les recettes du budget européen.

A la suite du mandat qui lui a été confié le 30 mai 1980 par le Conseil, la Commission a introduit, en juin 1981, des propositions qui soulignent la nécessité d'élaborer de nombreuses politiques adaptées à la situation actuelle, de maîtriser davantage les dépenses agricoles et de trouver, pour quelques années, des mesures compensatoires en faveur de la Grande-Bretagne.

Après plusieurs mois d'efforts intenses et malgré la convocation supplémentaire de deux réunions ministérielles informelles en janvier 1982, il n'a pas été possible de trouver de solution aux problèmes en suspens, à savoir une réglementation pour les petits et moyens producteurs de lait, la durée et la dégressivité des mesures en faveur du Royaume-Uni.

L'impossibilité de faire accepter une solution par les dix ministres a conduit à une procédure nouvelle. Le président du Conseil et celui de la Commission ont été chargés de vérifier comment il était néanmoins possible d'arriver à une solution. Cette tâche éminemment difficile a amené M. Thorn et moi-même à visiter systématiquement les diverses capitales de la Communauté européenne. Je soumettrai le résultat de nos discussions et nos conclusions à mes collègues lors

de la prochaine réunion des ministres des Affaires étrangères, qui aura lieu le 23 mars prochain.

Je voudrais souligner l'importance de cet exercice. L'enjeu, c'est non seulement l'avenir, à savoir l'élaboration de politiques orientées vers les besoins réels, mais également et surtout l'existence même des réalisations les plus importantes de la Communauté, telles que la politique agricole et le système des moyens propres. L'existence et l'avenir des Communautés dépendent de la réussite ou de l'échec de cette mission.

Je suis profondément convaincu que la présidence belge met tout en œuvre pour résoudre le conflit actuel et pour ouvrir de nouvelles voies vers une intégration plus poussée. Je pense notamment à une politique industrielle et scientifique dynamique, à une approche commune des problèmes énergétiques et monétaires et à un renforcement de la prise de décision grâce à un meilleur dialogue entre les institutions européennes.

La capacité de décision de la Communauté, et plus particulièrement du Conseil, revêt une importance déterminante pour l'avenir. Dès le début de la présidence belge, j'ai défendu ce point de vue avec force au Parlement européen. Je crois qu'il faudra insister de plus en plus clairement sur cette attitude. L'impuissance de la Communauté signifierait la fin des efforts visant à l'unification européenne. Comment l'élargissement pourrait-il se faire dans des conditions satisfaisantes si ce problème ne reçoit pas au préalable une réponse adéquate ?

A cet égard, il est important que les présidents du Parlement, du Conseil et de la Commission aient entamé leurs concertations. Celles-ci visent, en premier lieu, à mettre une fois pour toutes bon ordre dans la prise de décision concernant le budget des Communautés, pour que les récents conflits ne se reproduisent plus. Il faut que le Parlement puisse faire valoir l'influence à laquelle il peut prétendre, suite à son élection au suffrage universel.

Il n'entre pas dans mes intentions de traiter ici de tous les aspects de la coopération politique européenne.

Néanmoins, je voudrais souligner les progrès enregistrés dans les négociations d'adhésion de l'Espagne et du Portugal à la Communauté économique européenne. Quelques décisions, qu'il ne faut pas sous-estimer, ont pu être prises.

La présidence belge souhaite ardemment qu'avant les vacances d'été, des étapes décisives aient pu être franchies en vue de l'élargissement de la Communauté économique européenne.

Je voudrais également attirer l'attention du Sénat sur la nécessité de parvenir à un dialogue plus riche et plus global entre les Etats-Unis et l'Europe.

La situation difficile sur le plan de l'économie mondiale a conduit à des tensions en matière de relations commerciales, monétaires et politiques.

Il est toutefois fondamental que la solidarité atlantique, qui demeure essentielle, continue à prévaloir sur toutes les divergences d'opinion.

Lors de ma visite à Washington en compagnie du Premier ministre, M. Martens, j'ai pu constater que cette approche est partagée par les Etats-Unis.

Plus récemment, j'ai pu me rendre compte qu'au Japon également, on ressent la nécessité d'établir de meilleures procédures de dialogue avec l'Europe.

Cela ne signifie nullement que nos intérêts essentiels, notamment en ce qui concerne les relations commerciales, ne doivent pas être défendus à fond. Cela signifie surtout que seules une coopération et une compréhension mutuelle pourront mener à des solutions durables pour le monde occidental et, plus généralement, pour l'économie internationale.

Une perspective claire pour la construction européenne, un renforcement vers l'extérieur, l'élimination d'un certain nombre de discorde internes et un dialogue plus large avec d'autres puissances occidentales, voilà, à mes yeux, les objectifs prioritaires que la présidence belge doit poursuivre.

La prise de décision peut être renforcée en faisant un appel pragmatique aux possibilités des traités et à la coopération institutionnelle. Les deux doivent aller de pair.

De dwalingen van de wereldconomie hebben boven dien de economische betrekkingen door elkaar gehaald, zowel in de ontwikkelde landen als binnen het raam van de relaties en uitwisselingen met de derde wereld.

De kloof tussen de landen van Noord en Zuid neemt gestadig toe, en dit maakt de noodzakelijke dialoog nog moeilijker.

Het opduiken van nieuwe krachten zoals de Opec, het soms agressief dynamisme van de nieuwe geïndustrialiseerde landen en hun verovering van nieuwe markten, dwingen ons vandaag onze eigen economische activiteiten te herstructureren.

Deze herstructureren en de herstelpolitiek van onze eigen economie is niet te scheiden van deze internationale context.

Het is slechts in de mate dat de Belgische economische inspanning beantwoordt aan de behoeften van onze partners dat ze vruchtbaar kan zijn.

België moet met realisme en vastberadenheid deelnemen aan de dubbele dialoog, deze binnen de OESO — de ontwikkelde landen — en deze tussen Noord en Zuid. Het vermogen van ons land om bij te dragen tot de ontwikkeling zal worden bepaald door onze interne situatie.

Het is bedrieglijk te hopen dat België uit de crisis geraakt zonder een internationale dialoog aan te gaan. Het is eveneens ijdel te geloven dat de internationale dialoog in een samenwerking zou kunnen uitmonden indien de noodzakelijke inspanningen in België zelf niet worden ondernomen.

In de moeilijke wereld die ik u zopas heb gescherst, neemt België wel een bijzonder oncomfortabele plaats in. Uit alle analyses van het Internationaal Monetair Fonds blijkt dat de kleinere industrielanden het minder goed doen dan de grote: hun tekorten op de betalingsbalans zijn gemiddeld viermaal hoger! Maar België slaat toch alle rekords. We doen het merkelijk minder goed dan andere industrielanden van ons type of van onze dimensie.

Daarom heeft de regering, bij haar aantreden, gesteld dat zij de externe economische betrekkingen wil globaliseren. De werkzaamheden van alle leden van de regering die activiteiten hebben inzake externe economische relaties, worden op een gecoördineerde wijze samengebracht op hetzelfde doel.

Dit is een nieuwe dimensie in onze buitenlandse politiek. Dit gebeurt binnen het nieuw Ministercomité voor de Buitenlandse Economische Betrekkingen waarvoor de nodige koninklijke besluiten genomen zijn. Vandaar ook de verandering van de naam van het ministerie van Buitenlandse Zaken.

De bevoegdheidsomschrijving van dit Comité is zodanig opgesteld dat van elk der leden mag worden verondersteld dat zij bij het Comité alle dossiers zullen aanbrengen die enige incidentie hebben op de handels- en betalingsbalans. Door het onderling overleg en de wederkerige informatie, moeten wij een vlugger collectieve besluitvorming kunnen realiseren.

Dat dit gebeurt te midden van een economisch-financiële situatie, die zó slecht geworden is, doet ons hopen dat geen enkel probleem uit de weg zal worden gegaan. Ik wens hier te zeggen dat de gestelde vraagstukken moeten worden benaderd met verbeelding, en zeker met de wil om voor buitengewone problemen, zo mogelijk, ook naar originele oplossingen te zoeken.

Ik weet dat de grootste hinderpaal hierbij het ingebouwd conservatisme en de weerstand tegen verandering zal zijn die in diverse administraties bestaan, waar men diep ingewortelde eigen bureaucratische tradities ontwikkeld heeft. De politieke wil binnen het Ministercomité wenst hierin verandering te brengen.

Natuurlijk dient erkend te worden dat in een combinatie van parlementaire democratie met vrije markteconomie de meeste micro-economische beslissingen aan de overheid ontsnappen. Deze blijven immers integraal bij de leiding der ondernemingen. De overheid daarentegen kan ruimte tot handelen scheppen op drie gebieden:

Ten eerste, de macro-economische maatregelen die de concurrentiekracht van de Belgische ondernemingen kunnen verhogen en die de exportgerichte bedrijven meer ruimte geven. Deze maatregelen werden reeds genomen binnen de reeks van koninklijke besluiten die tot stand kwamen binnen de wet op de speciale machten. Andere maatregelen zijn nog in voorbereiding.

Ten tweede, de regering kan ook bijdragen tot het creëren van een psychologisch klimaat. Tijdens een ander zeer moeilijk moment in de economische geschiedenis van ons land — er zijn er onder u die dit hebben beleefd —, onmiddellijk na de bevrijding van het grondgebied, werd een opvallende overheidscampagne gevoerd met het oog op de productie van steenkool, die toen de basis was voor het hernemen van onze industriële activiteiten. Is het in het huidige buitengewone moment niet nodig om eveneens met al die middelen een bijzondere overheidscampagne op het getouw te zetten inzake buitenlandse economische relaties?

De economische sector moet een psychologische schok krijgen die meer aandacht moet creëren voor exportactiviteiten.

Ten derde, de overheid heeft ook de beschikking over een aantal exportbevorderende instrumenten. Daarover zal ongetwijfeld de staatssecretaris van Buitenlandse Handel nog meer over zeggen.

De heer Lahaye. — Mijnheer de minister, als ik u even mag onderbreken, moge ik opmerken dat in de tijdsperiode dat u aan het hoofd van de Buitenlandse Betrekkingen staat er al heel wat ten goede is veranderd. U moet er vooral voor waken dat in onze ambassades Buitenlandse Handel goed vertegenwoordigd is door attachés die op de hoogte zijn van hun taak.

De heer Tindemans, minister van Buitenlandse Betrekkingen. — Mijnheer Lahaye, ik zal uw aansporing niet vergeten.

Ik ben blij dat ik voor het eerst in de Senaat op die nieuwe dimensie van onze buitenlandse politiek heb kunnen wijzen.

Natuurlijk moet de aanwending van deze instrumenten een ondeelbaar geheel vormen. De macro-economische maatregelen, die ik reeds vermeldde, het creëren van een nieuw en voluntaristisch klimaat, het hanteren van de instrumenten: het vormt alles één geheel dat dynamisch en lang genoeg dient volgehouden te worden om tot duurzame resultaten bij te dragen. Wel kunnen wij aanstippen dat de pas ingevoerde devaluatie een gelegenheid biedt om precies nu alles wat mogelijk is te ondernemen.

In verband met het hanteren van de overheidsinstrumenten, kunnen in elk geval nu reeds een aantal krachtlijnen worden aangestipt:

Ten eerste, het pakket van Belgische fabrikaten, voor de export bestemd, is minder gunstig samengesteld dan dat van onze concurrenten. De Belgische exportsectoren kennen een evolutie van de ruilvoeten die ongunstiger is dan die in een aantal sectoren waarin België zwak blijft staan. Dit stelt natuurlijk het probleem, meer speciaal voor de minister van Economische Zaken, van de sectoriële politiek die moet worden gevoerd binnen het raam van een exportgeleid economisch beleid. In plaats van het overheidsgeld aan te wenden voor de langgerekte doodsstrijd van een aantal ondernemingen, zouden deze middelen systematisch moeten worden aangewend voor de bevordering van de sectoren met een exporttoekomst.

Ten tweede, alleen reeds de balans tussen de invoer en de uitvoer van olieproducten bedroeg in 1981 meer dan 200 miljard Belgische frank, in ons nadeel. Als wij daar nog aan toevoegen dat de ruiltermen van een aantal andere grondstoffen in ons nadeel evolueren, kunnen wij meteen stellen dat, inzake de buitenlandse economische betrekkingen van België, de invoer van olie, van andere energieproducten, alsmede van andere grondstoffen van kardinaal belang geworden is. Bovendien zal België, meer dan in het verleden, ertoe worden gebracht, bij dergelijke grote aankopen, compensatieprogramma's te bespreken.

Gezien de risico's van de exportfinanciering en de exportverzekering, dienen in de eerste plaats die markten opgezocht te worden die kapitaalkrachtig zijn en waar de risico's het kleinst blijven. Op deze markten is uiteraard de concurrentie ook het sterkst. Hier bedoel ik vooral de OESO-landen, zoals de Verenigde Staten of Japan, of zoals de buurlanden van België. Wij hebben nog steeds middelgrote ondernemingen die onvoldoende uitvoeren en die de weg naar deze markten zouden kunnen vinden.

Ook op de markten van de olieproducerende landen zullen onze inspanningen gericht zijn. Al deze landen hebben grote voedseltekorten. Daarom willen we met onze landbouwproducten, onze voedingsnijverheid, en agro-industrieën, een grote poging doen in de richting van deze rijkere landen.

Ten vierde, de diverse multilaterale organen, waarvan België lid is, en tot welker projecten de Belgische ondernemingen toegang hebben, alsmede de diverse multilaterale en bilaterale Opec-organen, genereren projecten voor ongeveer 100 miljard Belgische frank per jaar. Voor de Belgische aanwezigheid op deze markt, zal in de toekomst steeds agressiever moeten worden gevonden dan in het verleden. Nu reeds ligt een eerste ontwerp-akkoord met de Wereldbank over cofinanciering ter tafel.

Ten vijfde, per 30 september 1980 beliep de buitenlandse schuld van de overheid en van de overheidsinstellingen, geraamd tegen de toen geldende wisselkoersen, ongeveer 480 miljard frank. Hoelang kan een land, dat zich in deze toestand bevindt, voortgaan met zelf geld te lenen voor 30 jaar met een interestvoet van 0 tot 2 pct.? Wanneer men die vraag stelt, roept men meteen een probleem op van de te volgen politiek inzake de leningen van Staat tot Staat. Deze zal zonder enige twijfel, maar daar zal de minister van Financiën over spreken, in de toekomst nader moeten worden bekeken.

Ten zesde, we zullen een critisch onderzoek moeten doen van de andere instrumenten zoals daar zijn: Copromex, BDBH, en het Fonds voor Buitenlandse Handel. Tevens zal dienen onderzocht te

worden welke rol voortaan zal kunnen gespeeld worden door de Belgische Maatschappij voor Internationale Investeringen.

Ten zevende, de regeringsverklaring stelt eveneens dat de Belgische diplomatie opnieuw dient te worden onderzocht in het licht van de economische noden van het ogenblik. Daarom heb ik de secretaris-generaal van Buitenlandse Betrekkingen belast met het voorzitterschap van een werkgroep die in dit verband een voorstel uitwerkt.

Bovendien zullen wij nagaan welke rol zal kunnen worden gespeeld door de Belgen die in het buitenland verblijven en die vaak een kapitaal aan goede wil vertegenwoordigen dat te weinig wordt aangesproken.

Ten achtste, in de regeringsverklaring staat te lezen dat de ontwikkelingssamenwerking, die een belangrijke overdracht naar het buitenland vertegenwoordigt, niet meer mag geschieden zonder rekening te houden met de belangen van de Belgische economie. Een eerste vergelijkende studie die ik heb laten uitvoeren toont aan dat er voor een aantal landen een fundamentele dichotomie bestaat tussen Buitenlandse Handel, enerzijds, en Ontwikkelingssamenwerking, anderzijds. Ik neem mij voor over deze aangelegenheid zeer binnenkort een ontwerp van politieke gedragslijn uit te werken en zulks in samenwerking met Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking.

Ten negende, de buitenlandse economische betrekkingen van België zullen zich in de toekomst opnieuw meer gaan bekomen over buitenlandse investeringen in België. De devaluatie van de Belgische munt, met alle samenhangende maatregelen, creëert in dit verband nieuwe mogelijkheden. Onze inspanningen zullen gericht worden op landen zoals Japan en andere.

Tenslotte vraag ik mij af of, in het licht van de huidige problematiek, niet onderzocht zou moeten worden welke bijdrage onze universitaire faculteiten van toegepaste economie maar bijvoorbeeld ook van oostelijke talen, zouden kunnen leveren inzake research, inzake vorming en psychologische voorbereiding van exportspecialisten.

Mijnheer de Voorzitter, ik was zinnens op het einde van mijn bezoeg te antwoorden op eventuele vragen, maar gezien het eigenaardig verloop van de inleiding tot de besprekking van de begroting 1981, kan ik alleen maar antwoorden op de vragen die door de enkele sprekers die ik nog net heb gehoord, werden gesteld.

Les suggestions faites par M. Humbert rendraient nécessaire une modification des traités. Dix parlements devraient approuver cette modification, vous le savez. Pour l'instant, il n'est pas possible d'atteindre ce résultat. Par conséquent, nous devons tout mettre en œuvre pour accroître l'intégration et la coopération politiques partout où c'est possible, dans le cadre des traités existants, tout en insistant pour que de nouvelles politiques, éventuellement dans le sens des propositions faites par mes collègues Genscher et Colombo, soient acceptées.

A M. Hoyaux, je dirai que Mme Mayence, actuellement à l'étranger, aimeraient certainement répondre elle-même aux questions qu'il a posées au secrétaire d'Etat responsable de la politique de coopération.

De heer Jorissen heeft aan mijn adres eigenlijk geen directe, concrete vragen gesteld. Het was niet mijn bedoeling over alles te spreken en ik wou hier geen lappendeken maken of geen catalogus opstellen.

Wij zullen bij de besprekking van de begroting 1982 en ook bij andere gelegenheden de kans hebben op sommige problemen dieper in te gaan.

In verband met ontwikkelingssamenwerking en om geen misverstanden te doen ontstaan, wil ik alleen nog het volgende zeggen. Ontwikkelingssamenwerking in ons land is ontstaan als een postkoloniale politiek, een postkolonial gegeven. Dit is jarenlang tot uiting gekomen zowel als een bilateraal patroon van samenwerking als in organisatiemodellen die wij hebben opgebouwd met andere landen. Over de jaren heen dreigt dat model zich vast te zetten in de wereld in het algemeen en bij ons in het bijzonder.

De derde wereld is in het taalgebruik vaak een begrip geworden dat niet meer helemaal overeenstemt met de economische werkelijkheid. Bepaalde Opec-landen bijvoorbeeld nemen in de Uno-debatten de leiding van de zogenaamde groep der 77. De derde wereld — sedert de Conferentie van Bandoeng in 1959 zo geheten, in tegenstelling tot de eerste wereld, het Westen, en de tweede wereld, het Sovjetblok — is economisch niet langer een homogene wereld. Het is een multipolaire geheel geworden waarop niet langer oversimplificaties van toepassing zijn. De nieuwe voorzitter van de Wereldbank, de heer Claussen, heeft daar de aandacht op gevestigd in een bijzonder interessant betoog.

De zogenaamde rijke landen, althans sommige onder hen, zijn niet langer zo rijk meer. Zouden wij een land zoals België bijvoorbeeld niet mogen noemen: «Un pays en voie d'appauvrissement»? Landen van dit soort zien de wereld anders. Zij zien zich niet meer noodzakelijk als de hoeders van het algemeen wereldwelzijn. Indien men Japan heeft bezocht, kan men vaststellen dat het Westeuropese schiereiland is achteruitgegaan. Dat brengt met zich mee dat anderen dan wij ook meer verantwoordelijkheid dragen of zullen moeten dragen.

Landen waarvan de betalingsbalans scheefgetrokken is, met name door de kartelvorming van de Opec, kunnen steeds moeilijker hun déficitaire balansen verder beladen met grote transfers zonder tegenwaarde naar de derde wereld. De structuurproblemen van de Belgische industrie in het bijzonder en van de westere industrie in het algemeen hebben iets te maken met deze nieuwe internationale economische orde, die elke dag meer vorm aanneemt. Een regering zoals de onze heeft dan ook verantwoordelijkheden tegenover de arbeiders van die sectoren die in moeilijkheden verkeren, zoals de scheepsbouw, de scheepsherstellingen, de staalnijverheid, de textiel-industrie, de kleding- en schoennijverheid en de industrie van spoorwegmateriaal, en waarvan de problemen soms gedeeltelijk worden veroorzaakt door de industrialisatie van de lage-loonlanden.

In het licht van dit alles dient de Belgische ontwikkelingssamenwerking tegelijkertijd humanitair-idealisch en realistisch-praktisch te zijn.

Onze eigen moeilijkheden ten spijt moet de Belgische burger zijn humanitaire plicht blijven vervullen tegenover 31 armste landen van de wereld. Het is een humanitaire plicht — voor sommigen zou ik zeggen een christelijke plicht — de honger, de ziekten en al het leed in deze landen met edelmoedigheid tegemoet te blijven treden, zelfs wanneer wij in eigen land niet zonder moeilijkheden zijn. Daarom zijn wij de mening toegedaan dat een bepaald percentage van onze hulp aan deze landen moet voorbehouden blijven hetzij onder de vorm van giften, hetzij zonder enig economisch multiplicatoreffect voor onze eigen economie. Het ligt voor de hand dat deze landen vooral in Afrika zijn gelegen en dat wij ze vrij goed kennen. Wij kunnen in deze landen waarschijnlijk ook het nuttigst zijn. Het is eveneens aangewezen dat wij deze landen hulp verlenen zonder eigen nationale of internationale bureaucratie. Er lijkt nog heel wat te doen aan de debureaucratisering van de ontwikkelingshulp.

Wat het tweede aspect, namelijk realistisch-praktisch betrifft, wil ik het volgende voorzetten. Voor de zogenaamde *middle income countries*, die landen die de *take-off* hebben genomen en die in volle ontwikkeling zijn, kan de benadering anders zijn. Men moet ten opzichte van deze landen niet langer werken met giften, maar met projectfinanciering. Zo kan men hen een lening van Staat tot Staat toestaan voor een voorshot van 15 tot 20 pct., dat bij de ondertekening van het contract door het ontvangend land moet worden betaald. Zo kan men ook besluiten tot een financiering van de rest met exportkredieten waarvan de rentevoet kan worden gesubsidieerd bijvoorbeeld door Contromex. Voor technische hulp, consultants, vorming en studies kan worden geput uit de begroting voor Ontwikkelingssamenwerking en kunnen bedragen ter beschikking worden gesteld van de desbetreffende projecten.

Dat is de betekenis die wij geven aan de zin in de regeringsverklaring die stelt dat de ontwikkelingssamenwerking niet meer alleen mag worden bedreven zonder rekening te houden met de eigen Belgische economische belangen. Wij kunnen tegelijk enerzijds hulp geven en anderzijds voor de economische multiplicator zorgen.

In het Ministercomité voor de Buitenlandse Economische Betrekkingen zullen wij de ontwikkelingssamenwerking dan ook in deze zin doorlichten. Wij nemen ons voor een globalisatie door te zetten van al onze buitenlandse economische betrekkingen, handel en samenwerking voor alle *middle income countries*. Wij willen de lijst van die landen onderzoeken, de technieken moderniseren, de administratieve kosten tot een minimum herleiden en de financiering van de inschakeling van Belgische ambtenaren nagaan, waar dit met succes kan gebeuren. Wij willen nagaan hoe wij in de toekomst zoals in het verleden onze humanitaire plicht moeten, zullen en kunnen nakomen. Wij willen nagaan hoe wij het gegeven van de nieuwe internationale economische orde in ons eigen sectorieel industriebeleid kunnen verwerken. Wij willen tegelijkertijd een trilaterale samenwerking op gang brengen met de landen die grote overschotten hebben en de financiële middelen kunnen bijeenbrengen voor de ontwikkeling van de armste landen.

Monsieur le Président, mesdames, messieurs, la condition de notre sécurité, le but de l'union européenne, la justification et la garantie de nos efforts économiques, c'est de faire triompher l'idéal de la paix, la paix dont nous savons qu'elle est un état précaire, le fruit

d'un équilibre instable et qui ne peut être garanti que par plus de justice.

Or, il y a deux injustices flagrantes, élémentaires, primordiales et que nos pays libres, riches pour la plupart malgré la crise, tendent à oublier. La liberté de pensée et de parole est assurément le message le plus important de ce monde libre. C'est pourquoi nous sommes opposés à toutes les dictatures, à tous les totalitarismes. Lorsque « Solidarité » en Pologne a exigé ces libertés, nous avons reconnu dans ce mouvement l'héritier des richesses spirituelles qui naquirent en Europe. L'assistance à la Poignée, par son caractère spontané et populaire, indique à suffisance combien nos compatriotes ont perçu cette fraternité. Ce sentiment unit les hommes qui veulent être et rester libres.

Mijnheer de Voorzitter, zoals Europa tot op het einde van vorige eeuw honger en ontbering heeft bevochten en deze plaag heeft overwonnen, zo moet Europa zich vandaag aansluiten bij de inspanning om deze strijd verder te zetten.

De Europese volkeren mogen vooral ook de eerste uiting van broederlijkheid — *fraternité*, denk aan de Franse revolutie — namelijk de broederlijkheid tegenover de mens die lijdt en die sterft van honger, nooit vergeten.

De gesel van de honger moet met alle middelen worden bestreden en een politiek moet worden gevoerd om de voedselproductie in hongerlijdende landen te verbeteren en te verhogen.

We moeten alle achterstand, alle aarzelingen, alle belemmerende elementen wegwerken om hier het juiste beleid te voeren.

Ik zal persoonlijk alle noodzakelijke initiatieven voorstellen en aanmoedigen opdat deze hulp aan de derde wereld zou worden verleend.

Als minister van Buitenlandse Betrekkingen vraag ik vandaag het vertrouwen van de Senaat om deze politiek van loyaliteit binnen de door ons gesloten bondgenootschappen bewust te voeren, om de vrede te helpen bewaren en om ernaar te streven dat de mensen vrij zouden kunnen leven en vrij zouden blijven. (*Applaus op de banken van de meerderheid.*)

De heer Lahaye. — Mijnheer de minister van Buitenlandse Betrekkingen, ik heb een rede gehouden van meer dan een halfuur. Ik had graag uw mening gekend over de interpretatie die ik heb gegeven aan het apartheidprobleem in Zuid-Afrika, en meer nog inzake de Zaïrese politiek.

Ik vraag niet onmiddellijk een antwoord, want ik weet dat deze onderwerpen zeer delicaat zijn. Ik heb zelf gezegd dat ik liever een antwoord zou krijgen in de commissie, en ik hoop dan ook dat u in de commissie dat antwoord zal geven.

De heer Tindemans, minister van Buitenlandse Betrekkingen. — Mijnheer Lahaye, ik had nog niet de gelegenheid uw rede te lezen. Ik was van plan u op het einde van de besprekking van de begroting een antwoord te geven.

Ik dank u voor de vriendelijke woorden die u aan mijn adres hebt gericht.

De heer Lahaye. — Ik zou graag hebben dat u mij in de commissie antwoordt.

De heer Tindemans, minister van Buitenlandse Betrekkingen. — Dat beloof ik u.

M. Humblet. — Monsieur le ministre des Relations extérieures, voulez-vous bien m'informer sur vos intentions quant à la Fondation européenne?

M. Tindemans, ministre des Relations extérieures. — Il se peut, monsieur Humblet, que la création de la Fondation soit approuvée lors de la réunion des chefs d'Etat et de gouvernement du 30 mars.

De heer Wyninckx. — Mijnheer de Voorzitter, ik vraag het woord over de regeling van de werkzaamheden.

De Voorzitter. — Mijnheer Wyninckx, het is u bekend dat wij deze besprekking even zullen onderbreken om kennis te nemen van het ontwerp van wet inzake het Herdiscontering- en Waarborginstituut dat ons door de Kamer is overgemaakt.

Na de stemming over dit ontwerp zal de commissie voor de Parlementaire Werkzaamheden bijeenkomen, zoals u weet. Ik hoop daar ook met u te kunnen overleggen hoe wij dit debat en onze komende werkzaamheden zullen kunnen regelen.

PROJET DE LOI INTERPRETATIVE DES ARTICLES 1er ET 4 DE L'ARRÈTE ROYAL N° 175 DU 13 JUIN 1935 PORTANT CRÉATION D'UN INSTITUT DE REESCOMPTE ET DE GARANTIE

Discussion et vote de l'article unique

ONTWERP VAN WET TOT INTERPRETATIE VAN DE ARTIKELEN 1 EN 4 VAN HET KONINKLIJK BESLUIT NR. 175 VAN 13 JUNI 1935 HOUDENDE OPRICHTING VAN EEN HERDISCONTERING- EN WAARBORGINSTITUUT

Beraadslaging en stemming over het enig artikel

M. le Président. — Nous abordons l'examen du projet de loi interprétable des articles 1er et 4 de l'arrêté royal n° 175 du 13 juin 1935 portant création d'un Institut de Réescopme et de Garantie.

Wij vatten de beraadslaging aan over het ontwerp van wet tot interpretatie van de artikelen 1 en 4 van het koninklijk besluit nr. 175 van 13 juni 1935 houdende oprichting van een Herdiscontering- en Waarborginstituut.

La discussion générale est ouverte.

De algemene beraadslaging is geopend.

Het woord is aan de rapporteur.

De heer Nutkewitz, rapporteur. — Ik verwijst naar mijn verslag.

M. le Président. — Personne ne demandant la parole dans la discussion, je la déclare close.

Vraagt niemand het woord in de beraadslaging? Zo neen, dan verklaar ik ze voor gesloten.

Het enig artikel van het ontwerp van wet luidt:

Enig artikel. Artikel 1, eerste lid, gewijzigd bij het koninklijk besluit nr. 67 van 30 november 1939 en bij de wet van 30 juni 1975, en artikel 4, 2^e, van het koninklijk besluit nr. 175 van 13 juni 1935 houdende oprichting van een Herdiscontering- en Waarborginstituut moeten in deze zin worden uitgelegd dat ze aan het Instituut de mogelijkheid geven om op te treden ten voordele van de gezamenlijke of van bepaalde categorieën deponenten of houders van obligaties of kasbons, ten einde, geheel of ten dele, de gevolgen van het in gebreke blijven van een bank of een privé-spaarkas te verhelpen.

Article unique. L'article 1er, alinéa 1er, modifié par l'arrêté royal n° 67 du 30 novembre 1939 et par la loi du 30 juin 1975, et l'article 4, 2e, de l'arrêté royal n° 175 du 13 juin 1935 créant un Institut de Réescopme et de Garantie doivent s'interpréter en ce sens qu'ils donnent à l'Institut la faculté d'intervenir au bénéfice de l'ensemble des déposants ou des détenteurs d'obligations ou de bons de caisse, ou de certaines catégories d'entre eux, afin de pallier, en tout ou en partie, les conséquences de la défaillance d'une banque ou d'une caisse d'épargne privée.

— Aangenomen.

Adopté.

De Voorzitter. — Wij stemmen over het ontwerp van wet in zijn geheel.

— Il est procédé au vote nominatif sur l'ensemble du projet.

Er wordt tot naamstemming overgegaan over het ontwerp van wet in zijn geheel.

126 membres sont présents.

126 leden zijn aanwezig.

Tous votent oui.

Allen stemmen ja.

En conséquence, le projet de loi est adopté.

Derhalve is het ontwerp van wet aangenomen.

Il sera soumis à la sanction royale.

Het zal aan de Koning ter bekrachtiging worden voorgelegd.

Ont pris part au vote:

Hebben aan de stemming deelgenomen.

MM. Adriaensens, Aerts, Akkermans, André, Bascour, Bens, Bock, Boel, Bossicart, Califice, Canipel, Capoen, Carpels, Chabert, Claeys, Clerdent, Close, Coen, Cooreman, Mme Coorens, MM. Coppens, Daems, Mme De Backer-Van Ocken, MM. De Baere, de

Bruyne, T. Declercq, Decléty, Deconinck, De Cooman, Decoster, le chevalier de Donnéa, Degroeve, De Kerpel, Delcroix, Delmotte, De Rouck, Descamps, De Seranno, De Smeyster, de Wasseige, Deworme, Mme D'Hondt-Van Opdenbosch, MM. Donnay, Doumont, le comte du Monceau de Bergendal, Egelmeers, Eicher, Férier, Février, Gerits, Gijs, Mmes L. Gillet, Godinache-Lambert, MM. Goossens, Grosjean, Hancké, Harry, Humblet, Jandrain, Jorissen, Mme Jortay-Lemaire, MM. Kevers, Knuts, Lagneau, Lahaye, Lallemand, Lavens, R. Leclercq, Lowis, Luyten, Mme N. Maes, MM. R. Maes, Matthys, Mouton, Noerens, Nutkewitz, Op 't Eynde, Mme Panneels-Van Baelen, MM. Paque, Pecriaux, Edg. Peetermans, J. Peetermans, W. Peeters, Mmes Pétry, Remy-Oger, MM. Royen, Rutten, Seeuws, Smeers, Mme Smitt, M. Sondag, Mme Staels-Dompas, MM. Thys, Tilquin, Trussart, Mme Tyberghien-Vandenbussche, MM. Uyttendaele, Van Daele, Vandenabeele, Van den Broeck, Vanderborght, Vandermarliere, Vandermeulen, Van Der Nieuwen, Vandersmissen, Vandezande, Vangeel, Vangronsveld, Van Herck, Van Herreweghe, Van houtte, Van In, Vannieuwenhuyze, Van Ooteghem, Mme Van Puymbroeck, MM. Van Rompaey, Van Roye, Verbiest, Vercaigne, Vermeiren, Walniet, J. Wathélet, Weckx, Windels, Wyninckx et Leemans.

M. le Président. — Comme convenu, j'invite les membres de la commission du Travail parlementaire à se réunir immédiatement afin d'élaborer l'ordre de nos travaux pour la présente séance et pour la semaine prochaine.

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DU MINISTÈRE DES AFFAIRES ÉTRANGERES, DU COMMERCE EXTERIEUR ET DE LA COOPÉRATION AU DÉVELOPPEMENT DE L'ANNEE BUDGETAIRE 1981

PROJET DE LOI AJUSTANT LE BUDGET DU MINISTÈRE DES AFFAIRES ÉTRANGERES, DU COMMERCE EXTERIEUR ET DE LA COOPÉRATION AU DÉVELOPPEMENT DE L'ANNEE BUDGETAIRE 1980

Reprise de la discussion générale

ONTWERP VAN WET HOUDENDE BEGROTING VAN HET MINISTERIE VAN BUITENLANDSE ZAKEN, BUITENLANDSE HANDEL EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1981

ONTWERP VAN WET HOUDENDE AANPASSING VAN DE BEGROTING VAN HET MINISTERIE VAN BUITENLANDSE ZAKEN, BUITENLANDSE HANDEL EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1980

Hervatting van de algemene beraadslaging

M. le Président. — Nous reprenons la discussion des projets de loi concernant le budget du ministère des Affaires étrangères, du Commerce extérieur et de la Coopération au Développement.

Wij hervatten de behandeling van de ontwerpen van wet betreffende de begroting van het ministerie van Buitenlandse Zaken, van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking.

Het woord is aan de heer Bruyne.

De heer de Bruyne. — Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de minister van Buitenlandse Betrekkingen, dames en heren, ik kende vanzelfsprekend niet bij voorbaat de inhoud van de verklaring waarmee de minister van Buitenlandse Zaken dit debat heeft geopend. Eigenaardig genoeg, mijnheer de minister, gaat de inhoud van de tekst die ik had voorbereid min of meer in dezelfde richting als inhoudbaarheid van uw toespraak.

Allereerst meende ik dat het wenselijk was, na zovele maanden dat de Senaat niet meer de gelegenheid had de buitenlandse politiek te behandelen, van de besprekking van deze begroting gebruik te maken om de algemene posities van de Belgische buitenlandse politiek te herformuleren, toe te lichten en aan te passen aan de omstandigheden.

De heer Bascour, ondervoorzitter, treedt als voorzitter op

Mijnheer de minister, ofschoon wij bij de stemming over deze begroting niet zullen ingaan op uw wens om ja te stemmen, wegens redenen die u bekend zijn en wegens het mechanisme van de par-

mentaire democratie, wil ik u toch in de eerste plaats zeggen dat de hoofdgedachte van uw uiteenzetting ligt in de lijn van de buitenlandse politiek die België sedert jaren volgt en waarvan de grondslagen ook door de oppositiepartijen steeds werden bijgevallen. Ik heb de indruk dat die fundamentele eensgezindheid ook in de toekomst kan worden behouden.

U heeft gesproken over één van de voornaamste internationale verbanden binnen welke de Belgische buitenlandse politiek zich afspeelt, namelijk de Navo. In de loop van de jaren hebben wij ons min of meer bezondigd aan intellectuele luideheid. Wij hebben te gemakkelijk gedacht dat de wereld waarin de Navo en het Navo-beleid, vanuit westers standpunt, als een harmonisch geheel kon worden beschouwd, als het ware vanzelf aanvaardbaar bleef en kon begrepen worden in de zin waarin het oorspronkelijk werd opgevat. Dit is mijns inziens een fout geweest. De Navo heeft niet kunnen verhinderen dat het verband waarin men aan militaire politiek doet ten gronde veranderd is ingevolge de historische ontwikkeling. Veel zaken die tien à vijftien jaar geleden niet aan de orde waren, hetzij omdat de principiële gronden niet bestwist werden, hetzij omdat de militairen technische redenen niet voorhanden waren, hebben zich de jongste jaren in toenemende mate gemanifesteerd. Dit heeft geleid tot een aantal kortschuttingen inzake internationale politiek waarvan wij allen de jongste maanden getuige zijn geweest.

Er is in een zekere zin, mijnheer de minister van Buitenlandse Betrekkingen, inzake de Navo en inzake het uitzicht van de wereld na de tweede wereldoorlog eindelijk een grotere duidelijkheid en een grotere diepgang gekomen. Men durft nu een woord uitspreken waaraan men wel een tiental jaren gedacht heeft, maar waarover het niet paste op het hoogste niveau van de internationale politiek te spreken, namelijk de overeenkomsten van Yalta. Wanneer men nagaat tot welke machtsverschuivingen Yalta in de wereld geleid heeft, en hoe noodzakelijk tenevolge daarvan de Navo was en is, is men geneigd een vergelijkingspunt te zoeken in hetgeen na 1918 bij de verdragen van de Parijse voorsteden werd vastgesteld. Essentiële gegevens, fundamentele veranderingen in de machtsverhoudingen in Europa, zoals het verdwijnen van Oostenrijk-Hongarije zijn jarenlang onbegrepen gebleven in hun gevolgen. Indien men ze voorzien had, zouden waarschijnlijk de gebeurtenissen in de jaren 30 niet hetzelfde verloop hebben gekend, zou de Duitse politiek andere strekkingen vertoond hebben, zou het machtsverwachting in de Balkan heel anders hebben gelegen.

Het is mijns inziens naar dergelijke vergelijkingspunten dat men moet terugrijpen om duidelijk te beseffen in welk Europa wij eigenlijk leven en welke de gevolgen zijn van het feit dat na de tweede wereldoorlog slechts twee grote machten, in de letterlijke zin van het woord, zijn overgebleven.

Wanneer men over die twee grote machten spreekt, heb ik steeds angst voor politici die de geschiedenis van een van die twee grote machten, namelijk de Sovjetunie, laten beginnen in 1917. Om de Russische politiek te begrijpen moet men veel verder opklimmen in het verleden. Dan vindt men de logica van een aantal bestrevingen die anders onbegrijpelijk lijken, of die thans door partijpolitieke hartstochten of ideologische eenzijdigheid verwrongen worden.

Wanneer men de Sovjetpolitiek, die ik thans niet ga beoordelen, beschouwt in haar doelstellingen en in haar werking, ziet men dat die in feite de logische voortzetting is van wat de Russische politiek was in de 19e eeuw. Afgezien van de ideologische basis waarop die grote mogelijkheid steunt, vindt men in de Russische diplomatie en in het Russische militair beleid, bijvoorbeeld ten opzichte van Oost-Europa en Centraal-Europa, dezelfde constanten terug die men ook kan vaststellen in de tijd van Gortsjakov en Izwolski.

Het is verbazend hoe weinig invloed de ideologische kleur van een regime tenslotte heeft op de grote doelstellingen van de internationale politiek en van het militair beleid van een land. Dat is trouwens één van de redenen waarom mijns inziens in de huidige omstandigheden, nu men — en wij wensen dat — de betrekkingen met het Oostblok tracht te verbeteren, men er rekening mee moet houden dat de gesprekspartner een grootmacht is die sedert Yalta op de uiterste grenzen van haar machtpolitieke mogelijkheden leeft, wat zeker een uitermate gevvaarlijke situatie is voor elk land. Dat kan zonder moeite, historisch gezien, worden bewezen.

Een van de redenen waarom de Sovjetpolitiek mij zo zorgwekkend voorkomt, is precies het feit dat dit land, afgezien van Joegoslavië en eventueel van Iran — maar dat moet de naaste toekomst nog uitwijzen — vrijwel al zijn machtpolitieke doelstellingen heeft bereikt, maar zich tevens in een uitermate kwetsbare situatie bevindt. Het moet op elk ogenblik in staat zijn om zich te verzetten tegen de geringste afbrokkeling van een historische positie die onbereikbaar leek, zelfs in de stoutste dromen van de panslavisch geïnspireerde buitenlandse politiek van het Tsarenrijk.

Wij hebben daar te maken met een grootmacht die inderdaad geen toegevingen kan doen, en die bijvoorbeeld in de Poolse crisis de bewegingsvrijheid niet heeft om naar een andere politiek over te schakelen, wat u trouwens in uw uiteenzetting gezegd hebt. Wij hebben te maken met een regime dat, door historische omstandigheden, in een situatie geplaatst is waarin een liberalisering van zijn politiek onmiddellijk de machtskern zelf van die mogelijkheid kan raken.

Wat men over de Sovjetunie in ruimer historisch perspectief kan zeggen, is eveneens van toepassing op de Verenigde Staten. Ik maak me zorgen over politici voor wie de geschiedenis van de Verenigde Staten begonnen is met de bevrijding van de westerse landen in 1944.

Mijnheer de minister, u is in gezelschap van de Eerste minister in Washington geweest. Onvermijdelijk zal u onder de indruk gekomen zijn van een aantal zwaartepunten in de Amerikaanse politiek die vreemd zijn voor ons, omdat wij ze historisch niet kennen, omdat wij er in feite nooit mee te maken hebben gehad. Ik denk aan de betrekkingen tussen de Verenigde Staten en heel de ruimte in de Stille Oceaan. Ik denk aan de manier waarop men nu de oorlog in Vietnam ziet na de gewijzigde betrekkingen tussen de Sovjetunie en China. Ik denk aan de wijze waarop de Verenigde Staten nu geconfronteerd worden met hun Latijnsamerikaanse buren, fundamentele vraagstukken van de Verenigde Staten waarvan velen onder ons vaak slechts het anecdotische zien, of een of ander facet dat door de actualiteit op de eerste bladzijde van de kranten of op het televisiescherm komt, maar dat meestal niet wordt getoond in het dieper historisch verband waarin het zin en betekenis kreeg.

Ik meen dat, om het Navo-geheel in zijn harmonie te behouden of te herstellen, wij veel meer dan vroeger — ik zie uw toespraak trouwens als een aanmaning in die zin — zouden moeten terugkeren naar wat onze bedoelingen zijn geweest, wanneer wij meenden onze veiligheid uitsluitend te kunnen verzekeren in Navo-verband, nu zich meer dan ooit het feit opdringt dat een aantal verworvenheden of opvattingen van de Navo, die men niet besefte, of als vanzelf-sprekend aanvaarde, nu omstreden worden.

Mijnheer de minister, het feit dat sommige van die aspecten — en ik denk aan de bewapeningstechnieken — betwist worden, mag ons niet blind maken voor wat wij nog altijd aan fundamentele argumenten hebben om de Belgische politiek verder te blijven plaatsen in de internationale verbanden waarin zij ontstaan is. Het spreekt vanzelf dat men de gevoeligheden en de bedoelingen van degenen die, bijvoorbeeld, kritiek uitoefenen op een bepaalde bewapeningstechniek van de Navo, niet zonder meer van de tafel kan vegen. Men mag zich niet, door de ervaring of door het cynisme van de ouderdom, ertoe laten verleiden dit zonder meer te verwerpen alsof het geen aandacht verdient. In vele gevallen, trilt daar, naast andere bedoelingen die gekend zijn door ieder die enige ervaring heeft in internationale politiek, een echte emotie. De gezagdragers moeten in staat zijn daarop een antwoord te geven dat niet alleen in de kern juist is, maar dat inderdaad ook kan worden begrepen en aangevoeld door degenen — in vele gevallen een jong publiek — tot wie men zich richt.

Mijnheer de minister van Buitenlandse Betrekkingen, wij hebben helaas beiden een leeftijd bereikt die ons toelaat ongeveer op dezelfde periode van de geschiedenis terug te blikken. Men mag niet vergeten dat een aantal eenzijdigheden in het bekijken van de mondiale en de Europese ontwikkeling, eigen zijn aan de leeftijd. Tenslotte hebben wij *mutatis mutandis* allen in ons leven dezelfde eenzijdige opvattingen gehad. Men leert slechts langzaam de echte draden van de machtsuitoefening in de wereld kennen. Wie er blind voor is, of ze niet wil of kan zien, mag nog niet worden bestempeld als onbetrouwbaar, of iemand die van slechte wil is, of iemand die minder zou begaan zijn met de toekomst en de welvaart van zijn volk.

Ik vraag u in die zin te trachten geduld uit te oefenen bij sommige vormen van kritiek die op het beleid van uw departement of op uw persoon zijn uitgebracht. Wie aan buitenlandse politiek doet in een land als het onze, weet dat hij weinig begrip en weinig kennis van zaken mag verwachten. Wij zijn in de geschiedenis veel te lang een land geweest dat niet betrokken was bij de belangrijke besluitvorming. Daarvan vertonen wij ongetwijfeld de sporen in ons politiek leven.

Tot besluit wil ik overschakelen naar een voorlopige conclusie. Het mag niet zijn dat de Navo, door een technisch-militaire verzwakkende, ons in een positie zou plaatsen waarin gelijkwardige en doeltreffende onderhandelingen met de oostelijke partner niet meer mogelijk zouden zijn. Om enige doelmatigheid in de onderhandelingen te behouden of te bereiken, moet er ten minste een redelijke machtsverhouding tussen de partners bestaan, zoniet kan er geen gesprek plaatshebben. Dit mag anderzijds niet leiden, ik meen dat u

het daarmee eens zult zijn, tot het feit dat men op de duur een versterkte machtsvorming, in de vorm van blijvende blokken, als het enig doel van onze buitenlandse en militaire politiek zou kunnen aanvaarden.

De geschiedenis leert ons dat een buitenlandse of een militaire politiek, die uiteindelijk enkel nog tot doel heeft twee blokken tegenover elkaar te versterken, niet naar vrede maar naar oorlog leidt. Men mag zich niet laten meeslepen door degenen die als het ware het bestaan en het versterken van deze twee blokken als een normale situatie zouden afschilderen. Wij moeten daarover heengrakeren. Dat zal niet gebeuren door het uiten van vrome wensen en ook niet door het aanvaarden van het *si vis pacem para bellum*. Daartegen moet men zich eveneens zeer categoriek verzetten. Ik meen dat het een proces van lange duur is waarin men moet blijven geloven, zelfs nu, op een van de moeilijkste ogenblikken om dit geloof te behouden.

Mijnheer de minister, wie zoekt naar de echte bedoelingen van de buitenlandse en militaire politiek van een land, moet zich niet zozeer laten leiden door de verklaringen van de politici, maar in de eerste plaats door de manier waarop dat land of die groep landen zich bewapent. Het is nog altijd uit de begroting van Defensie dat men het best kan afleiden wat de verantwoordelijken van een Staat in de toekomst verwachten, dat men het duidelijkst kan waarnemen waarop zij zich voorbereiden, dat men best kan zien wat zij denken dat er in de volgende tientallen jaren zal gebeuren.

Een analyse van de militaire politiek en van het algemeen beleid in het Sovjetblok is in dat verband niet geruststellend. Het is in de jongste maanden nog minder geruststellend geworden dan tien of vijftien jaar geleden.

Iedereen wil in zekere zin de vrede. Er zijn steeds besprekingen over ontwapening geweest, zelfs tot op de vooravond van nieuwe oorlogen. Men mag niet vergeten dat het eerste optreden waarbij von Ribbentrop zich deed opmerken juist was, zijn deelname en zijn animering ter gelegenheid van het ontwapeningsgesprek in Londen. Men moet, mijns inziens, in de eerste plaats naar de ruwe en bittere realiteit zien, naar de manier waarop een land zich militair-technisch uitrust. Het is uit het karakter van die militaire techniek dat men kan afleiden waarvoor dit land zich klaarmaakt.

Wat dat betreft, moeten wij toegeven dat de Sovjetunie de jongste jaren in toenemende mate redenen tot ongerustheid heeft gegeven.

Wanneer de Navo daar geen repliek had op gegeven, zou hij in zijn plicht te kort zijn geschoten.

Dat is het eerste punt dat ik meende te moeten behandelen, mijnheer de minister.

Ten tweede wil ik spreken over de Europese Gemeenschap en de toestand waarin die instelling zich bevindt gedurende de zes maanden waarin België daarvan het voorzitterschap waarnemt.

De creatieve periode van de Europese politiek is voorbij. Wanneer we de 25e verjaardag van het Verdrag van Rome zullen herdenken, kunnen we slechts betreuren dat de vitaliteit van de EG in dalende lijn is gegaan en dat thans noch geestelijk, noch institutioneel enige creativiteit waar te nemen valt.

Wij behoorden tot degenen die Europese verkiezingen en een rechtstreeks verkozen Europees Parlement verdedigd hebben, omdat wij meenden dat die Vergadering één van de weinige plaatsen was waar nog een schaakstuk naar voor kon worden gezet.

Het is echter een grote ontgoocheling geworden. Die ontgoocheling is niet tijdelijk, want ik meen dat het Europese Parlement met zijn huidige beperkte bevoegdheden niet kan worden versterkt, geen grotere rol in het Europese leven zal kunnen spelen en ten prooi zal vallen aan de specifieke kenmerken van elke parlementaire vergadering die over geen feitelijke bevoegdheid beschikt, en die geen partners als uitvoerende macht tegenover zich heeft tot wie ze zich kan wenden en waarop ze invloed uitoefent.

Ik ben zelf een zestal jaren lid geweest van de parlementaire vergadering van de Raad van Europa en van de Westeuropese Unie. Ik betreur het niet, want ik heb er veel geleerd. Maar tenslotte zijn dat vergaderingen die ofwel hun krachten overschatte en zich wagen aan taken die hun mogelijkheden te boven gaan, wat eindigt in bittere ontgoocheling, ofwel — en dat is de gunstiger hypothese — krijgen ze het karakter van een soort politieke academie, waar leden die intellectuele belangstelling hebben voor de aldaar behandelde onderwerpen, hun kennis kunnen verrijken en internationale relaties kunnen aanknoppen, die weliswaar nuttig zijn, maar die niet kunnen inwerken op de ontwikkeling van het internationaal leven.

Ik vrees dat het Europees Parlement, ondanks de manier waarop het is ontstaan, dezelfde evolutie zal kennen omdat de verwachtingen te hoog waren gesteld. Het Europees Parlement is, tenslotte, een

bron geworden van bitterheid waaruit niet veel goeds zal voortvloeien.

De tweede Europese verkiezingen zullen niet eens meer bezield worden door de lichte hoop die men nog kon koesteren de eerste keer.

In dit licht zie ik geen uitweg voor de Europese politiek. Dit is des te meer te betreuren omdat men nu in de Europese instellingen meer dan ooit creatief en vindingrijk zou moeten zijn want de uitbreiding van de Gemeenschap, die op zichzelf wenselijk is — men is nu reeds met tien — maakt een aantal breuklijnen zichtbaar waarvan de overbrugging steeds moeilijker wordt. We staan nu voor het eerst met een groep landen waar zelfs de betrekkelijke economische homogeniteit die er in de oorspronkelijke kern van de EG bestond, verloren is gegaan. We hebben thans te maken met nieuwe landenleden die zich in een economische ontwikkelingsfase bevinden waardoor ze sterk verschillen van de geïndustrialiseerde landen die aan de oorsprong lagen van de EG. De geografische samenhang is verloren gegaan. Griekenland is lid van de Gemeenschap maar heeft territoriaal geen directe binding met de andere EG-landen. Bij dit alles komt nog dat door de geografische uitbreiding van de EG, die organisatie onvermijdelijk oplossingen moet zoeken voor spanningen waaraan ze vroeger kon voorbijgaan. Nu wordt zij door de geografische noodzakelijkheden en door de geopolitiek derwijze met problemen overvallen dat zij ze niet meer uit de weg kan gaan.

Ik las in de krant dat u, mijnheer de minister, het voornemen hebt te ondernemen in het Nabije Oosten en in het Midden-Oosten.

Het is een normaal uitvloeisel van de noodzaak voor de EG rekening te houden met de Arabische landen, met Turkije en Israël. Ze kan er niet omheen gaan. Wij worden geconfronteerd met verantwoordelijkheden die u slechts aankan als u over werkingsmiddelen en een bevoegdheid beschikt die u niet hebt, mijnheer de voorzitter van de Europese Raad, en die u noch door het Parlement, noch door de Commissie, noch door wie ook kunnen worden bezorgd.

Ik raad u die reis niet af. Maar, de moeilijkheden die eraan verbonden zijn, de psychologische risico's die eruit zullen voortvloeien, wat men in Venetië ofwel te veel ofwel te weinig heeft gezegd, zijn waarschijnlijk de hindernalen waarop u nu staat, waarover u, ik neem aan wegens bepaalde omstandigheden, moeilijk openlijk kunt spreken, maar die beslissend zullen zijn voor het nut of het onnut van de diplomatische contacten die u zult hebben. Wij kunnen deze beschouwingen uitbreiden tot de Maghreb-landen, tot heel Noord-Afrika. Wanneer Spanje en Portugal tot de EG zullen zijn toegetreden, wat wenselijk is, zullen we op een meer verstrekkende wijze worden betrokken bij de Atlantische ontwikkelingen die wij tot nu toe als Noordatlantisch hebben beschouwd maar die in toenemende mate heel de ruimte van de Atlantische Oceaan zullen betreffen. Dit alles met een institutioneel instrument dat de EG, mijns inziens, niet in staat stelt het niveau van macht te bereiken dat door degenen die in Europa geloven, daartoe behoren toch de meesten onder ons, gewenst wordt.

Alvorens te besluiten wil ik nog spreken over wat op militair vlak eventueel als specifiek Europees kan worden nagestreefd. In uw uiteenzetting hebt u daarover niets gezegd. U hebt er wel even op geëinspeeld wanneer u op de betekenis van de Atlantische verbondenheid hebt gewezen. Ik interpreteer het in de volgende zin. Indien ik mij vergis, verzoek ik u dit in uw antwoord duidelijk te willen zeggen.

Het is een illusie te menen dat Europa, ondanks de specifieke rol, de eigen collectieve persoonlijkheid en de betekenis voor de beschaving die het heeft, in staat is om een autonome militaire factor te worden. Ik geloof daar niet in. Ik geloof daar des te minder in nadat ik over dit onderwerp zeer vele debatten in de Westeuropese Unie heb meegemaakt.

Mijnheer de minister, wanneer u louter geografisch de ruimte ziet binnen welke een autonoom Westeuropese macht tot stand zou moeten worden gebracht, komt u tot de conclusie dat wij niet eens voor het légeren of het verplaatsen van troepen de minimale ruimte hebben waarover men zou moeten beschikken om aan een militaire activiteit te kunnen deelnemen, of om een dergelijke activiteit te plannen of uit te voeren.

West-Europa is een gebied zonder grondstoffen. Voor alle strategische grondstoffen zijn wij afhankelijk van een maritieme politiek die onze verbindingslijnen veilig zou moeten stellen met eigen middelen.

Mijnheer de minister, het is een utopie te veronderstellen dat Europa ooit in staat zal zijn tot zoets. Ik verdenk degenen die steeds terugkomen op de wenselijkheid een soort van autonome Europese politiek, los van de Navo te voeren, ofwel van een intellectuele ver-

gissing bij het beoordelen van een probleem, ofwel van bijbedoelingen die zij niet durven uitspreken en die ons in feite moeten leiden tot een breuk in de Navo en tot een afbraak van de Navo. Ons lot zou dan afhankelijk zijn van een toekomst waarvan niemand kan zeggen hoe zij er over vijf of tien jaar zal uitzien indien wij de machtsbasis waarop wij ons tot nu toe hebben bewogen niet voldoende kunnen aanpassen.

Ik wil niet eindigen zonder te wijzen op enkele voordelen die de uitbreiding van de EG heeft meegebracht.

Die uitbreiding heeft onze ogen geopend voor verantwoordelijkheden en taken die een klein land niet kan zien of niet aankan. De bestendige consultaties van de Belgische diplomatie met de vertegenwoordigers van de andere EG-landen is in vele gevallen het enige kanaal waارlangs wij ons kunnen bewegen en het enige instrument waardoor wij in contact kunnen komen met de problemen. Een voldoende samenwerking tussen de EG-landen in een instelling zoals de Uno is veelal het enige middel waarover wij nog beschikken om ons te doen gelden en om enige invloed te hebben op verreikende beslissingen. Ook inzake economische problemen, ontwikkelingsproblemen, inzake de betrekkingen tussen Noord en Zuid en tussen Oost en West is het meestal slechts via de EG dat wij in staat zijn de evolutie mede te bepalen. Indien wij dat EG-overleginstrument niet hadden, zouden wij helemaal marginaal geworden zijn in de actuele geschiedenis.

Die positieve zijde maakt het mij echter niet mogelijk te eindigen met een gunstige of geruststellende balans. U bent minister van Buitenlandse Betrekkingen geworden op een van de moeilijkste momenten van de naoorlogse geschiedenis en ook — en dit moet duidelijk en onomwonden worden gezegd — op een van de gevaarlijkste ogenblikken van de naoorlogse geschiedenis. Ik wil hier niet aan paniekzaaijerij doen. De toestand waarin de wereld zich echter bevindt op militair, diplomatisch en economisch vlak, is van die aard dat men er op een of andere manier moet overheen geraken, niet om een soort Utopia te bereiken — want dit heeft geen zin en is volstrekt onmogelijk —, maar om een uitweg te vinden naar een economische politiek die steunt op totaal andere begrippen en op een totaal andere basis dan die waarop wij ons nu bewegen.

Mijn kritiek op uw regering is dat u, misschien ongewild, de hoop hebt laten bestaan dat het overwinnen van de crisis ons kan leiden naar een toestand die vergelijkbaar is met deze van vijftien of twintig jaar geleden. Dat is een utopie. Die wereld komt nooit meer terug. Men moet zelfs zeer voorzichtig zijn bij het interpreteren van sommige essentiële crisisverschijnselen, zoals bijvoorbeeld het feit dat wij voor onze olie-import volledig afhankelijk zijn van de Opec-landen.

Mijnheer de minister, u was in Japan. Japan heeft geen enkele energiebron. Het is in nog veel grotere mate dan wij afhankelijk van de olie-import uit het buitenland. De betalingsbalans van Japan is echter positief. Het is totaal verkeerd te beweren dat de oplossing van de petroleumcrisis als het ware de oplossing zou zijn van onze sociaal-economische problemen en de toestand van de sixties zou herstellen.

Wij moeten wel degelijk ons industrieel apparaat hervormen, met of zonder devaluatie. U hebt betreffende die devaluatie iets gezegd waarover ik een andere mening heb. Ik zie die devaluatie niet zo positief in als u. Indien wij ons uitvoerpakket niet kunnen aanpassen aan de behoeften van de wereldmarkt, zal België zich zelfs bij een daling van de olieprijzen in een ongemakkelijke positie blijven bevinden en zich verder en verder zien afglijden van het hellend vlak. In geval van daling van de olieprijzen moet men niet denken dat de moeilijkheden van de Belgische deelname aan de internationale economie zullen zijn opgelost. Het omgekeerde zou zelfs waar kunnen zijn, hoe parodoxaal het ook moge klinken. Na in moeilijkheden te zijn geraakt door de stijgende olieprijzen, zouden wij in moeilijkheden kunnen geraken door de dalende olieprijzen. De dalende olieprijzen zouden namelijk tot gevolg kunnen hebben dat een aantal landen die vroeger als klant voor onze markt in aanmerking kwamen, zelfs de koopkracht zullen missen om buitenlandse produkten in te voeren.

Ik zou bij wijze van besluit het volgende willen zeggen, mijnheer de minister van Buitenlandse Betrekkingen. Wij kunnen aan de regering het vertrouwen niet geven wegens de redenen die u kent. In de uiteenzetting die u ons hebt voorgehouden, zijn echter een aantal fundamentele opvattingen die juist zijn en die wij delen.

De heer Leemans treedt opnieuw als voorzitter op

Zij liggen trouwens in de lijn van een buitenlands en militair beleid dat in vele omstandigheden door de oppositiepartijen is bijge-

vallen. Dat is een voordeel waarvan sommige van uw voorgangers misschien niet altijd voldoende de betekenis hebben geschat.

Verder zullen wij afwachten op welke wijze de door u beschreven herschikkingen van de internationale bevoegdheden binnen de regering zich zullen uitwerken op het praktisch beleid.

U hebt in verband daarmee over de administratieve stroefheid gesproken en terecht. Men zou echter ook kunnen spreken over de stroefheid op een hoger vlak: de stroefheid in het regeringswerk zelf. Het is onvoorstelbaar moeilijk om met een beperkt aantal mensen een echte samenwerking te bereiken. Het schijnt theoretisch zo eenvoudig om vier of vijf ministers, staatssecretarissen en hun voorname medewerkers die hetzelfde willen en hetzelfde willen vermijden, samen te brengen. Een lange ervaring met regeringszaken moet u ervan overtuigt hebben, mijnheer de minister, dat een waarachtige samenwerking in de regering, en een echte homogeniteit in de wilsvervorming en in de sfeer van de regering één van de moeilijkste te bereiken objectieven is. Wanneer men later de mislukking van een regering nagaat, wordt misschien te veel aandacht besteed aan één of ander concreet punt waarop het kabinet in de minderheid werd gesteld of tengevolge waarvan de regering haar ontslag heeft aangeboden. In vele gevallen is het een crisis van het vertrouwen geweest. Er zijn regeringen gevallen over problemen waarover de ministers het eens hadden kunnen worden, indien het onderling vertrouwen niet fundamenteel verloren was gegaan. (*Applaus op de banken van de Volksunie.*)

De Voorzitter. — Dames en heren, wij hebben zoeven vergaderd met de commissie voor de Parlementaire Werkzaamheden. De uiteenzetting van de minister van Buitenlandse Betrekkingen heeft zo veel vragen en beschouwingen opgeroepen dat men liever een grondig debat verder zou zetten zodra de minister opnieuw beschikbaar is. Dat zou waarschijnlijk over drie weken zijn. Op die manier zou beter kunnen worden ingespeeld op de toespraak van de minister.

Bent u het ermee eens, mijnheer de minister van Buitenlandse Betrekkingen, dat de Senaat deze besprekking over drie weken voortzet en nadien over deze begroting stemt? (*Instemming.*)

De heer Van Ooteghem. — Misschien is hij dan geen minister meer!

De heer Vangeel. — Maar dan bent u het!

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Wyninckx.

De heer Wyninckx. — Mijnheer de Voorzitter, wij hebben deze handelwijze in de commissie voor de Parlementaire Werkzaamheden goedgekeurd, maar ik wou toch graag aan de leden van deze vergadering zeggen hoe wij daartoe zijn gekomen.

Het gaat hier om de begroting van 1981, opgesteld in 1980. Dat heeft bepaalde leden zelfs enigermate in verwarring gebracht, want er zijn zelfs amendementen op de begroting van 1981. Het komt mij voor dat dit nog zou kunnen mogelijk zijn op de bijbladen, maar in elk geval niet meer op de begroting als dusdanig.

In de commissie hebt u, mijnheer de minister, gezegd dat u dit debat wenste en dat u een uitvoerige toelichting zou verstrekken betreffende de bedoelingen van de regering op het stuk van het buitenlands beleid. Wij waarderen zulks ten zeerste, het strekt u tot eer. Het is maanden geleden dat er in deze Senaat nog een zinnig debat heeft plaatsgehad over de buitenlandse politiek. Bijgevolg hebben verscheidene leden, na uw lange uiteenzetting, erop aangedrongen dat dit debat in de ruimste zin zou kunnen worden gehouden. Wij zijn ervan overtuigd dat dit tevens aan uw wens beantwoordt.

De Voorzitter. — Het woord is aan minister Tindemans.

De heer Tindemans, minister van Buitenlandse Betrekkingen. — Mijnheer de Voorzitter, dames en heren, zoals ik gezegd heb bij het begin van mijn uiteenzetting, wilde ik deze, helaas zo laattijdige, besprekking van de begroting 1981 niet laten voorbijgaan zonder ten minste enkele punten van het beleid dat wij menen te moeten voeren, toe te lichten.

Ik heb tweemaal gezegd dat het helemaal niet de bedoeling was alle grote of actuele punten bij deze gelegenheid te behandelen. Ik heb zelf de uitdrukking gebruikt: geen catalogus, of geen lappendeken. Ik wilde het accent leggen ten eerste, op de betekenis die de bondgenootschappen voor ons hebben, ten tweede, op Europa, vermits wij deze maand de 25^e verjaardag van de ondertekening van het Verdrag van Rome vieren, ten derde, op de nieuwe economische dimensie van onze buitenlandse politiek, om tenslotte, enkele beschouwingen te formuleren.

Ik ben vanzelfsprekend bereid in te gaan op een debat dat over een paar weken zal worden gehouden.

De Senaat zal mij verontschuldigen, maar ik heb nog steeds de opdracht van het Europese mandaat. Ik moet vóór de 22e van deze maand alle hoofdsteden van de Tien bezoeken ten einde te poggen, samen met de heer Thorn, een oplossing te vinden voor deze problemen. Vóór de 22e moet ik ook nog naar de hoofdstad van Turkije gaan omdat de Tien mij, gezien de toestand in Turkije, belast hebben met een missie, ten einde daar te protesteren en de opvattingen van de Tien bekend te maken bij de Turkse autoriteiten.

Dat is de reden, en het is geenszins een uitvlucht, waarom ik niet onmiddellijk, vanaf morgen of vanaf volgende week, op uw uitnodiging kan ingaan.

Ik had mij voorgenomen bij de behandeling van de begroting van 1982, of ter gelegenheid van een interpellatie, andere punten heel wat breedvoeriger te behandelen.

Ik dank de heer Wyninckx en ik ben bereid bij de eerstkomende mogelijkheid, dus over twee of drie weken, in te gaan op zijn verzoek.

Ik wil het debat van vandaag afronden met enkele antwoorden aan de heer de Bruyne omdat hij een paar problemen te berde heeft gebracht die ik niet expliciet heb behandeld.

Vooraf wijs ik er nog eens op dat het zeker niet mijn bedoeling was alleen maar te onderstrepen wat vroeger werd gedaan en daarop verder te gaan. In ons beleid zijn er constanten, dat kan niets anders, en dat moet ik de heer de Bruyne niet zeggen. De gegevens die de buitenlandse politiek domineren zijn in grote mate niet veranderd.

De wereldsituatie is wel veranderd, en daarover moeten wij op een nieuwe manier kunnen denken en een nieuw beleid ontwikkelen.

De combinatie van die twee elementen zou de originaliteit van een nieuw beleid moeten uitmaken.

Mijnheer de Bruyne, ik heb niet over de akkoorden van Yalta gesproken, al ben ik daar de laatste weken veel mee bezig geweest.

U weet dat President Mitterrand in zijn nieuwjaarstoespraak duidelijk allusie heeft gemaakt op Yalta. Ook nadien werd Yalta bij herhaling vermeld.

Ik heb vastgesteld dat «Yalta» in verschillende betekenis wordt gebruikt, en de laatste tijd bijna als een scheldwoord. Ik ga daar nu niet verder op in.

Persoonlijk heb ik daar altijd nogal interesse voor gehad en de laatste weken heb ik vragen gesteld aan specialisten, documenten gevraagd enz. Ik durf hier vandaag verklaren dat de juiste draagwijdte en de juiste betekenis van de akkoorden van Yalta eigenlijk nog niet helemaal bekend zijn en wellicht nooit helemaal bekend zullen worden omdat alles wat daar werd besproken niet altijd werd gepubliceerd.

Wel kreeg ik de indruk dat Yalta vaak verkeerd wordt gebruikt. Daar is bijvoorbeeld nooit gezegd dat Polen het lot zou moeten ondervangen dat hen nu ondervaat. Er werden integendeel vrije verkiezingen in het vooruitzicht gesteld. Een van de specialisten die de oorlogsperiode in Groot-Brittannië heeft meegeemaakt, zegde mij dat Churchill hem persoonlijk had gezegd hoe bedrogen hij zich voelde door wat er na Yalta is gebeurd. Daarom zeg ik dat de echte betekenis van Yalta vermoedelijk nooit gekend zal zijn.

De heer Luyten. — Dat is wel erg naïef.

De heer Tindemans, minister van Buitenlandse Betrekkingen. — Ten tweede, u heeft vragen gesteld in verband met de Navo en zeer interessante beschouwingen gemaakt in dat verband. Ik kan daar echter niet uitvoerig op ingaan binnen het bestek van dit debat. Persoonlijk — en hier spreek ik in eigen naam — kom ik hoe langer hoe meer tot de overtuiging dat wij de burgers van Europa meer zullen kunnen overtuigen van de eigen verantwoordelijkheid die wij dragen voor onze veiligheid en dus ook voor onze defensie, wanneer zij de zekerheid krijgen dat zij bij de besluitvorming binnen de Navo ook meer betrokken zijn. Dat betekent dat de Europese pijler binnen de Navo een grotere verantwoordelijkheid zou moeten dragen. Dit wil echter niet zeggen «autonomie», maar een grotere meeverantwoordelijkheid.

Ik verheug mij ertover dat dienaangaande een kentering merkbaar is in Europa. Reeds onder President Giscard D'Estaing en nu nog meer onder President Mitterrand kunnen duidelijk signalen in die richting worden opgevangen. Of dit tot een nieuwe organisatie of tot een nieuwe structuur zal leiden, weet ik niet. Kanselier Schmidt verklaarde dat wij veel kunnen doen binnen Navo-verband zonder

dat structuurwijzigingen nodig zijn. Dat is een aangelegenheid voor specialisten, maar het is ook een kwestie van mentaliteit en van psychologie. In welke mate zijn de Lid-Staten nog in staat om van de Navo een verdedigingsinstrument te maken waarbinnen echt verantwoordelijkheid kan worden genomen zodat de volkeren van de Lid-Staten het gevoelen hebben dat daar voor hun veiligheid beslissingen getroffen en uitgevoerd worden.

Dit is mijn opvatting van wat ik de Europese pijler binnen het Navo-verband zou willen noemen.

Ten derde, u heeft ook gesproken over de twee blokken waarop ik nu echter niet nader zal ingaan. Ter gelegenheid van mijn bezoek aan de Verenigde Staten met de Eerste minister, heb ik een voordracht gehouden in het *Center for strategic studies* in de *Georgetown University*. Ik maak het vandaag niet wereldkundig omdat het moment politiek-psychologisch daarvoor niet geschikt is. Ik heb daar echter aangetoond dat een welbegrepen politiek van détente — en ik weet hoe dubbelzinnig men het woord détente kan gebruiken en hoe men verschillende betekenissen kan geven aan dit begrip — een welbegrepen détentepolitiek dus, en zeker geen confrontatie van blokken, wat men ook moge beweren, meer in het voordeel werkt van het Westen dan van het Oosten. De harde confrontatie werkt juist in het voordeel van het Oosten omdat dan de machtigste Staat in dat blok zijn wil zowel economisch als militair kan opleggen, wat in het andere geval niet mogelijk is. Dit is geen pleidooi voor zwakheid. Integendeel, wij moeten te gepaste tijde kunnen reageren met de gepaste middelen, maar ik heb nooit iets voorgesteld in de zin van een confrontatie van blokken. Omdat u dat uitdrukkelijk hebt vermeld, meende ik toch daarover iets te moeten zeggen.

Is de Europese geest, het Europese genie, alle creativiteit in verband met de constructie van een Europese gemeenschap of van een Europese unie verloren? Dit zou het onderwerp kunnen zijn van een uiterst interessant debat. Ik ben niet zo pessimistisch als u, hoewel ik mij er wel van bewust ben dat de toestand erg is. Ik ben gedurende drie jaar afwezig geweest in regeringskringen en wanneer ik nu terug de Europese vergaderingen bijwoon, stel ik vast dat de toestand intussen erg verslechterd is. Ik zie dat Lid-Staten «neen» zeggen zonder ook maar een poging te doen een tegenvoorstel te formuleren of tot een eerbaar compromis te komen. Er heert een andere mentaliteit bij deze tweede of derde generatie, die niet de pioniers zijn geweest van Europa of zich niet meer de vooroorlogse en de oorlogsperiode herinneren. Zij zijn zich niet bewust van de motieven waarom wij Europa hebben gewild en nog steeds willen. Daarom is in Europa een nieuwe bewustmaking noodzakelijk. De Europese beweging is nooit een volksbeweging geweest. Het Comité-Jean Monnet voor de Verenigde Staten van Europa telde hooguit vijftig leden. Niemand zal durven beweren dat de Europese beweging een massabeweging is. Bijgevolg is het begrip voor wat wij willen en van wat het betekent, beperkt gebleven tot een te kleine groep. Indien wij in de rug werden geduwd door een volksbeweging, zouden de politici meer moeten doen op het Europees vlak dan thans het geval is. Of de uitbreiding van de idee die wij hadden van de integratie een goede zaak is, neem ik mij voor bij een andere gelegenheid te spreken. In ieder geval, indien de regel van eenparigheid bewaard blijft bij de Tien, en later bij de Elf of de Twaalf, ben ik ervan overtuigd dat men nooit meer tot grote beslissingen zal komen. Er zal altijd wel ergens een spelbreker aanwezig zijn, vrees ik, die zal beletten dat er eenparigheid tot stand komt.

Wij moeten terugkomen naar de verdragen en naar de juiste interpretatie van de verdragen. Die taak moeten wij toevertrouwen aan de Commissie, eventueel moeten wij ons wenden tot het Hof van Justitie, zodat niet iedere Lid-Staat die niet tevreden is met een bepaald voorstel, een eigen interpretatie aan het verdrag kan geven. Er zijn in dat verband nieuwe initiatieven. Wij zullen daarover later nog spreken.

Ik heb in Brussel de achterneef van Otto von Bismarck, Filip von Bismarck, horen spreken. Hij las onder andere een brief voor die de Kanselier in 1869 aan een vriend had geschreven en waarin staat: «Helaas, tijdens ons leven zullen wij de eenmaking van Duitsland niet meer beleven.» U weet, mijnheer de Bruyne, dat de eenmaking kort nadat deze brief werd geschreven, verwezenlijkt werd. Bijgevolg, laten wij niet wanhopen. Degenen die geloven in de noodzaak van een verenigd Europa en die inzien dat er geen andere mogelijkheid is voor de toekomst, moeten samenwerken, tot welke politieke strekking zij ook behoren, om te pogem dit nog tijdens ons leven te verwezenlijken.

Enkele woorden nu over het Nabije Oosten. Men heeft erop gezinspeeld dat de voorzitter van de Raad van ministers van Buiten-

landse Zaken een reis zou maken naar het Nabije Oosten. U weet dat sommige van mijn voorgangers — dit is gesproken uit de politieke samenwerking van de Europese Tien — de zogenaamde Euro-Arabische dialoog hadden op gang gebracht. Die dialoog heeft tot geen resultaat geleid, het werd een mislukking. Onder meer mijn voorgangers Thorn en Van der Klauw hebben in hun toenmalige functie het Nabije Oosten bezocht en gepoogd tot voorstellen te komen. U hebt volkomen gelijk wanneer u zegt dat Europa — dit komt helaas veel te weinig tot uiting ook in de nationale parlementen — niet de macht heeft om een internationale politiek te voeren. Wij hebben, zoals ik dat in het Europese Parlement heb gezegd, alleen economische macht. Iemand heeft toen geprotesteerd en gezegd dat wij ook morele macht hebben. Ik geef toe dat ik hoop dat Europa inderdaad morele macht zal hebben, maar ik zet dit wel tussen haakjes. Wij hebben helaas in de wereldpolitiek niet die macht welke maakt dat onze stem in de wereldpolitiek ook wordt gevreesd. U weet dat en u weet waarop ik zinspeel. Dit mag ons niet beletten te pogen een rol van politieke betekenis te spelen.

In het Nabije Oosten heeft er gedurende de jongste twee jaar een volledige verandering plaatsgehad. Er zijn verkiezingen geweest in drie belangrijke landen die daar een rol spelen, namelijk in Israël zelf, in de Verenigde Staten en in Frankrijk. Er is helaas de moord geweest op president Sadat. Er is de bezetting geweest van de Golani-hoogvlakte door Israël en wij wachten op de ontruiming van de Sinaï-woestijn. Dit schept een totaal nieuwe situatie. Ik heb als voorzitter van de Raad gezegd dat wij een nieuwe evaluatie moeten maken van de toestand aldaar. Er kunnen geen nieuwe Europese initiatieven komen op het ogenblik. Wel zouden wij moeten kunnen nieuwe vertrouwenwakkende maatregelen voorstellen want de toestand is gespannen, in sommige opzichten explosief. U weet dit. Aan de grens van Libanon staan de kanonnen helaas weer tegenover elkaar. Ik geef geen andere voorbeelden. Vóór 25 april, vóór de ontruiming van de Sinaï, kan er niets gebeuren. Iedereen wacht af of de woestijn zal worden ontruimd en of er iets zal gebeuren, of niet. Zullen de akkoorden van Camp David worden uitgevoerd?

Daarna zou men eventueel tot nieuwe initiatieven kunnen komen ten einde de explosiviteit daar weg te nemen, een beter klimaat te scheppen, kortom vertrouwenwakkende maatregelen nemen die wellicht tot een oplossing kunnen leiden. Daar kan Europa zich niet aan onttrekken. Het is aan de achterdeur van Europa; daar heeft al vier keer oorlog gewoed. Daar hebben de Verenigde Staten een politiek, daar heeft de Sovjetunie een politiek. Het zou onbegrijpelijk zijn en een capitulatie van Europa, indien wij niet zouden pogen met één stem te spreken voor dit probleem dat ook ons bedreigt.

In die zin moet u zien wat sommigen schrijven, namelijk dat de president van de Raad op het ogenblik de pelgrimsstaaf zou moeten opnemen om ook daar te gaan kijken tot welke nieuwe voorstellen men zou kunnen komen, tot welke besprekingen, tot welke suggesties, tot welke maatregelen. Ik kon deze gelegenheid niet laten voorbijgaan zonder dit hier te zeggen.

De crisis overwinnen? Nee, wie de economie kent en daarover nadenkt, weet dat wij in een nieuw tijdvak zijn getreden. Ik kom terug uit Japan. Het was trouwens niet de eerste keer dat ik daar was. Als u mij vraagt naar mijn sterkste indruk na alle contacten die ik gehad heb en na alle besprekingen, zowel in de universiteiten als met industrieën en politici, zou ik zeggen — in zover ik die overtuiging nog niet had vóór mijn vertrek — dat gedurende tien eeuwen Europa de wereld heeft gedomineerd. Ik bedoel dit niet in de slechte betekenis van het woord. Europa gaf de toon aan: intellectueel, wetenschappelijk, cultureel, economisch. Het was ook de periode van het kolonialisme. Die periode is definitief voorbij. Degenen die nog in de illusie leven dat Europa de toon aangeeft of het middelpunt van de wereld is, bedriegen zichzelf. Ze vergissen zich vreselijk. Niet alleen is er het verschijnsel Verenigde Staten, het verschijnsel Sovjetunie. Er is ook Japan — en ik wil er geen andere noemen — dat economisch reeds bevreesd is van wat men doet in Zuid-Korea en in andere landen die op hun beurt concurrenten worden van de ongelofelijke economische opleving van Japan. Wanneer u weet dat in 1946, dit land de terugkerende soldaten niet kon voeden, en ziet wat Japan nu op economisch vlak betekent, hebt u een idee van de ontwikkeling die dat land genomen heeft. *Le défi japonais* is niet in de eerste plaats een economische uitdaging; het is een mentale uitdaging. Zij werken, zij willen realiseren, zij willen hun mensen voeden, zij moedigen aan. Er is daar een ongelofelijk dynamisme. Als men een vergelijking maakt met de manier waarop men elders iets wil realiseren, komt men tot de conclusie dat de Japanse uitdaging een mentale uitdaging is. Op de vraag wie

die uitdaging aankan, durf ik vandaag niet te antwoorden. Dit moet ieder van u zelf doen, afzonderlijk, persoonlijk, als politieke groepengroep, als maatschappelijke groep.

Wat wij hier besproken hebben — en ik ben u dankbaar voor de manier waarop dit debat kon worden gevoerd — is geen kwestie van meerderheid of oppositie. Wij zijn een klein land, wij hebben geen grondstoffen, wij hebben geen natuurlijke grenzen. In de beste periode van dit land, na de oorlog, hebben wij een buitenlandse politiek kunnen voeren die gedragen werd door de meerderheid en door een ernstige oppositie. De leden van de Senaat hebben zich ook in die zin uitgesproken maar ik beperk mij niet tot hen. Het zou mijn droom zijn indien wij in deze aartsmoedige periode tenminste op dit stuk in het Belgische Parlement tot een dergelijke gezamenlijke politiek zouden kunnen komen. (*Applaus op de banken van de meerderheid.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan staatssecretaris Kempinaire.

De heer Kempinaire, staatssecretaris voor Buitenlandse Handel, toegevoegd aan de minister van Financiën en Buitenlandse Handel. — Mijnheer de Voorzitter, mag ik uit uw woorden besluiten dat dit debat in verband met de begroting 1981 vandaag als afgelord moet worden beschouwd, in die zin dat ik mij voorgenomen had mij strikt aan de agenda te houden, namelijk de besprekking van de begroting van Buitenlandse Zaken 1981, die opgedeeld is in drie delen: Buitenlandse Zaken, Ontwikkelingssamenwerking en Buitenlandse Handel. Ik zou mij uitsluitend tot de begroting Buitenlandse Handel 1981 hebben beperkt. Mag ik veronderstellen dat dit gedeelte vandaag nog kan worden afgehandeld? Ik vrees dat ik op 1 april moeilijk aanwezig zal kunnen zijn.

De Voorzitter. — Ik meen inderdaad, mijnheer de staatssecretaris, dat u het gedeeltelijk zo mag beschouwen. Het debat zal uiteraard veel meer gaan over de buitenlandse politiek dan over de begroting als zodanig. Dat is evident.

Wij zullen pas over de begrotingen stemmen na het algemeen debat waarvan de inleiding van de minister van Buitenlandse Betrekkingen een etappe was.

Het woord is aan de heer Wyninckx.

De heer Wyninckx. — Mijnheer de Voorzitter, wij zijn het des te meer eens, omdat de minister aanvaard heeft een uiteenzetting te geven in de commissie voor de Buitenlandse Handel. Ik meen dat we op dat stuk niet meer moeten aandringen. Wij zullen einde maart de gelegenheid hebben om met de minister van gedachten te wisselen.

De Voorzitter. — Wij zullen dit debat dus over drie weken voortzetten.

ORDRE DES TRAVAUX

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN

M. le Président. — La commission du Travail parlementaire vous propose l'ordre du jour suivant:

Mercredi 17 mars 1982, séance publique à 14 heures:

Jeudi 18 mars 1982, séance publique à 14 heures:

A l'ordre du jour figureront:

Projet de loi contenant le budget de l'Education nationale — régime français — de l'année budgétaire 1981;

Projet de loi contenant le budget de l'Education nationale — régime néerlandais — de l'année budgétaire 1981;

Projet de loi contenant le budget de l'Education nationale — secteur commun aux régimes français et néerlandais — de l'année budgétaire 1981;

Projet de loi ajustant le budget de l'Education nationale — régime français — de l'année budgétaire 1980;

Projet de loi ajustant le budget de l'Education nationale — régime néerlandais — de l'année budgétaire 1980;

Projet de loi ajustant le budget de l'Education nationale — secteur commun aux régimes français et néerlandais — de l'année budgétaire 1980;

Projet de loi contenant le budget des matières personnalisables de la communauté germanophone de l'année budgétaire 1981;

Projet de loi portant confirmation d'un arrêté royal relatif au tarif des droits d'entrée pris au cours de l'année 1980;

Votes.

Questions orales.

Interpellation de M. Vandezande à M. Coens, ministre de l'Education nationale sur «le European Economic Community College d'Anvers et l'irrégularité que constitue la reconnaissance comme équivalentes des études faites en français par des Belges dans cet établissement».

Ainsi que deux interpellations de M. Serge Moureaux et une de M. Hancké qui figuraient à l'ordre du jour de la présente séance.

Les votes interviendront probablement dans le courant de l'après-midi de jeudi.

La commission du Travail parlementaire propose que le Sénat examine la semaine prochaine en commission la proposition de M. Humbert.

Nous pourrions alors éventuellement voter sur ladite proposition de résolution.

De commissie voor de Parlementaire Werkzaamheden stelt u voor toekomende week de volgende agenda voor:

Woensdag 17 maart 1982, te 14 uur:

Donderdag 18 maart 1982, te 14 uur:

Ontwerp van wet houdende de begroting van Nationale Opvoeding — Franstalig regime — voor het begrotingsjaar 1981;

Ontwerp van wet houdende de begroting van Nationale Opvoeding — Nederlandstalig regime — voor het begrotingsjaar 1981;

Ontwerp van wet houdende de begroting van Nationale Opvoeding — gemeenschappelijke sector van de Franstalige en Nederlandstalige regimes — voor het begrotingsjaar 1981;

Ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting van Nationale Opvoeding — Franstalig regime — voor het begrotingsjaar 1980;

Ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting van Nationale Opvoeding — Nederlandstalig regime — voor het begrotingsjaar 1980;

Ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting van Nationale Opvoeding — gemeenschappelijke sector van de Franstalige en Nederlandstalige regimes — voor het begrotingsjaar 1980;

Ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting van Nationale Opvoeding — Franstalig regime — voor het begrotingsjaar 1980;

Ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting van Nationale Opvoeding — Nederlandstalig regime — voor het begrotingsjaar 1980;

Ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting van Nationale Opvoeding — gemeenschappelijke sector van de Franstalige en Nederlandstalige regimes — voor het begrotingsjaar 1980;

Ontwerp van wet tot bekraftiging van een koninklijk besluit betreffende het tarief van invoerrechten getroffen in de loop van het jaar 1980;

Stemmingen.

Mondelinge vragen.

Interpellatie van de heer Vandezande tot de heer Coens, minister van Onderwijs, over «het European Economic Community College te Antwerpen en de onrechtmatige gelijkwaardigheidsverklaring van de in die instelling in het Frans gedane studies door Belgen».

Interpellatie van de heer Serge Moureaux tot de ministers van Onderwijs.

Interpellatie van de heer Serge Moureaux tot de minister van Binnenlandse Zaken.

Interpellatie van de heer Hancké tot de minister van Sociale Zaken.

Is de Senaat het met dit voorstel eens?

Le Sénat est-il d'accord sur l'ordre des travaux ainsi établi? (Assentiment.)

Dan is aldus beslist.

Il en est ainsi décidé.

QUESTION ORALE DE M. LEPAFFE AU PREMIER MINISTRE ET AU MINISTRE DES RELATIONS EXTERIEURES SUR «LA POSITION ADOPTEE VIS-A-VIS DU CONFLIT AU SALVADOR LORS DE L'ENTRETIEN RECENT AVEC LE PRESIDENT DES ETATS-UNIS D'AMERIQUE»

MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER LEPAFFE AAN DE EERSTE MINISTER EN AAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE BETREKKINGEN OVER «HET STANDPUNT INGENOMEN TEN OPZICHT VAN HET CONFLICT IN EL SALVADOR TIJDENS HET RECENTE ONDERHOUD MET DE PRESIDENT VAN DE VERENIGDE STATEN»

M. le Président. — L'ordre du jour appelle la question orale de M. Lepaffe au Premier ministre et au ministre des Relations extérieures.

La parole est à M. Jules Peetermans pour poser la question de M. Lepaffe.

M. J. Peetermans. — Monsieur le Président, mesdames, messieurs, je vous donne lecture de la question rédigée par M. Lepaffe :

« Des bruits contradictoires ont circulé quant à la position adoptée, en ce qui concerne la situation au Salvador, par le Premier ministre et le ministre des Relations extérieures, lors de leur rencontre récente avec le président des Etats-Unis.

L'honorable Premier ministre et l'honorable ministre des Affaires étrangères pourraient-ils préciser clairement l'attitude qu'ils ont prise à cet égard ? »

M. le Président. — La parole est à M. Tindemans, ministre.

M. Tindemans, ministre des Relations extérieures. — Monsieur le Président, mesdames, messieurs, lors de notre rencontre à Washington avec le président Reagan et le secrétaire d'Etat, M. Haig, le Premier ministre et moi-même avons passé en revue les événements d'Amérique centrale. Nous avons notamment discuté de la situation au Salvador, à la lumière des élections qui s'y tiendront le 28 mars. La politique belge en la matière a été exposée dans un communiqué officiel, publié le 22 février dernier. Il va de soi que ce communiqué contient la seule version exacte et que toutes les autres interprétations ne lient pas le gouvernement belge.

La Belgique demande pour le Salvador une démocratisation du régime, le respect des droits de l'homme et des réformes sociales. La Belgique porte un intérêt manifeste aux prochaines élections au Salvador et espère qu'elles marqueront une étape décisive dans la voie de la démocratisation du régime et d'un règlement pacifique de la crise grave que traverse ce pays. Pour être crédibles, il faut que, dans les circonstances actuelles, les élections se déroulent sous contrôle international. Celui-ci pourra être exercé le plus efficacement par des organisations représentatives de cette partie du monde, telles que l'OAS.

La Belgique accordera une grande attention au témoignage de telles organisations. Il n'empêche que, en raison de l'importance qu'il attache au processus de démocratisation au Salvador, le gouvernement a décidé de donner instruction à l'ambassadeur de Belgique ayant le Salvador sous sa juridiction de suivre en toute indépendance les préparatifs du scrutin, d'observer le déroulement des élections et de faire une analyse objective des résultats. Il le fera dans le cadre de l'exercice normal de sa mission diplomatique. Le gouvernement belge n'a pas l'intention d'envoyer un autre observateur au Salvador.

MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER LUYTEN AAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE BETREKKINGEN, AAN DE MINISTER VAN VERKEERSWEZEN EN POSTERIJEN, TELEGRAFIE EN TELEFONIE EN AAN DE STAATSSECRETARIS VOOR POSTERIJEN, TELEGRAFIE EN TELEFONIE OVER « DE ZAIRESE SCHULD AAN DE REGIE VOOR TELEGRAFIE EN TELEFONIE »

QUESTION ORALE DE M. MATTHYS AU MINISTRE DES RELATIONS EXTERIEURES, AU MINISTRE DES COMMUNICATIONS ET DES POSTES, TELEGRAPHES ET TELEPHONES ET AU SECRETAIRE D'ETAT AUX POSTES, TELEGRAPHES ET TELEPHONES SUR « LA DETTE DU ZAIRE AUPRES DE LA REGIE DES TELEGRAPHES ET TELEPHONES »

De Voorzitter. — Aan de orde is de mondelinge vraag van de heer Matthys tot de minister van Buitenlandse Betrekkingen, de minister van Verkeerswezen en Posterijen, Telegrafie en Telefonie en aan de staatssecretaris voor Posterijen, Telegrafie en Telefonie.

Het woord is aan de heer Matthys.

De heer Matthys. — Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de minister, geachte collega's, in een verklaring aan *La Libre Belgique* en aan *Le Soir* van 7 december 1981 zei de Zaïrese president dat Zaïre de schuld zou betalen een week na de installatie van de nieuwe regering en op voorwaarde dat de toenmalige minister van PTT, de heer Willockx, hetzelfde ambt niet meer zou bekleden in het nieuwe kabinet.

Mag ik vernemen :

a) Het juiste bedrag dat de Zaïrese regering heeft gestort ter aflossing de schuld;

b) Of de verklaring van de Zaïrese president niet een inmenging was in louter Belgische binnenlandse aangelegenheden, op een ogenblik dat het formatiebureau nog niet afgereed was;

c) Welke stappen de bevoegde minister gezet heeft om de Zaïrese president te wijzen op de inopportunité van dergelijke verklaringen, gezien het feit dat Zaïre een bevorrechte plaats inneemt in het Belgisch ontwikkelingsbeleid ?

De Voorzitter. — Het woord is aan minister Tindemans.

De heer Tindemans, minister van Buitenlandse Betrekkingen. — Mijnheer de Voorzitter, dames en heren, een overeenkomst tot herschikking van de schulden van het ONPTZ tussen België en Zaïre werd ondertekend op 16 december 1981. Volgens deze overeenkomst dient Zaïre een eerste tranche te betalen op 30 september 1982.

De verklaringen van de Zaïrese president in verband met de ONPTZ-schuld werden gepubliceerd in *La Libre Belgique* en *Le Soir* op 7 december 1981, tien dagen vóór de installatie van de huidige regering.

Ik meen derhalve dat in die omstandigheden het niet aan de huidige regering toekomt de kwestie van het interview van het Zaïrese staatshoofd opnieuw te onderzoeken.

MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER LUYTEN AAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE BETREKKINGEN OVER « DE ONVEILIGHEID VAN ONZE LANDGENOTEN IN GUATEMALA »

QUESTION ORALE DE M. LUYTEN AU MINISTRE DES RELATIONS EXTERIEURES SUR « L'INSECURITE QUI FRAPPE NOS RESSORTISSANTS AU GUATEMALA »

De Voorzitter. — Aan de orde is de mondelinge vraag van de heer Luyten tot de minister van Buitenlandse Betrekkingen.

Het woord is aan de heer Luyten.

De heer Luyten. — Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de minister, dames en heren, ik hoop dat door het geregelde uitstellen van mijn mondelinge vraag en door het veel reizen van de minister van Buitenlandse Betrekkingen mijn vraag niet achterhaald is door de tragische omstandigheden in Guatemala.

De gebeurtenissen in Guatemala bekomen een belangrijk deel van de Vlaamse publieke opinie. Na de moord op onze landgenoten pater Voordeckers en Ward Capiau was er de verdwijning van pater Schilderman en de recente ontvoering van Serge Berten uit Menen. Meer dan 10 000 handtekeningen werden reeds verzameld in het Menense, met de vraag meer klaarheid te scheppen bij deze verdwijning en middelen te zoeken om het ergste te voorkomen.

Wie dieper ingaat op het dossier Guatemala, weet dat de georganiseerde moordenaarsbenden nauw aanleunen bij regeringskringen.

Guatemala heeft normale diplomatische betrekkingen met België. Amerika onze bondgenoot in de internationale opstelling, heeft grote invloed in deze Middenamerikaanse situatie.

Mijn ondervinding bij de inzet van verdrukte volksgroepen leerde mij dat de internationaalisering van dergelijke problemen meestal een milderend effect heeft op de situatie van de verdrukten.

In verband met de zaak-Serge Berten, waar het kan gaan over leven en dood en ook uit bekommernis voor de toestand in bredere zin, vraag ik de heer minister :

1. Welke stappen werden a.i. gezet bij de Guatemalteekse regering en de ambassade in ons land ? Met welk resultaat ?

2. Heeft men van de ontmoeting van de heren Martens en Tindemans met de Amerikaanse autoriteiten gebruik gemaakt om tussen beide te komen voor Serge Berten en Amerikaanse druk te vragen op het dictatoriale regime van Guatemala ?

3. Moeten bij voortdurende onveiligheid van onze landgenoten, en vaststelling van medeplichtigheid van het regime geen conclusies worden getrokken ten aanzien van onze betrekkingen met deze Staat in de nabije toekomst ?

De Voorzitter. — Het woord is aan minister Tindemans.

De heer Tindemans, minister van Buitenlandse Betrekkingen. — Mijnheer de Voorzitter, in antwoord op de vraag van de geachte senator verwijst ik naar de vroegere verklaringen die ik in het Parlement heb afgelegd over de verdwijning van Serge Berten in Guatemala.

Zodra deze verdwijning bekend was, heeft onze diplomatieke vertegenwoordiger stappen gedaan bij de Guatemalaanse overheid ten einde haar tussenkomst in te roepen. Ikzelf heb onmiddellijk de zaakgelastigde van Guatemala te Brussel en onlangs nog de ambassadeur bij mij ontboden om opheldering in deze tragische aangelegenheid te eisen. Volgens de toegezeggingen die mij werden gedaan en die sindsdien aan onze diplomatieke vertegenwoordiger werden herhaald, wordt het geopende onderzoek in deze zaak onverwijd voorgetracht.

Gisteren nog overhandigde de ambassadeur van Guatemala te Brussel een brief van zijn regering waarin gezegd wordt dat de Guatemalaanse overheden zeer bekommert zijn met het lot van Serge Berten en alles in het werk zetten om deze pijnlijke zaak tot een goed einde te brengen.

Alhoewel de opsporingen bemoeilijkt worden door de onrustige toestand waarin het land zich bevindt, belooft de Guatemalaanse regering stellig geen inspanning onverlet te zullen laten om onze landsgenoot terug te vinden.

Tijdens de gesprekken die de Eerste minister en ikzelf met de Amerikaanse autoriteiten enkele weken geleden hebben gehad, waren wij het eens om het groeiend geweld in Guatemala te betreuren en onze onrust uit te spreken over de evolutie van de toestand aldaar.

Onze ambassadeur in Guatemala speelt een belangrijke bemiddelende rol bij de bescherming van onze landgenoten, niet alleen in Guatemala, waar hij zijn standplaats heeft, maar ook in Honduras en El Salvador waarover hij eveneens bevoegdheid heeft.

In een dergelijk klimaat van onrust zijn de bemoeiingen van onze ambassadeur essentieel en ik meen dat in die omstandigheden onze diplomatieke relaties op het huidige niveau dienen behouden te blijven.

MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER R. MAES AAN DE MINISTER VAN OPENBARE WERKEN EN AAN DE STAATSSecretaris VOOR HET BRUSSELSE GEWEST OVER «DE OPRICHTING VAN EEN VOOR DE MINISTERAARD VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAP BESTEMD GEBOUW TE BRUSSEL»

QUESTION ORALE DE M. R. MAES AU MINISTRE DES TRAVAUX PUBLICS ET AU SECRETAIRE D'ETAT A LA REGION BRUXELLOISE SUR «LA CONSTRUCTION A BRUXELLES D'UN BATIMENT DESTINE AU CONSEIL DE MINISTRES DES COMMUNAUTES EUROPEENNES»

De Voorzitter. — Aan de orde is de mondelinge vraag van de heer Robert Maes aan de minister van Openbare Werken en aan de staatssecretaris voor het Brusselse Gewest over «de oprichting van een voor de Ministerraad van de Europese Gemeenschap bestemd gebouw te Brussel».

Het woord is aan de heer Robert Maes.

De heer R. Maes. — Mijnheer de Voorzitter, in een brief die oud-minister Simonet op 22 februari jongstleden schreef aan mevrouw Goor-Eyben, staatssecretaris, vestigde hij de aandacht op het probleem van de bouw van een voor de Ministerraad van de Europese Gemeenschap bestemd gebouw te Brussel. Hij beklemtoonde dat het uitblijven van deze bouw de vestiging van de zetel van de Europese instellingen te Brussel in het gedrang zou kunnen brengen.

Bij mijn weten is er reeds lang sprake van de oprichting van dergelijk gebouw, want reeds in de begroting van Openbare Werken van 1973 werd een krediet van 215 miljoen ingeschreven, blijkbaar voor grondaankoop voor dit gebouw.

In een ander artikel van de begroting 1980 komt een vastlegging voor van 20 miljoen, maar dan voor de oprichting van voormeld gebouw, met een ordonnancering van 12 miljoen, en in 1981 enkel een ordonnancering van 5 miljoen.

Ik moge u in dat verband het volgende vragen:

1. Bestaat er een gevaar dat de vestiging van de diensten van de Europese Gemeenschap te Brussel in het gedrang zou komen?

2. Hoever staat het met de realisatie van nieuwe gebouwen in het algemeen en in het bijzonder van een gebouw voor de Europese Ministerraad te Brussel? Werden de terreinen langsneen de Belliardstraat, de Etterbeeksesteenweg en de Justus Lipsiusstraat daarvoor vrijgemaakt?

3. Zal daarbij het nodige gedaan worden om de verkeersopstoppen die zich in de Belliardstraat en zelfs daar voorbij, elke dag

voordoen, tenminste gedeeltelijk op te lossen, door de toegang tot het tunnelcomplex onder het Schumanplein vanuit de Belliardstraat te vergemakkelijken?

De Voorzitter. — Het woord is aan minister Olivier.

De heer Olivier, minister van Openbare Werken. — Mijnheer de Voorzitter, dames en heren, als minister van Openbare Werken is het mij moeilijk op punt 1 van de vraag van het geachte lid te antwoorden: deze beslissing ligt bij de Europese Gemeenschap zelf en mogelijk is mijn collega van Buitenlandse Betrekkingen beter geplaatst om hierop te antwoorden.

Wat de nieuwe gebouwen betreft, kan ik het geachte lid mededelen dat voor het ogenblik mijn diensten in de procedure zijn voor de selectie van het bouwconcept en dat de ontwerpconcepten uitgewezen hebben voor de Europese Gemeenschap dat het voorzien bouwterrein niet kon voldoen aan hun wensen, zodat benaderende voorstellen in gemeen overleg met de Europese Gemeenschap worden onderzocht.

De terreinen langsneen de Belliardstraat, Etterbeeksesteenweg en Justus Lipsiusstraat werden vrijgemaakt voor de gebouwen van de Europese Gemeenschap.

De verkeerstechnische dienst van mijn departement bestudeert de huidige verkeersstroom in de Belliardstraat en aan het Schumanplein en overweegt deze verkeersstroom op te vangen door eventueel een tunnelcomplex.

QUESTION ORALE DE M. DE WASSEIGE AU MINISTRE DE LA DEFENSE NATIONALE SUR «LA PARTICIPATION BELGE A DES MANOEUVRES NAVALES DANS LA ZONE DES CARAIBES»

MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER DE WASSEIGE AAN DE MINISTER VAN LANDSVERDEDIGING OVER «DE DEELNEMING VAN BELGIE AAN VLOOTMANEUVERS IN DE CARAIBEN»

M. le Président. — L'ordre du jour appelle la question orale de M. de Wasseige au ministre de la Défense nationale.

La parole est à M. de Wasseige.

M. de Wasseige. — Il a récemment été annoncé que des manœuvres navales surnommées *Operation Safe Pass* se dérouleront dans la zone des Caraïbes et rassembleront des bâtiments navals américains, canadiens, britanniques, ouest-allemands, néerlandais et belges.

Compte tenu de la politique et des déclarations du président Reagan à l'égard de la politique et des situations dans les divers pays de cette zone, et notamment le Salvador et le Guatemala, il est incontestable que ces manœuvres ont essentiellement un caractère politique plutôt qu'un caractère technique de défense. La route du pétrole ne passe évidemment pas par là pour l'Europe.

Dans ces conditions, monsieur le ministre peut-il me dire:

1) Si le gouvernement dans son ensemble a pris la décision d'envoyer une ou plusieurs unités de la force navale alors que la participation de la force navale belge à des unités de l'Otan s'est toujours limitée aux zones proches de l'Europe;

2) Quelle est la motivation politique de la participation d'une ou de plusieurs unités belges à ces manœuvres?

M. le Président. — La parole est à M. Tromont, ministre de l'Education nationale, qui a accepté de répondre en lieu et place du ministre de la Défense nationale.

M. Tromont, ministre de l'Education nationale. — En réponse à la question de l'honorable sénateur M. Yves de Wasseige, j'ai l'honneur de préciser que la frégate belge *Wandelaar* participe effectivement à l'exercice Otan *Safe Pass* qui se déroule du 8 au 18 mars dans la zone de responsabilité du commandant supérieur allié pour l'Atlantique nord. Les préparatifs de cet exercice ont débuté le 13 novembre 1979 et la décision belge d'y participer a été prise en mai 1981.

Je tiens à souligner que le traité de l'Atlantique nord limite géographiquement l'engagement des signataires à la zone située au nord du tropique du Cancer et que le Salvador et le Guatemala auxquels fait allusion la question de l'honorable sénateur ne sont pas situés dans cette zone.

Ce n'est pas la première fois qu'une unité navale belge participe à un exercice dans la zone occidentale de l'Atlantique nord, ceci en

vue de s'entraîner à la protection de nos lignes de communications stratégiques.

Un tel entraînement des unités navales belges ne peut d'ailleurs se concevoir que grâce à l'aide des marines alliées qui disposent des moyens indispensables pour créer l'environnement sans lequel un exercice serait sans valeur.

QUESTION ORALE DE M. PAQUE A M. TROMONT, MINISTRE DE L'EDUCATION NATIONALE, SUR « L'ELARGISSEMENT DE LA MOBILITE DES AGENTS DE L'ETAT ET ASSIMILES »

MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER PAQUE AAN DE HEER TROMONT, MINISTER VAN NATIONALE OPVOEDING OVER « DE VERGROTING VAN DE MOBILITEIT VAN DE RIJKSAMBTENAREN EN HET DAARMEDE GELIJKGESTELDE PERSONEEL »

M. le Président. — L'ordre du jour appelle la question orale de M. Paque à M. Tromont, ministre de l'Education nationale.

La parole est à M. Paque.

M. Paque. — La loi attribuant certains pouvoirs spéciaux au Roi prévoit en son article 1e, 8e, que le Roi peut « par arrêtés délibérés en Conseil des ministres, prendre toutes les mesures utiles en vue d'adapter les règles légales et statutaires applicables aux agents définitifs, aux agents temporaires, au personnel auxiliaire et au personnel ouvrier temporaire des services de l'Etat et des organismes soumis à la tutelle et ou au contrôle de celui-ci, afin d'élargir la mobilité du personnel dans et entre ces services et organismes ».

Au cours des discussions en commission et en séance publique de la Chambre et du Sénat, a été posée à maintes reprises la question de savoir si l'article 1e, 8e, visait également le personnel de l'enseignement.

On ne peut pas dire que le gouvernement, en réponse à cette question, a parlé d'une seule voix.

Tandis que M. Nothomb, le 1er février 1982, en séance publique du Sénat, comme l'atteste le *Compte rendu analytique*, affirmait que le personnel enseignant pouvait être concerné par la mobilité, le Vice-Premier ministre Jean Gol, lui, en commission spéciale de la Chambre, ne répondait pas de façon aussi précise.

Le gouvernement pourrait-il dire au Sénat s'il a pu dégager une position unanime en la matière et préciser si l'article 1e, 8e, de la loi attribuant certains pouvoirs spéciaux au Roi est d'application pour le personnel de l'enseignement ?

Comment le gouvernement compte-t-il faire appliquer ledit article 1e, 8e, dans les deux réseaux d'enseignement subventionné ?

M. le Président. — La parole est à M. Tromont, ministre de l'Education nationale.

M. Tromont, ministre de l'Education nationale. — Monsieur le Président, mes chers collègues, l'article 1e, 8e, de la loi du 2 février 1982 attribuant certains pouvoirs spéciaux au Roi prévoit, en effet, que « le Roi peut, par arrêtés délibérés en Conseil des ministres, prendre toutes les mesures utiles en vue d'adapter les règles légales et statutaires applicables aux agents définitifs, aux agents temporaires, au personnel auxiliaire et au personnel ouvrier temporaire des services de l'Etat et des organismes soumis à la tutelle et/ou au contrôle de celui-ci, afin d'élargir la mobilité du personnel dans et entre ces services et organismes ».

Par services de l'Etat, il faut entendre les services relevant respectivement du pouvoir législatif, du pouvoir judiciaire et du pouvoir exécutif.

Parmi ces derniers, figurent sans conteste les établissements d'enseignement de l'Etat.

En effet, la jurisprudence du Conseil d'Etat a toujours considéré que le personnel de l'enseignement de l'Etat fait partie intégrante du personnel au service de l'Etat.

Par ailleurs, la loi du 31 mars 1967 attribuant certains pouvoirs au Roi en vue d'assurer la relance économique, l'accélération de la reconversion régionale et la stabilisation de l'équilibre budgétaire prévoyait également la mobilité des agents entre tous les services de l'Etat.

Un arrêté royal du 10 novembre 1967 a été pris dans le cadre de cette loi de pouvoirs spéciaux, réglant la mobilité des membres du personnel de l'enseignement de l'Etat.

Ceci démontre bien que l'enseignement de l'Etat est un service de l'Etat.

Les commissions spéciales de la Chambre et du Sénat, lors de l'examen des articles, n'ont pas mis en doute le fait que l'enseignement de l'Etat était visé par la mobilité, tout en soulignant et en reconnaissant que des problèmes importants seront rencontrés si l'on se trouve en présence de statuts différents, problèmes qui ne pourront être résolus que par une modification desdits statuts.

Toutefois, il a été répété et en commission et en séance publique du Sénat que la mobilité du personnel enseignant de l'Etat ne pourra se faire que dans le respect du Pacte scolaire.

Dans le rapport complémentaire fait au sein de la commission spéciale de la Chambre, M. le Vice-Premier ministre Gol n'a absolument pas démenti ce qui vient d'être dit, mais il a été amené à déclarer qu'il faut délimiter clairement les compétences de l'Etat central et celles des communautés et des régions; que pour certaines matières, cela est possible alors que pour d'autres, comme l'enseignement, matière en pleine évolution, cela ne l'est pas encore et qu'il appartient au législateur, aidé du Conseil d'Etat, de procéder à l'avenir à cette délimitation.

Sauf modification constitutionnelle, le personnel de l'enseignement de l'Etat relève toujours du pouvoir national, et la loi de pouvoirs spéciaux du 2 février 1982 peut s'y appliquer.

En ce qui concerne l'enseignement subventionné, celui-ci n'est pas visé par la loi de pouvoirs spéciaux. L'enseignement officiel subventionné ne l'est pas du fait de l'exclusion des provinces et des communes du champ d'application de la loi.

Quant à l'enseignement subventionné libre, de par son caractère de droit privé, il échappe à l'application de la loi.

Ce qui n'empêche pas que, dans le cadre du Pacte scolaire, on ne puisse prévoir des dispositions permettant une certaine mobilité, par exemple entre différents réseaux de l'enseignement, sans que soit modifié le caractère des établissements.

QUESTION ORALE DE M. HUMBLET AU VICE-PREMIER MINISTRE ET MINISTRE DE L'INTERIEUR ET DE LA FONCTION PUBLIQUE SUR LE COMPORTEMENT DE LA GENDARMERIE

MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER HUMBLET AAN DE VICE-EERSTE MINISTER EN MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN OPENBAAR AMBT OVER HET OPTREDEN VAN DE RIJKSWACHT

M. le Président. — Nous allons entendre maintenant la question orale de M. Humblet au Vice-Premier ministre et ministre de l'Intérieur et de la Fonction publique sur « le comportement de la gendarmerie vis-à-vis du comité de jeunes chômeurs du Brabant wallon à l'hôtel de ville de Nivelles ».

La parole est à M. Humblet.

M. Humblet. — Monsieur le Président, messieurs les ministres, chers collègues, ma question a trait au comportement de la gendarmerie à l'égard de jeunes chômeurs.

A l'initiative du comité CSC des jeunes chômeurs du Brabant wallon, la grande salle de l'hôtel de ville de Nivelles a été occupée, le 9 mars 1982, par une centaine d'entre eux. A 17 heures, sur injonction du gouverneur, semble-t-il, le bourgmestre a fait appel à la gendarmerie pour faire évacuer la salle.

Des témoins ont constaté que le lieutenant en charge du peloton a enjoint à ses hommes de faire sortir les jeunes dans le calme et sans violence.

Je puis cependant témoigner qu'il y a eu immédiatement prise à bras le corps de divers occupants, matraquage et coups de pied, y compris à des hommes par terre.

Ce comportement a outré toutes les personnes présentes et aurait pu conduire à une réplique si les responsables des jeunes n'avaient, eux, fait preuve de sang-froid.

Je demande à monsieur le ministre s'il peut provoquer une enquête sur le comportement des gendarmes.

Je l'interroge également sur les consignes permanentes en pareilles circonstances.

Je lui demande, enfin, quelles nouvelles directives sont données aux gouverneurs.

Est-ce parce que la crise frappe durement grand nombre de nos concitoyens que, dans ce cas, la pratique a été différente de celle qui

s'est produite lors des occupations des maisons communales d'Ottignies et de Tubize en 1981?

Ne peut-on dialoguer, comprendre, chercher des solutions sans faire intervenir les forces de l'ordre alors que la conduite des occupants de la salle de l'hôtel de ville était pleine de respect à l'égard des lieux?

M. le Président. — La parole est à M. Tromont, ministre, qui répondra en lieu et place du Vice-Premier ministre et ministre de l'Intérieur.

M. Tromont, ministre de l'Education nationale. — Monsieur le Président, chers collègues, au nom de M. le ministre Nothomb, empêché, j'ai l'honneur de répondre à M. le sénateur Humblet que le mardi 9 mars, à 10 heures, une centaine de manifestants ont fait irruption dans l'hôtel de ville de Nivelles et ont reçu l'autorisation du bourgmestre d'occuper la salle des mariages jusqu'à 17 heures.

Après négociation, le bourgmestre obtint qu'un conseiller du ministre de l'Emploi et du Travail vienne faire un exposé aux manifestants sur les mesures gouvernementales en matière de chômage et d'emploi.

Il avait été convenu, avec les responsables de la manifestation, que l'hôtel de ville serait évacué après cet exposé.

Après le départ du conseiller du ministre, un vote intervint qui décida la continuation de l'occupation de l'hôtel de ville.

Le bourgmestre avait cependant, dès le matin, averti les responsables que l'hôtel de ville devait être évacué pour 17 heures, heure de fermeture des bureaux.

A 17 heures, le bourgmestre entama une dernière négociation.

Suite au refus d'évacuer et conformément à l'article 105 de la loi communale, le bourgmestre demanda alors l'intervention de la gendarmerie qui intervint à 17 h 16, avec pour consigne de procéder dans le calme.

Dans le déroulement de l'action, une bousculade eut lieu au cours de laquelle quelques coups furent échangés entre des manifestants et les gendarmes.

Deux arrestations administratives furent opérées, mais une nouvelle intervention du bourgmestre permit la libération immédiate des personnes.

Je signale à l'honorable membre que le bourgmestre n'a pas agi sur injonction du gouverneur, mais l'a averti de sa décision de faire appel à la gendarmerie.

Je rappelle, en outre, que c'est le bourgmestre qui est responsable du maintien de l'ordre dans sa commune, qu'il est le maître dans sa maison communale, qu'il prend les mesures d'urgence qui s'imposent et qu'il peut disposer de sa police communale et au besoin réquisitionner la gendarmerie.

Enfin, aucune directive nouvelle n'a été donnée aux gouverneurs qui connaissent très bien leurs responsabilités.

INTERPELLATION DE M. HUMBLET AU PREMIER MINISTRE ET AU MINISTRE DES RELATIONS EXTERIEURES SUR « LA SITUATION AU SALVADOR »

INTERPELLATIE VAN DE HEER HUMBLET TOT DE EERSTE MINISTER EN TOT DE MINISTER VAN BUITENLANDSE TREKKINGEN OVER « DE TOESTAND IN EL SALVADOR »

M. le Président. — L'ordre du jour appelle l'interpellation de M. Humblet au Premier ministre et au ministre des Relations extérieures sur la situation au Salvador.

La parole est à l'interpellateur.

M. Humblet. — Monsieur le Président, messieurs les ministres, chers collègues, je voudrais, au début de cette interpellation, rappeler ce qui est connu ou ce qui, du moins, devrait l'être quant au comportement du gouvernement belge, ces dernières semaines, à propos du Salvador.

En décembre 1980, la Belgique s'est abstenu lors d'un vote sur une résolution concernant le Salvador à la Commission des droits de l'homme des Nations Unies. Dans cette résolution, un appel était lancé pour que cesse toute violence au Salvador et il y était également dit que gouvernement et opposition devaient, par la négociation, trouver une solution à la guerre civile. La France, l'Italie, la République fédérale d'Allemagne, les Pays-Bas et l'Irlande font partie des soixante-deux pays qui ont voté en faveur de la résolution.

Pour justifier l'attitude de notre pays, le porte-parole du ministère des Relations extérieures a déclaré que la Belgique ne souhaitait pas prendre parti pour une partie ou pour l'autre. Or, le texte de la proposition des Nations Unies n'est pas une prise de parti. Au contraire, elle constitue un appel aux diverses parties salvadoriennes pour qu'elles parviennent à une solution politique négociée.

Le deuxième fait est plus récent. Il remonte au 18 février et je voudrais à ce propos relire un télex de l'Agence Belga : « M. Martens a annoncé que la Belgique n'enverra pas d'observateurs pour superviser les élections au Salvador, au mois de mars prochain. » M. Martens n'a pas voulu commenter une déclaration qui lui avait été prêtée par un haut fonctionnaire américain, selon laquelle les Etats-Unis étaient « sur la bonne voie » au Salvador. Il a déclaré qu'il avait présenté à M. Reagan la position du gouvernement et du Parlement belges et qu'il lui avait fait part de l'importance accordée par l'opinion publique belge à la situation au Salvador. De son côté, le ministre des Relations extérieures, M. Tindemans, a précisé que « la Belgique considère les élections du 28 mars comme un fait positif, mais souhaite qu'elles soient contrôlées par une organisation internationale indépendante, par exemple l'organisation des Etats américains ».

Je ne sais si le Premier ministre s'était, comme il y a un an à Inga, tellement senti en présence d'amis, qu'il n'avait pu qu'exprimer de la sympathie.

Au vu des textes, nous constatons, d'une part, que le gouvernement belge a dit avoir l'intention d'envoyer des observateurs pour suivre les élections du 28 mars au Salvador, dans une première phase. Il apparaît qu'ensuite, le Premier ministre a déclaré qu'il n'y aurait pas d'observateurs. Enfin, récemment, le porte-parole du ministère des Relations extérieures, et encore à une émission de la RTBF « A Suivre » du vendredi 5 mars, a répété qu'un ambassadeur accrédité depuis quatre ans était en fait le meilleur observateur possible sur place.

Il y a donc deux langages qui sont tenus, un langage consistant à dire qu'il y aura des observateurs et un autre consistant à dire qu'il n'en y aura pas; autrement dit, un langage à l'égard des USA cautionnant des élections organisées par une junte qui rend possibles tortures et assassinats, élections auxquelles échapperait le tiers du territoire du Salvador, et un autre langage tenu à l'égard des hommes soucieux d'humanité et de progrès en Belgique à qui on dit qu'il n'y aura pas d'observateurs.

Voilà les faits, quant à l'attitude du gouvernement belge.

Venons-en maintenant à la situation au Salvador.

On sait qu'en cette matière comme dans bien d'autres, le comportement du gouvernement Reagan aux USA est bien différent de celui de son prédécesseur, au point que les évêques des Etats-Unis contestent l'analyse de leur gouvernement sur l'Amérique centrale et que la situation au Salvador devient un problème politique au cœur de l'actualité aux USA, suscitant l'émoi des parlementaires démocrates qui n'ont pourtant rien de « gauchistes » ainsi que des églises et des organisations humanitaires.

Au plan international, à côté d'Amnesty International, Pax Christi a publié un rapport particulièrement important dont je cite l'un ou l'autre extrait.

Pax Christi s'interroge surtout sur l'attitude à adopter face aux dirigeants démocrates-chrétiens qui se sont engagés dans la junte salvadorienne. Ceux-ci justifient généralement leur attitude en affirmant que la junte actuelle se situe au centre, qu'elle est la victime des attaques des deux extrêmes, de droite et de gauche, et que sa disparition provoquerait une véritable guerre civile entre l'extrême droite et l'extrême gauche pour la prise du pouvoir.

Pax Christi dit : « Les séjours successifs de membres de notre délégation au Salvador, les enquêtes menées sur place par nos experts et les entretiens avec de nombreux interlocuteurs salvadoriens en Amérique centrale nous ont peu à peu convaincus que cette image officielle ne résiste pas à l'analyse des réalités salvadoriennes. Sur place, il nous est apparu que la situation au Salvador ne correspondait pas aux informations répandues dans nos pays et influencées par l'administration américaine. »

Et d'ajouter :

— La Junte salvadorienne n'est pas innocente face aux massacres dans le pays, puisqu'elle contrôle officiellement l'armée dont la collaboration avec les groupes d'extrême droite est prouvée par des dossiers documentés sur des milliers d'assassinats;

— La politique répressive de la junte apparaît de plus en plus comme étant délibérée et destinée à éliminer les adversaires politiques mais aussi les opposants potentiels;

— Depuis janvier 1980, les rapports de force au sein de la classe dirigeante ont considérablement évolué à l'avantage des secteurs ultraconservateurs;

— Les réformes annoncées en 1979 n'ont pas été appliquées (salaire minimum) ou considérablement réduites, comme c'est le cas pour la réforme agraire, selon le témoignage de l'ambassadeur américain à San Salvador pendant la présidence Carter.

Pax Christi conclut: «Face à ces réalités de la Junta salvadorienne, il nous paraît inconcevable que des organisations chrétiennes se fassent un devoir de continuer à appuyer cette dictature pour la seule raison qu'elle est dirigée par un président qui se déclare démocrate-chrétien.»

On a dit que les responsabilités de la violence seraient partagées, le Front démocratique ne contrôlant pas mieux ses troupes que le gouvernement.

Monsieur le ministre des Relations extérieures — je vous y rends attentif —, nous sommes dans une assemblée qui doit être sensible au Droit avec majuscule: le droit des hommes et celui des peuples, et au droit avec minuscule, c'est-à-dire à la technique juridique.

Or, la junte au pouvoir a mis en place, pour juger de beaucoup d'infractions, des juridictions militaires expéditives d'exception; elle prévoit que les détenus peuvent être mis quatre mois au secret sans assistance d'avocat; en troisième lieu, elle prévoit une détention de six mois, sans jugement. On comprend que, dans ces conditions, tous les abus sont possibles et même encouragés. Ces éléments sont fort éclairants dans la mesure où ils font apparaître une division de la démocratie chrétienne et notamment de la démocratie chrétienne internationale à l'égard du Salvador.

Je ne critique pas ce fait, je sais que toute formation politique peut être divisée, notamment sur le plan international, mais, en pareil cas, il faut avoir le courage de ses choix.

Une fois de plus, l'hypocrisie politique du moindre mal fait des ravages. Monsieur le ministre, quand il s'agit de droits de l'homme et de droits des peuples, on ne peut louvoyer par opportunisme politique. Tous les observateurs objectifs, inspirés uniquement par des préoccupations humanitaires, dont j'ai cité certains, sont très éclairants sur la situation.

Peut-être me répondrez-vous, monsieur le ministre, que vous avez favorisé l'idée d'un contrôle des élections par l'organisation des Etats américains; vous n'êtes pourtant pas sans savoir le poids des USA sur celle-ci et la pression qu'ils sont susceptibles d'exercer sur pas mal de ses membres.

Je crois que la Belgique, comme petit Etat, et l'Europe, capable d'être objective en cette matière, ont le devoir d'éviter de cautionner ces élections d'une manière quelconque, fût-ce en faisant état d'un ambassadeur quelque peu un observateur, et qu'elles doivent avoir, en outre, la volonté de prendre des initiatives.

Si l'on a des doutes sur l'analyse de la situation, qu'on envoie une Commission européenne des droits de l'homme qui puisse parcourir tout le pays, y compris les zones occupées par le Front démocratique et que dans l'esprit de la résolution des Nations Unies, on offre les bons offices des Communautés européennes afin d'aboutir à un dialogue entre les deux parties, seul propre à restaurer une véritable démocratie.

Pareille initiative peut honorer la Belgique; elle peut honorer l'Europe. C'est dans cet esprit que j'ai déposé une proposition de résolution que le Sénat a bien voulu prendre en considération tout à l'heure. (*Applaudissements sur divers bancs.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Matthys.

De heer Matthys. — Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de minister van Buitenlandse Betrekkingen, dames en heren, de regering van El Salvador heeft voor 28 maart aanstaande algemene verkiezingen uitgeschreven. Door onder andere aan België te vragen om waarnemers te zenden, die moeten nagaan of deze verkiezingen een normaal verloop kennen, was ons land direct betrokken bij het gruwelijk drama dat zich in dit Centraalamerikaans land afspeelt.

Het is de bedoeling hier een beeld te schetsen van de gruweldaden die daar worden gesteld. Iedereen in deze vergadering kent genoegzaam de beschamende verwoording van de politieke en militaire zeden die dit land teisteren. Tienduizenden weerloze en onschuldige mensen werden door een nietontziende machtsmachine op beestachtige wijze vervolgd, verminkt en vermoord. Geen zinnig mens kan daar zonder huiver en wroging, onverschillig aan voorbijgaan.

Maar hoezeer wij allen ook bekommert zijn om de menselijke waardigheid en vrijheid in dat land hersteld te zien, toch moeten wij onze aandacht nu wijden aan een bepaald element in deze tragedie;

een element waardoor de Belgische regering, meer dan sommige andere regeringen, een zekere verantwoordelijkheid op zich laadt.

Zoals gezegd, bestond de vrees dat onze regering één of meer waarnemers zou zenden op vraag van de Salvadoraanse regering. Onder druk van de openbare opinie in ons land hebben, naar wij konden vernemen, de minister en de regering hun voornemen tot het zenden van verschillende waarnemers nu omgebogen naar een officiële opdracht aan de Belgische ambassadeur in dit land.

Ingevolge deze opdracht wordt onze ambassadeur ter plaatse meer dan een gewoon toeschouwer. Immers, zijn opdracht alleen reeds suggereert de mogelijkheid van vrije verkiezingen, zoals wij die in België kennen. Onze gezant zal verslagen moeten opstellen over de gang van zaken, waarbij onder andere tal van mensen zullen worden ondervraagd, zonder dat hij nog enige invloed zal kunnen uitoefenen op wat er achteraf gebeurt met al die betrokkenen. Deze toestand alleen reeds stelt onze officiële «waarnemer» voor de totaal onmogelijk opgave om eerlijke en openhartige getuigen te vinden die bijvoorbeeld bepaalde fraudepraktijken willen toelichten.

Zulke getuigen, gesteld dat ze een blind vertrouwen zouden hebben in de onbekende, juntavriendedijke Belgische waarnemer, weten in elk geval dat ze, na het vertrek van deze vreemdeling, een zeer grote kans maken om met heel hun familie op barbaarse wijze te worden gefolterd en afgemaakt.

Reeds eerder hebben, onder meer leden van het Europees Parlement, dit na hun terugkeer en tot hun grote ontzetting, moeten vaststellen.

Wanneer dus onpartijdige buitenlandse waarnemers hun opdracht niet volledig en verantwoord kunnen uitvoeren, zal hun beoordeling automatisch negatief moeten zijn met betrekking tot de eerlijkheid, de openheid en de vrijheid van deze verkiezingen.

Indien de Belgische regering, desalniettemin bij haar besluit blijft tot deze officiële opdracht, ondanks het feit dat andere aangezochte landen, het zenden van waarnemers hebben geweigerd, kan men zich niet van de indruk ontdoen dat ons land hierdoor een groot risico loopt medeplichtig te worden geacht aan een vertoning die wel in naam vrije verkiezingen heeft te zijn, maar die in feite een werkelijk misdadige show dreigt te worden. Het is duidelijk dat op die manier de geloofwaardigheid van ons land sterk in het gedrang komt, evenals de mogelijkheid om achteraf in El Salvador tot een menswaardige politieke oplossing te komen.

Waarom zijn deze zogenaamde verkiezingen voor iedereen onaanvaardbaar? Als we de verschillende voorwaarden en de modaliteiten, opgesteld door de regering in San Salvador, nader bekijken, dan tekent zich voor ons een gedrocht af dat geen enkele democraat zou durven omschrijven als verkiezingen, laat staan vrije verkiezingen. Om elk van deze redenen zijn de verkiezingen op 28 maart in El Salvador, geen verkiezingen.

Wat wordt er verkozen? De huidige politieke macht wordt niet in vraag gesteld door de voorgestelde verkiezingen. Deze politieke macht is nu volledig in handen van de militairen. Zij maakten de uitvoerende en wetgevende macht ondergeschikt aan hun decreten en militaire macht. Ook aan de gerechtelijke macht leggen zij hun wil op. Geen enkele macht kan hen verplichten zich terug te trekken langs de weg van verkiezingen, zelfs zo die vrij waren. Kijk maar naar vorige verkiezingen.

Op 28 maart wordt beslist welke politieke partij, in secundaire positie, dus ondergeschikt aan de militairen, mee mag regeren met die militairen aan de macht. Het gaat om verkiezingen voor een grondwetgevende vergadering, om daarna, misschien in 1983, presidentsverkiezingen te houden. Zestig parlementsleden en zestig plaatsvervangers moeten uit de bus komen.

Wie mag deelnemen? Enkel de zogezegde democratische partijen, die dus de wapens neerleggen, mogen meedoen. Het is evident dat het FDR/FMLN geen zelfmoord wil plegen door de wapens neer te leggen, terwijl het leger helemaal geen wapens neerlegt.

Om een nieuwe partij op te richten moet een groep van 25 burgers 3 000 handtekeningen bij elkaar halen. Deze mensen, die naam en adres moeten opgeven, tekenen hun doodvonnis als ze een linkse of oppositiepartij zouden oprichten.

Verder mogen de kandidaten voor de zetels in de Grondwetgevende Vergadering geen misdaden op burgerrechtelijk vlak begaan hebben. De militairen nu beslissen zelf over wat die misdaden zijn. Er is bovendien een zwarte lijst gepubliceerd door het leger, die nooit werd ingetrokken, met de namen van 138 «internationale terroristen», zijnde de belangrijkste leiders van het FDR/FMLN. Zij kunnen zich niet vertonen zonder direct vermoord te worden.

Eind 1981 en begin dit jaar werd de repressie tegen hun nog in El Salvador verblijvende familieleden aan de gang gebracht.

De Centrale Raad voor Verkiezingen deelde zelf mee dat in de streken waar geweld heerst, geen verkiezingen plaats zullen vinden. Maar op dit ogenblik controleert het FDR/FMLN ongeveer één vierde van het nationaal territorium en ontwikkelt het in 13 van de 14 departementen verschillende activiteiten.

Ongeveer driehonderdduizend personen, dit is 6 pct. van de totale bevolking, zijn buiten het land gevlecht en vierhonderdduizend of 8 pct. zijn verplaatst binnen het land. Ze verlieten werk en woonst op de vlucht voor het oorlogsgeweld.

Er is geen kiesregister. Volgens de Generaal-Vice-President van de Junta, is het register niet *up to date*. Daarom worden de vingers van de kiezers dan maar gemerkt met onuitwisbare inkt.

Er heersen nu in El Salvador hoegenaamd geen voorwaarden voor vrije verkiezingen. Daar is vooreerst de voortdurende staat van bezet. Er is geen vrije meningsuiting mogelijk, evenmin een vrije circulatie van personen. Er is geen briefgeheim. De avondklok blijft ingesteld. Er is geen toegang tot de media, er is geen vrijheid tot informatie of propaganda enz.

Vervolgens heert er een permanente staat van repressie en angst. Daar zijn de dagelijkse moordpartijen door paramilitaire troepen en het leger. De volksleiders moeten allen in de clandestiniteit leven op straffe van vermoord te worden. De militarisatie van tientallen fabrieken en staatsdiensten is volledig. Er zijn de decreten tegen politieke activiteiten en vakbondsactiviteiten. De nationale universiteit werd gesloten enz.

Verder zullen de strijdkrachten zelf instaan voor de eerlijkheid van de verkiezingen. Zij houden controle over alle communicatiemedia: telefoon, telegraaf, radio, televisie. Zij hebben bovendien goede ervaring om deze media te misbruiken voor fraude. Generaal Garcia was president van Antel, de staatsdienst voor telefonie en telegrafie in 1977, toen hij de toenmalige fraudes leidde.

Tenslotte zijn er de zware intimidatiepraktijken. Zo zal er op de identiteitskaarten een teken worden aangebracht wanneer de kiezer zich aanmeldt. Wie dat teken later niet kan tonen, kan het ergste vrezen. Bij de stemlokalen zullen gewapende militairen de wacht houden.

Ook de gevraagde internationale controle kan niet efficiënt zijn. Om te beginnen werden de waarnemers gevraagd door de huidige regeringsjunta. Om veiligheidsredenen kunnen de gebeurlijke internationale waarnemers zich niet begeven buiten de belangrijkste stedelijke centra die nog onder de controle van de regering zijn. Maar 60 pct. van de Salvadoriaanse bevolking leeft in centra van minder dan 5 000 inwoners en is verspreid over het land.

Om technische redenen kan de internationale controle geen zicht krijgen op wat er gebeurt met de resultaten als deze van de dorpen en gehuchten worden overgebracht naar de centra. De tellingen op lokaal vlak zijn helemaal onmogelijk te controleren. Men kan ook niet toezien op de hacienda's, de finca's en andere landelijke woon-situaties, waar druk op de landarbeiders wordt uitgeoefend door de grootgrondbezitters en anderen.

Zelfs de Salvadoriaanse orde van advocaten heeft het verzoek afgewezen mee te werken aan de voorbereiding van deze verkiezingen.

Maar ook andere overwegingen tonen aan dat het voor België minstens totaal ongepast zou zijn iemand met een officiële opdracht als waarnemer te gelasten op 28 maart aanstaande te El Salvador.

Daar is vooreerst het feit dat de Belgische vertegenwoordiger bij de Verenigde Naties op 16 december 1981 onze steun heeft gegeven aan een resolutie L62 van de Algemene Vergadering. Hierin wordt, naast andere belangwekkende passages, een dringende oproep gericht tot alle betrokken partijen in El Salvador om «in overleg» te zoeken naar een politieke oplossing in een atmosfeer die vrij is van intimidatie en terreur en een democratisch verkozen regering samen te stellen.

Welnu, wat zich op 28 maart gaat afspelen, kan, zoals zojuist werd aangetoond, voor niemand van ons doorgaan voor het samenstellen van een democratisch verkozen regering. Niemand kan vandaag, hier noch ginds, geloven in een overleg tussen alle betrokken partijen om een politieke oplossing te zoeken in een atmosfeer die vrij is van intimidatie en terreur.

Elke regering, die deze resolutie van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties ernstig neemt, mag de uitvoering ervan niet onmogelijk maken door voorgoed de betrokken partijen tot een militair conflict te dwingen.

Dit laatste zou zich kunnen voordoen, wanneer een groot gedeelte van het Salvadoriaanse volk zich zou geplaatst zien tegenover vertegenwoordigers van bevriende naties die, louter door hun aanwezigheid en internationale prestige aan de wereldopinie de indruk geven dat vrije, democratische verkiezingen nu mogelijk zijn.

De echte politieke oplossing, die België met de reeds genoemde resolutie L62 nastreeft, dient gevrijwaard te worden van de zware hypothese, welke die officiële opdracht vanwege de regering met zich zou brengen. Ons land kan daarentegen, door hen niet betrokken zijn bij welke vorm van waarneming ook, op alle betrokken partijen in El Salvador, samen met andere landen, een druk uitoefenen ten gunste van aanvaardbare voorwaarden en modaliteiten voor een uiteindelijke politieke oplossing.

Een andere belangrijke overweging die noopt tot het afwijzen op dit ogenblik en in de huidige omstandigheden van enige, zelfs schijnbare, steun aan de vermeende vrije verkiezingen, is de houding van de Belgische bevolking ter zake.

Inderdaad, bij haast alle delen van onze bevolking, die opecht belangstelling hebben voor het onmenselijk lijden van het Salvadoriaanse volk, leeft de diepe overtuiging dat er in El Salvador geen echte verkiezingen mogelijk zijn op 28 maart en dat dienovereenkomstig het meer dan ongepast zou zijn dat ons land waarnemers stuurt.

Rapporten van verschillende gezaghebbende organisaties in ons land tonen dit eveneens aan. Meest recent in dit verband is de persconferentie te Brussel op 19 januari jongstleden van Pax Christi Internationalis, waarop Mgr. Bettazzi, als voorzitter harde taal sprak. De voor maart aangekondigde verkiezingen werden volkomen zinloos genoemd.

Juist omdat ook de Belgische bevolking hoopt op een politieke oplossing van dit drama, wil men de laatste kans daarvoor niet verboden door een officiële medewerking te verlenen aan iets dat geen medewerking verdient.

En tenslotte is daar toch ook nog het door onnoemelijk lijden getrouerde volk van El Salvador zelf. Het overgrote deel daarvan snakt naar het einde van deze holocaust. Dat volk heeft, meer dan wie ook, het recht om gehoord te worden en erkend als betrokken partij. Wanneer echter grote delen van dat volk zich in de clandestinité moeten organiseren om te overleven en gedwongen worden tot een militaire oppositie, dan is het zaak om vooraf, door geëigenede maatregelen, deze belangrijke bevolkingsgroepen bij het politieke overleg te betrekken, zonder intimidatie of terreur.

In de samenhang van de huidige situatie in El Salvador, kunnen bevriende landen daar een rol spelen, op voorwaarde dat ze hun gevoelwaardigheid niet verkwanseld hebben.

Mijnheer de Voorzitter, waarde collega's, om al de hiervoor opgesomde redenen is de SP-fractie van deze Hoge Vergadering van oordeel dat de regering van België, in de huidige omstandigheden, moet afzien van elk initiatief tot aanwijzing van een of meerdere «waarnemers» bij het «kluchtgebeuren» op 28 maart aanstaande, uitgeschreven door de militaire machthebbers van El Salvador. (*Applaus op verschillende banken.*)

M. le Président. — La parole est à M. Tindemans, ministre.

M. Tindemans, ministre des Relations extérieures. — Monsieur le Président, mesdames, messieurs, je me permettrai de répondre en même temps à M. Humbert et à M. Matthys.

Lors de nos conversations avec le président Reagan et le secrétaire d'Etat Haig, le Premier ministre et moi-même avons, comme je l'ai dit cet après-midi, passé en revue les événements d'Amérique centrale qui prennent, dans l'actualité internationale, une place importante du fait de l'enjeu croissant que constitue aujourd'hui cette région du monde dans la confrontation des intérêts entre les deux grands.

Nous avons notamment discuté des élections qui auront lieu le 28 de ce mois au Salvador. Nous n'étions aucunement mandatés pour parler au nom des autres pays de la Communauté européenne et nous n'avons, dès lors, exprimé que le point de vue belge sur ces questions.

La Belgique demande pour le Salvador une démocratisation du régime, le respect des droits de l'homme et des réformes sociales. Cette position reste inchangée. Nous avons encouragé les efforts conjoints de l'Union mondiale des démocrates-chrétiens et de l'Internationale socialiste, qui, depuis décembre 1980, ont essayé de trouver une solution politique aux difficultés salvadoriennes.

Le Parlement européen, en effet, a envoyé, à plusieurs reprises, au Salvador des commissions spéciales.

La Belgique considère que la décision du gouvernement salvadorien de permettre le retour à un régime démocratique pluraliste par la voie d'élections constitue un acte positif. La Belgique ne voit pas d'autre moyen de démocratiser le régime au Salvador.

Notre pays porte un intérêt certain à la tenue de ces prochaines élections et espère que celles-ci puissent constituer une première,

mais aussi une étape décisive vers un règlement pacifique de la crise au Salvador.

Dans ce pays ravagé par la violence, il est essentiel de permettre l'aboutissement d'une solution politique. Il faut, dès lors, que le processus électoral mis en place soit au-dessus de tout soupçon, afin de prêter au minimum de contestation. Cet objectif pourra être le plus sûrement atteint par un large contrôle international et plus particulièrement si celui-ci est exercé par des institutions représentatives de cette partie du monde, telles que l'Organisation des Etats américains.

Toutefois, dès qu'est proposé un contrôle par cette organisation, l'influence américaine à l'intérieur de l'organisation est jugée trop importante. On ne cite cependant jamais d'autres organisations internationales qui pourraient éventuellement exercer ce contrôle.

Tous les Etats de l'Amérique latine sont représentés au sein de cette organisation et leurs membres ont, à une très large majorité, exprimé récemment leur appui à la mise en œuvre du processus électoral dont la régularité pourrait être librement vérifiée.

La Belgique attachera une très grande importance au témoignage des organisations qui voudront bien assumer ce contrôle. La Belgique est évidemment très soucieuse de pouvoir porter éventuellement son propre jugement sur les événements qui se dérouleront dans les prochaines semaines au Salvador, en raison de l'importance de ce pays et du souci du bien-être de son peuple, et parce que plusieurs missionnaires belges y résident.

Aussi, l'ambassadeur de Belgique qui a juridiction sur le Salvador a été chargé par le gouvernement belge de suivre les préparatifs du scrutin, de faire une analyse objective de ses résultats et de nous informer. Il le fera dans le cadre de l'accomplissement normal d'une mission diplomatique et à la lumière de quatre années d'expérience dans la région.

Dans ces conditions, comme je l'ai déclaré tout à l'heure, le gouvernement belge n'envisage pas d'envoyer au Salvador d'autres observateurs officiels.

Je tiens à rappeler ici que le point de vue de notre pays en ce qui concerne l'importance des élections est partagé par bon nombre de voix autorisées, aussi bien à l'extérieur qu'à l'intérieur du Salvador.

C'est ainsi qu'au Salvador, la Conférence épiscopale et l'administrateur apostolique, Mgr Rivera y Damas, se sont prononcés à plusieurs reprises et en des termes clairs et précis en faveur des prochaines élections. C'est le cas également de l'*Unidad Popular Democrática*, organisation regroupant dix-huit syndicats comptant plus de 500 000 affiliés.

Au delà du Salvador, je voudrais mentionner non seulement l'appui donné au processus électoral par l'Organisation des Etats américains, mais aussi celui de la Conférence latino-américaine du Travail, appelée couramment chez nous la Clat. Dernièrement, S. S. le Pape est venue se joindre à ces nombreuses voix pour recommander à la population salvadorienne de participer aux élections.

Il va sans dire que, dans l'opinion de la Belgique, les élections au Salvador ne constituent pas une finalité en soi. Notre pays est, certes, conscient que si les élections du 28 mars n'ouvriraient pas la voie à des négociations avec l'opposition, le scrutin ne conduirait pas à une solution durable du problème salvadorien.

Onze ambassadeur zal dus als vertegenwoordiger van België de taak vervullen die de Belgische regering hem heeft toevertrouwd.

Het voorstel rechtstreeks verkiezingen te houden komt trouwens niet in de eerste plaats vanuit El Salvador zelf. Vele andere démocratiques krachten in de wereld hadden dit voorstel gedaan als mogelijk begin van een oplossing, ten einde aan die vreselijke schietpartijen in El Salvador een einde te maken en in het regime een verandering te brengen.

Verschillende democratische landen sturen waarnemers, Groot-Brittannië bijvoorbeeld. België zal dit niet doen.

De meeste kenners van El Salvador zien toch, niettegenstaande alles, in de verkiezingen de enige mogelijkheid om in dit tragische land een kentering ten goede tot stand te brengen. Volgens hen kan er alleen maar een democratrisering komen indien de politieke krachten daartoe kunnen bijdragen. In Spanje en Portugal is dit zo kunnen gebeuren, hoewel daar ook militairen aan de macht waren. Veelen hopen dat dit ook in El Salvador zo zal zijn.

Gelet op het luttelbelang van België in deze hele bewisting, besliste de regering niet op de vraag tot het zenden van waarnemers in te gaan, maar de regering wenst, voor zover dit mogelijk is voor één

man, dat onze ambassadeur nauwkeurig zou toekijken op de gebeurtenissen vóór, tijdens en na de verkiezingen en de Belgische regering zo goed mogelijk zou inlichten opdat deze daarna haar standpunt kan bepalen. (*Applaus op de banken van de meerderheid.*)

M. le Président. — La parole est à M. Humblet.

M. Humblet. — Monsieur le Président, messieurs les ministres, chers collègues, vous ne serez pas surpris si je vous dis que la réponse du ministre des Relations extérieures est loin de me satisfaire pleinement. Il me paraît, en effet, que l'organisation «d'élections au-dessus de tout soupçon» — je vous cite, monsieur le ministre — n'est pas possible dans un Etat dont le tiers du territoire est occupé par l'opposition, qui est dans la résistance.

Ceux qui ont connu la guerre ou qui s'intéressent en tant qu'observateurs à la vie internationale et au combat des peuples savent ce qu'est la situation dans un territoire en insurrection. Dans un tel cas, dire que les élections doivent être organisées au-dessus de tout soupçon, c'est du *wishful thinking* — vous m'excuserez de parler pour une fois franglais —, c'est prendre ses désirs pour la réalité. Nous en avons encore eu un exemple récent lors des élections au Guatemala, qui remontent, si je ne me trompe, à dimanche dernier.

En second lieu, je tiens à dire que, du point de vue de la technique électorale, au lieu que des élections, même en présence d'observateurs, soient organisées par une junte, par un gouvernement dont j'ai dit tout à l'heure à quel point il est hors de l'Etat de droit, ne serait-il pas possible qu'elles le soient comme ce fut le cas dans la Sarre en 1954 ou au Zimbabwe plus récemment, par une organisation internationale? Mais le débat de ce soir ne porte pas sur le point de savoir si l'on peut accorder ou non confiance à l'Organisation des Etats américains. J'ai en ma possession une autre résolution des Nations Unies, émanant plus précisément de la troisième commission, en date du 16 décembre: «L'Organisation des Nations Unies prie, une fois de plus, les parties salvadoriennes intéressées de parvenir à une solution politique négociée, afin d'instaurer, dans une atmosphère libre d'intimidation et de terreur, un gouvernement démocratiquement élu; Prie instamment le gouvernement salvadorien d'adopter les mesures nécessaires pour garantir le plein respect des droits de l'homme de sa population, sous tous leurs aspects en créant les conditions qui pourraient déboucher sur une solution politique de la crise actuelle par la pleine participation de toutes les forces politiques représentatives du pays.»

Permettez-moi maintenant de vous lire le résultat du vote...

M. le Président. — Je vous prie, monsieur Humblet, de ne pas recommencer votre interpellation. Vous avez droit à cinq minutes pour la réplique. Il est peu honnête à l'égard du personnel et de vos collègues de dépasser ce temps de parole.

M. Humblet. — J'aimerais que vous ne parliez pas de manque d'honnêteté, monsieur le Président. Vous êtes d'ordinaire assez souple et je n'ai pas l'habitude de dépasser mon temps de parole.

M. le Président. — Vous parlez déjà depuis sept minutes.

M. Humblet. — «In favour: Afghanistan, Algeria, Angola, Austria, Belgium.»

Ce qui est logique — et je terminerai par là —, c'est qu'avant les élections, il y ait des négociations entre les deux pouvoirs concurrents au Salvador. C'est dans ce sens que la Belgique aurait dû agir et devrait encore agir à l'avenir.

M. le Président. — La parole est à M. Tindemans, ministre.

M. Tindemans, ministre des Relations extérieures. — Monsieur le Président, M. Humblet déclare que ma réponse n'est pas satisfaisante. J'avoue ne pas comprendre.

M. Humblet. — J'ai dit qu'elle est en partie insuffisante.

M. Tindemans, ministre des Relations extérieures. — De quoi s'agit-il? Il suggère tout d'abord que des organisations internationales organisent des élections au Salvador. Je le souhaite aussi. Mais puis-je rappeler à l'honorable membre que le Salvador est un pays souverain? Je ne vois pas dès lors comment des organisations internationales pourraient organiser des élections au Salvador.

Ensuite, en réponse aux propos développés par M. Humblet et dont une partie est fondée, j'ai voulu souligner que des voix très dignes et très nobles se sont prononcées en faveur des élections et demandent à la population salvadorienne d'y participer.

Quelle était ma réponse? Que le gouvernement n'envoie pas d'observateur et que nous demandions à notre ambassadeur sur place de nous faire rapport sur ce qui s'est passé le jour des élections.

Vous dites que ma réponse n'est pas satisfaisante. Qu'aurais-je donc pu répondre de plus?

M. Humblet. — Vous dites que ce doit être au-dessus de tout soupçon.

M. Tindemans, ministre des Relations extérieures. — Qu'est-ce qui sera au-dessus de tout soupçon?

M. Humblet. — Les élections.

M. Tindemans, ministre des Relations extérieures. — Je n'ai pas dit cela, vous n'avez pas bien écouté.

M. le Président. — L'incident est clos.

De heer Matthys. — U gelooft toch zelf niet, mijnheer de minister, dat het, met de middelen waarover die ambassadeur beschikt, mogelijk is een ernstig verslag op te stellen.

De heer Tindemans, minister van Buitenlandse Betrekkingen. — Ik heb alleen maar gezegd dat wij hem gevraagd hebben, ons verslag uit te brengen. Dat heeft ten minste evenveel waarde als een bericht van een persagentschap. Bijgevolg zal de man van ons, die ter plaatse reeds vier jaar werkt, aan de regering zeggen welke zijn opinie is. Wij weten niet welke die opinie zal zijn. Het is toch logisch dat wij aan onze ambassadeur ter plaatse vragen hoe hij over de situatie oordeelt.

De Voorzitter. — Het incident is gesloten.

L'incident est clos.

INTERPELLATIE VAN DE HEER DE ROUCK TOT DE MINISTER VAN BUITENLANDSE BETREKKINGEN OVER «DE AFBAKENING VAN DE ONTWIKKELINGSZONES IN VLAANDEREN EN IN WALLONIE»

INTERPELLATION DE M. DE ROUCK AU MINISTRE DES RELATIONS EXTERIEURES SUR «LA DELIMITATION DES ZONES DE DEVELOPPEMENT EN FLANDRE ET EN WALLONIE»

De Voorzitter. — Aan de orde is de interpellatie van de heer De Rouck tot de minister van Buitenlandse Betrekkingen over de afbakening van de ontwikkelingszones in Vlaanderen en in Wallonië.

Het woord is aan de interpellant.

De heer De Rouck. — Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de minister van Buitenlandse Betrekkingen, geachte collega's, in de nota van de Vlaamse Executieve ten aanzien van de voorstellen van de EEG-commissie tot afbakening van de ontwikkelingszones in Vlaanderen — in toepassing van de procedure van artikel 93, lid 2, van het EEG-verdrag —, ons door een gunstige wind bezorgd, heeft de Vlaamse Executieve zeer ernstige opmerkingen gemaakt in verband met de werkwijze van de commissie.

Ze betreurt in haar inleiding reeds het grondig verschil in benadering tussen Vlaanderen en Wallonië. Ze kan deze houding van de Commissie enkel verklaren — en dat is een grote beschuldiging tegenover de vorige regering — door het feit dat de vroegere gevraagde additionele informatie door de Belgische regering laattijdig werd meegedeeld.

De heer Bascour, ondervoorzitter, treedt als voorzitter op

De uitvoerige bezwaren van de Vlaamse Executieve slaan algemeen — en ik citeer hierwoordelijk — op de door de Commissie gebruikte methode, criteria en cijfermateriaal, op de daaruit voortvloeiende afbakening van de blokken en bepaling van het aantal blokken en op toekenning van de steunintensiteit binnen deze blokken.

De indicatoren van de Commissie zijn in de eerste instantie: inkomen en werkgelegenheid, in de tweede instantie: migratiesaldi en

eventueel andere demografische factoren. Op al deze punten werd volgens ons gegronde kritiek geleverd.

Voor Vlaanderen bijvoorbeeld geldt algemeen dat een positief migratiesaldo een teken is van de dynamiek van een streek, bijvoorbeeld voor mijn arrondissement, namelijk Oudenaarde, 1977-1980.

Maar met de sterke negatieve migratietendensen van Aalst wordt vrijwel geen rekening gehouden. Slechts éénmaal wordt voor Wallonië het pendelsaldo als argument gebruikt ter verwerping van een subregio, namelijk Aat-Doornik, terwijl voor de pendel rond de grote steden de Commissie als oplossing de verbetering van de infrastructuur en van het vervoer voorstelt. Met de besparingen in het vooruitzicht zal daar wel niet veel van in huis komen.

Streken met een hoog inkomensniveau kunnen in Vlaanderen niet in aanmerking komen, maar in Wallonië wel en dit met onder andere Luik, Borgworm en Verviers. Tielt, Menen en Aat met een laag inkomen worden geweerd.

In de pendel wordt dan weer rekening gehouden met de langeafstandspendel van drie tot vier uur per dag zoals in het arrondissement Oudenaarde onder andere wat Ronse en Brakel betrifft.

De werkloosheidsgegevens gelden in de praktijk als sterke argumentatie om een streek al dan niet tot ontwikkelingsgebied uit te roepen. Gebieden met een hoge werkloosheid zoals Luik, het ijzer- en staalbekken van Henegouwen, Limburg en Moeskroen worden erkend als steungebied, de arrondissementen Oudenaarde, Tielt, Dendermonde en Sint-Niklaas worden verworpen omdat hun relatief gunstige cijfers op het vlak van de werkloosheid. Niettegenstaande deze logica wordt Aalst dat een zeer ongunstig werkloosheidspercentage heeft, verworpen als regionaal ontwikkelingsgebied en worden er allerlei argumenten van kwalitatieve aard ingeroepen om de ongunstige werkgelegenheidssituatie te minimaliseren, in tegenstelling tot Luxemburg dat bijna geen werkloosheid kent en dat vlot aanvaard wordt als ontwikkelingsgebied.

Men vergeet natuurlijk één ding: er zijn arrondissementen zoals Oudenaarde die door uitwijking leeggelopen zijn en nog leeggelopen door gebrek aan arbeid, door slechte verbindingen en langeafstandspendel: zo is de bevolking van het arrondissement Oudenaarde sinds 1830 niet meer verhoogd daar waar ze in België verdrievoudigde.

Ook in de toepassing van de benadering van de structuur van de werkgelegenheid worden twee maten en twee gewichten aangewend! Zo worden de problemen van de Vlaamse textielzones herleid tot de problemen van één enkele sector en wordt aan de hand van cijfers, exclusief de textiel- en confectiesector, de dynamiek van de overige industrieën bewezen. Deze werkwijze staat in schril contrast met de methode gevolgd voor de Waalse gebieden die juist omdat van sectoriële moeilijkheden worden erkend als regionale probleemgebieden.

De geografische benaderingswijze vertoont ook grote verschillen al naar gelang het Vlaanderen of Wallonië betrifft. Zoals hierboven reeds werd aangeduid is de geografische benadering van de Commissie trapsgewijs en wordt op Belgisch regionaal vlak het arrondissement als economische eenheid afgewezen en wordt geopteerd voor zogenoemde homogene regio's zonder dat de Commissie hieraan echter een operationele inhoud weet te geven. Wel heeft de Commissie het soms over groepen van homogene arrondissementen als homogene gebieden, zonder dat gespecificeerd wordt hoe men de «groepen» van arrondissementen afbakt.

Het is inderdaad zo dat elke administratieve gebiedsindeling niet per se samenvalt met een economische eenheid, noch een arrondissement, noch een provincie, en dat een groepering tot homogene gebieden aangewezen is. Alleen dient te worden vastgesteld dat de afbakening van de blokken anders komt te liggen in Vlaanderen dan in Wallonië. De blokken in Wallonië worden aangevuld met arrondissementen, met uitzondering van Moeskroen. Voor Vlaanderen zijn de blokken onvolledig — het textielblok ontbreekt — en geografische uitbreidingen worden niet toegestaan.

De door de Commissie aangeduide textielzones in Oost- en West-Vlaanderen worden evenmin aanvaard als ontwikkelingsgebied — het is bovendien betwistbaar Oudenaarde bij de Westvlaamse textielarrondissementen aan te sluiten — maar Moeskroen wordt, vermits het gelijkenis vertoont met de Oostvlaamse textielzone, wel opgenomen in de lijst van de ontwikkelingsgebieden.

Het besluit van de Vlaamse Executieve is dan ook vernietigend voor de EG-Commissie. De methode die de EG-Commissie in haar nota van afbakening van de Belgische ontwikkelingszones gebruikt is zeker niet eenvormig te noemen, vermits de verschillende subregio's steeds op andere normen worden beoordeeld en in feite geval per geval worden besproken. Bovendien werkt de invoering van allerlei kwalitatieve argumenten een arbitraire afbakening in de hand

en bevestigt ze de indruk dat voor Vlaanderen en Wallonië met verschillende maten en gewichten wordt gemeten.

Tenslotte dient nogmaals te worden benadrukt dat het niet in overweging nemen van toekomstverwachtingen met betrekking tot de ontwikkeling van de beroepsbevolking en van de economische structuur op middellange termijn het voeren van een regionaal beleid zwaar belast.

De Vlaamse Executieve heeft dan ook een minimumvoorstel voorgelegd, waarin ze de Kempen, de Westhoek en de textielzone Zuid-Oost-Vlaanderen als een uiterste minimum beschouwt.

Eerst de omschrijving van de Westhoek; ook dat is belangrijk. De Commissie beperkt de Westhoek tot de drie arrondissementen Veurne, Diksmuide en Ieper. Beleidsmatig en sociaal-economisch zijn hierbij steeds de uitlopers in het noorden, kanton Gistel, en in het zuiden, kanton Menen, opgenomen in het Westhoekconcept. Dit laatste kanton ligt daarenboven gedrukt tussen de Westhoek en het arrondissement Moeskroen die beiden door de Commissie worden aanvaard als ontwikkelingszone.

We willen u de argumentatie besparen. Onze collega Michiel Cafoon heeft er trouwens reeds herhaaldelijk op gewezen en zal het waarschijnlijk nog doen. Maar het besluit moeten we toch voorzien: «Uit de gegevens blijkt onbetwistbaar dat de Westhoek als ontwikkelingsgebied dient te worden aangeduid. Het kanton Gistel maakt integrerend deel uit van de Westhoek; alle sociaal-economische kengetallen onderstrepen dit en de cartografische aanduiding laat geen mogelijkheid tot twijfel over de afslijning van de Westhoek met inbegrip van de kantons Gistel en Menen. Deze kantons Gistel en Menen zijn, als onderdeel van de Westhoek, aan te duiden als ontwikkelingsgebied, met inbegrip van de industriezone Stene-Zandvoorde-Oudenburg, zoals dit in het verleden steeds is gebeurd.»

Niettegenstaande twee vijfjarenplannen en de expansiewetten bleef de Westhoek een gebied met zwakke economische structuur. Wij kunnen dat ook afleiden uit de jongste gegevens van de Gom met betrekking tot West-Vlaanderen. Een analyse van de werkloosheid 1981, toont aan dat in West-Vlaanderen het werkloosheidspercentage veel meer gestegen is dan voor het Rijk in zijn geheel. Wat de mannen betreft is dat 34,9 pct. tegenover het gemiddelde voor het Rijk van 28 pct. en voor de vrouwen 16,6 pct. tegenover 12,9 pct. Voor de Westhoek moeten grote en langdurige inspanningen worden gedaan om werkgelegenheid te scheppen en om deze streek op te tillen tot het peil van het Rijk.

Tenslotte is er nog de intensiteit van de hulp die van 20 op 15 pct. zou worden gebracht. Ook hier kunnen we ons niet akkoord verklaaren en vragen wij het standpunt van de regering ter zake.

De Kempen wordt door de Commissie eng begrensd, de Executieve wenst een ruimere begrenzing en wij wensen dat ook. De Commissie beperkt de Kempen tot de provincie Limburg en het arrondissement Turnhout. Enkele aangrenzende gebieden met een gelijkaardig sociaal-economisch profiel in het arrondissement Leuven, Hageland, in het arrondissement Mechelen, Heist-op-den-Berg, en in het arrondissement Antwerpen, Malle, worden door de Commissie ten onrechte uitgesloten.

Uit de analyses dient onder de Kempen in sociaal-economisch opzicht te worden verstaan, de provincie Limburg en het arrondissement Turnhout aangevuld met het Hageland bestaande uit de kantons Aarschot en Diest enerzijds, en de kantons Tienen en Landen anderzijds, in het arrondissement Leuven, evenals de gemeenten Heist-op-den-Berg, arrondissement Mechelen, en Malle, arrondissement Antwerpen.

Ook hier wil ik de argumentatie niet aanhalen. Dit werd vorige zittijd gedaan door onze collega Vandekerckhove, die toen na veel moeite een motie aanvaard kreeg, ondanks het feit dat de hoogste jeugdwerkloosheid in Limburg te vinden is.

Wat Zuid-Oost-Vlaanderen betreft, of mogen we zeggen Zuid-Vlaanderen, werden op basis van een grondige vergelijking tussen de provincies Oost-Vlaanderen en Luik volgende besluiten getrokken, die toch weer tekenend zijn voor de gebruikte methodes en de systematische achteruitstelling van Vlaanderen.

Een vergelijking tussen de provincie Luik en de provincie Oost-Vlaanderen bewees duidelijk:

— Dat zowel het bruto binnelands produkt per inwoner als het gemiddeld inkomen per inwoner hoger liggen in de provincie Luik dan in de provincie Oost-Vlaanderen;

— Dat de verwachte toename van de beroepsbevolking in de periode 1980-1985 aanzienlijk hoger ligt in de provincie Oost-Vlaanderen, 4,5 pct., dan in de provincie Luik, 2,5 pct.;

— Dat het relatief gewicht van de probleemsector textiel en kleding in de industriële tewerkstellingsstructuur van Oost-

Vlaanderen, 26,7 pct. in 1980 groter is dan het relatief gewicht van de probleemsector ijzer en staal in de industriële structuur van de provincie Luik, 19 pct.;

— Dat het verlies van arbeidsplaatsen in beide probleemsectoren voor de periode 1974-1980 aanzienlijk hoger ligt in de provincie Oost-Vlaanderen, -25 000, dan in de provincie Luik, -13 000;

— Dat het niet juist is dat het werkgelegenheidsprobleem in de sectoren textiel en kleding hoofdzakelijk een probleem is van vrouwelijke tewerkstelling: tussen 1973 en 1979 bedroeg de afname van de mannelijke tewerkstelling in de textiel en confectie in Oost-Vlaanderen circa 7 600 eenheden tegenover 4 800 in de sector «winning en eerste verwerking van metalen» in de provincie Luik;

— Dat de probleemsector «textiel en kleding» relatief sterker vertegenwoordigd is in de provincie Oost-Vlaanderen dan de probleemsector «winning en verwerking van metalen» in de provincie Luik;

— Dat het verschil in werkloosheidsgraad tussen beide provincies vrij gering is wat de mannen betreft, maar daarentegen vrij groot wat de vrouwen betreft: groter in de provincie Luik;

— Dat de werkloosheid in Oost-Vlaanderen sectorieel veel sterker geconcentreerd is in de industriële probleemsectoren «textiel en kleding» dan de werkloosheid in Luik geconcentreerd is in de industriële probleemsectoren «basismetaalnijverheid» en «metaalverwerkende nijverheid».

Als we dan een analyse maken voor de provincie Oost-Vlaanderen alleen stellen we vast:

1. Dat het verlies aan arbeidsplaatsen het hoogst is in het arrondissement Oudenaarde, namelijk 24,7 pct.;

2. Dat in het arrondissement Oudenaarde de structurele problematiek van de mono-textielindustrie het meest nijpend is en dit gepaard gaat met het laagste inkomensniveau van Oost-Vlaanderen;

3. Dat het zuiden van Aalst, de kantons Geraardsbergen, Ninove en Zottegem, qua werkgelegenheidsstructuur en algemene problematiek, nauw aansluiten bij het arrondissement Oudenaarde.

Wanneer we het inkomensniveau van Oudenaarde en Zuid-Aalst samen nemen, stellen we vast dat van de aanzienlijke achterstanden opzichte van het Rijk tijdens de jaren zeventig niets werd goedgemaakt: de inkomens liggen daar per inwoner nog steeds ongeveer 10 000 frank lager voor de laatst beschikbare inkomstenjaren, waar in het Vlaamse Gewest in zijn geheel ongeveer het rijksgemiddelde wordt gehaald.

Beperkt tot het arrondissement Oudenaarde, dat 56 pct. van de bevolking binnen de zone vertegenwoordigt, wordt voor 1978 zelfs een gemiddeld inkomen van slechts 136 000 frank, dus 12 600 beneden het nationaal gemiddelde, opgetekend.

Uit de gegevens blijkt ook duidelijk dat het kanton Ninove, qua inkomensniveau en inkomensevolutie, volledig parallel loopt met het arrondissement Oudenaarde. De kantons Geraardsbergen en Zottegem daarentegen liggen, qua inkomsten, iets boven Oudenaarde-Ninove maar toch nog beneden het rijksgemiddelde.

De relatieve toename van de werkloosheid situeert zich net beneden de nationale gegevens. Hieruit mag echter niet de conclusie worden getrokken dat de toestand in zuidelijk Oost-Vlaanderen minder dramatisch zou zijn dan in andere probleemregio's. Er dient immers te worden gewezen op de grote uitwijking ingevolge geringe plaatselijke tewerkstellingsmogelijkheden. Wat dit laatste betreft, wordt over de periode 1978-1980 een negatief migratiesaldo van 569 personen opgetekend.

Bovendien is er een zeer aanzienlijke uitgaande pendel en dan nog een lange-afstandspendel van gemiddeld vier uur, een pendel die sociaal niet verantwoord of gerechtvaardigd is.

We benadrukken dan ook met klem het algemeen besluit.

Binnen Oost-Vlaanderen doet zich onbetwistbaar een ontwikkelingszone voor die zich in de eerste plaats concentreert in het arrondissement Oudenaarde met uitlopers naar het kanton Avelgem en de zuidelijke kantons van Aalst, Geraardsbergen, Ninove, Zottegem, evenals enkele aansluitende gemeenten in het Pajottenland.

In tweede orde strekt deze textielzone zich uit over het noorden van Aalst, het arrondissement Dendermonde en het kanton Lokeren.

Tot slot willen we ook over de intensiteit van de steun spreken. Voor de provincie Limburg zou de steun zich beperken tot drie jaar met een maximum van 15 pct. We zeggen: niet akkoord. Voor de Westhoek zou de steun worden verlaagd tot 15 pct. daar waar 20 pct. zelfs niet volstaat. We zeggen dus eveneens: niet akkoord. En voor Zuid-Oost-Vlaanderen sluiten we ons aan bij de nota van de Vlaamse Executieve: toepassing van het steunmaximum tot 20 pct. voor het arrondissement Oudenaarde en het zuiden van het arron-

dissement Aalst, de kantons Ninove, Zottegem en Geraardsbergen, evenals voor het kanton Avelgem.

Zoals in de Westhoek moet ook in dit gebied een globale sociaal-economisch achterop geraakte situatie, omgebogen worden.

Mogen we van u, mijnheer de minister van Buitenlandse Betrekkingen, het standpunt van de regering ter zake kennen? Mogen we ook uw standpunt kennen tegenover de Waalse nota, die ons niet door een gunstige wind werd bezorgd? We kunnen u dan enkel maar vragen die toe te lichten en de houding van de regering kenbaar te maken tegenover de onrechtvaardige handhaving van de normen, criteria en benadering.

Welke ontwikkelingszones werden dan — om het duidelijk te vragen — voor Wallonië vooropgesteld? Hoe groot is de intensiteit van de steun? Hoe staat de regering tegenover de beide nota's en welk standpunt zal ze verdedigen voor de Europese Commissie?

In ieder geval wil ik hier een warm en vurig pleidooi houden voor het minimum, het absolute minimum voor Vlaanderen, een pleidooi voor de Westhoek, voor de Kempen en in het bijzonder voor Zuid-Oost-Vlaanderen, een mooie streek, maar nog altijd het «arme Vlaanderen», zoals Reimond Stijns en Isidore Teirlinck het in hun boek beschreven hebben, een streek met stijgende werkloosheid, met een verouderende en uitstervende bevolking, met een asociale pendel een voortdurende migratie, een slecht openbaar vervoer, de laagste inkomen, een kwetsbare mono-industrie, met een enorm groeiend aantal faillissementen.

En om te eindigen met de woorden van de voorzitter van het sub-regionaal tewerkstellingscomité van Oudenaarde en directeur van de handelskamer van Ronse en Zuid-Oost-Vlaanderen:

De heer Leemans treedt opnieuw als voorzitter op

«In het licht van wat voorafgaat, zou het onbegrijpelijk zijn voor de bevolking van Zuid-Oost-Vlaanderen en zijn vertegenwoordigers indien de Belgische regering en de Europese Commissie, in weervil van alle argumenten die hier aangehaald werden, zouden moeten besluiten het gewest niet langer te erkennen als ontwikkelingszone in het kader van de Europese regionale steun.»

We hopen dan ook, mijnheer de minister, dat u ons een duidelijk en ondubbelzinnig antwoord zal geven en de Westhoek, de Kempen en Zuid-Oost-Vlaanderen totaal zal verdedigen. We hopen en eisen ook dat de criteria voor Vlaanderen en Wallonië op dezelfde manier worden toegepast. (*Applaus op de banken van de Volksunie.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Egelmeers.

De heer Egelmeers. — Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de minister, dames en heren, in aansluiting op wat collega De Rouck in verband met de ontwikkelingszones heeft gezegd, kan ik eraan toevoegen dat ook de Rupelstreek stiefmoederlijk werd behandeld, om niet te zeggen eenvoudig van de kaart is geveegd.

Ik ben zeer goed geplaatst om te weten wat de inzet is geweest van de Gewestelijke Economische Raad voor Vlaanderen, die tot tweemaal toe een gemotiveerd advies heeft voorgelegd aan de Vlaamse Executieve. Dat was een kwestie van taakverdeling: de nationale regering vertrouwde dit aan de gemeenschap toe. Ik weet dat de nationale regering politiek en juridisch verantwoordelijk blijft ten opzichte van de Economische Gemeenschap. De vraag is dan en ik sta hier tegenover *the right man in the right place* om te weten wat er nu gaande is.

Er is weliswaar een nieuw feit. Indien ik goed ben ingelicht, werd dezelfde zaak ongeveer een tweetal weken geleden tijdens het vragenuurtje bij het Europees Parlement aanhangig gemaakt. Uit de verklaringen van de bevoegde EG-commissaris bleek dat dit geval op een zeer elegante, Hollandse manier, naar de nationale regering in België is toegespeld, zeggende dat zij de zones die in aanmerking komen voor een eventuele erkenning als EG-ontwikkelingszone, moet bepalen.

Wat is er dan gebeurd met dat waardvol gemotiveerd advies — en ik zeg dit ter ere van de technici en politici die daaraan in de Vlaamse Gemeenschap in de gewestelijke Economische Raad voor Vlaanderen hebben gewerkt — verstrekt aan de Vlaamse Executieve, die het, naar men het kon verwachten, zou hebben doorgezonnen als deel van het dossier naar de nationale regering? Als er misschien een zekere onduidelijkheid bestaat in de EG-commissie, dan is hier in het Belgisch Parlement een antwoord van de bevoegde Belgische minister nodig.

Ik wens mij niet in andermans huishouden, *in casu* dit van het Waalse Gewest, te mengen. Maar wij hebben het volste recht in Vlaanderen om zelf de zones voor te stellen die in aanmerking zou-

den komen als EEG-ontwikkelingszones, al was het maar om de EEG misschien nogmaals «neen» te doen zeggen. Nu heeft de nationale regering de EEG-commissie dat cadeautje zelfs niet gedaan.

Het gaat hier om de zones die de heer De Rouck heeft opgenoemd. Hij is evenwel de Rupelstreek vergeten. Het Staatshoofd is daar op bezoek geweest en de pers heeft over die streek geschreven. Het zou niet opgaan weer eens met een kluitje in het riet gestuurd te worden door over de Rupelstreek een dossier te maken voor een Europees fonds dat in het leven is geroepen en waarvan misschien wat kruimels zouden overbliven.

Mijnheer de minister, zoals wij allen, weet u dat dit een maat voor niets is. Het zal enkel bij woorden blijven. Met die methode, dat zogeheten fonds, zal er voor de Rupelstreek niets te rapen vallen.

Mijnheer de minister, wij willen weten waar de bal is. De EEG heeft hem blijkbaar in de voeten van de nationale regering geschopt. Het zou ook niet mogen gebeuren dat wij allemaal naar de bal beginnen te zoeken, om alsof de problemen uit de weg te gaan. Wij wensen duidelijkheid over dat zeer goed gemotiveerd advies van de Economische Raad voor Vlaanderen.

Zonder vooruit te lopen op de feiten, wijs ik erop dat deze kwestie woensdag opnieuw op de agenda van het bureau staat. Wat de gevolgen zullen zijn, moeten wij afwachten. (*Applaus op de socialistische banken en op sommige andere banken.*)

M. le Président. — La parole est à M. Humblet.

M. Humblet. — Monsieur le Président, je voudrais dire à M. De Rouck que c'est peut-être grâce à l'Europe que nous pouvons combattre en Belgique la pratique de «deux poids, deux mesures» au profit de la Flandre et aux dépens de la Wallonie. (*Protestations sur les bancs de la Volksunie.*)

En ce qui concerne le deuxième point de mon intervention, M. De Rouck partagera certainement mon avis.

Je sais, monsieur le ministre des Relations extérieures, que la situation actuelle est peu favorable à des relations d'une telle nature mais, si la Flandre et la Wallonie devenaient des interlocuteurs directs des Communautés européennes, le débat de ce soir ne se justifierait pas.

Il n'est pas seulement question, me semble-t-il, de balle dont on ignore dans quel camp elle se trouve, en effet, certains autres facteurs peuvent entrer en ligne de compte. Il y a, d'une part, les équipements en matière d'infrastructure et, d'autre part, le recul économique relatif, région par région, sur une certaine période de référence. Ce problème est à étudier d'une manière plus sérieuse qu'en fonction des projets actuels. Tout à l'heure, à l'occasion de la discussion du budget des Affaires étrangères, j'ai fait allusion au Feder.

Nous devons, monsieur le ministre, prendre dans cette affaire une certaine perspective historique et nous souvenir que, dès avril 1972, compte tenu de la loi du 31 décembre 1970, la Commission a mis le gouvernement belge en demeure d'indiquer ses critères en matière de délimitation des zones de développement. Il apparaissait que les «saupoudrages» opérés défavorisaient les régions wallonnes dont l'industrialisation était déjà en déclin à l'époque.

En novembre 1980, M. Nothomb, alors ministre des Affaires étrangères, notifiait enfin aux Communautés les aires de développement mais, faisant encore du «saupoudrage», incluait la presque totalité du territoire de la Belgique et n'excluait en Flandre qu'Anvers, Bruges, Gand et Ostende. C'est alors que le processus s'est aggravé car le gouvernement belge voulait couvrir une trop grande zone.

En réalité, nous sommes placés devant un problème de critères objectifs, compte tenu de la réforme du Feder et des nouveaux plafonds, que voudraient injustement fixer les Communautés européennes, quant aux pourcentages d'aides possibles, dans l'optique selon laquelle les régions à aider sont nécessairement périphériques, méditerranéenne: Irlande, Ecosse et Grande-Bretagne.

De Voorzitter. — Het woord is aan minister Tindemans.

De heer Tindemans, minister van Buitenlandse Betrekkingen. — Mijnheer de Voorzitter, mijne heren, ik begrijp ten volle — en dit is geen stijlfiguur, maar wel mijn oprochte mening — de bezorgdheid die hier werd vertolkt, zowel door de heer De Rouck die het argument aanvoerde dat ook de Economische Raad voor Vlaanderen zich over dit probleem heeft gebogen, als door de heer Humblet die het standpunt van de PS vertolkte.

Deze morgen heb ik op soortgelijke vragen geantwoord in de Kamer. De situatie was daar wel omgekeerd, want de heer Risopoulos stelde de vraag waarom wij niet meer een beroep kunnen doen op

het Economisch Regionaal Fonds en hij richtte in dit verband verwijten aan het adres van de regering.

Mijn antwoord zal zeer kort zijn, maar dit betekent geenszins dat ik mij onvoldoende zou interesseren voor deze aangelegenheid. De problemen van de gebieden die ten achter gebleven zijn, gaan u en ons allen zeer ter harte. Deze gebieden verdienen onze grootste aandacht.

Ik bevind mij wel in een enigszins moeilijke positie. Ik wil de verantwoordelijkheid niet van mij afschuiven, maar de gebeurtenissen van de jongste tijd kunnen moeilijk in mijn schoenen worden geschoven. Ik heb dit dossier namelijk gevonden bij het aantreden van deze regering, de tweede helft van de maand december 1981. Het was in november 1980 dat de Belgische regering aan de Commissie van de Europese Gemeenschappen mededeelde — de heer Humbert heeft er daarstraks trouwens op gewezen — in welke zones zij de regionale hulp, bepaald door de wet van 13 december 1980, wou verstrekken.

Om deze zones vast te leggen werden twee methodologieën gebruikt. Deze morgen heb ik in de Kamer moeten zeggen welke gebieden eventuele voordelen kunnen genieten, maar hier heb ik vastgesteld dat, althans twee van de sprekers die het woord hebben gehad, duidelijk weten welke gebieden in aanmerking komen.

Wat Vlaanderen betreft, werden naast twee basiscriteria — het niveau van de belastbare inkomens per inwoner in 1976 en het verwachte tekort aan arbeidsplaatsen in 1985 — ook nog een reeks andere criteria gehanteerd.

Voor Wallonië werden zeven indicatoren in aanmerking genomen; vier hebben betrekking op de tewerkstelling, twee op het inkomen en één op de bevolking.

In haar brief van 19 november 1981 heeft de Commissie geoordeeld dat er stelselmatisch een zelfde methodologie moet gebruikt worden voor de analyse van de Vlaamse en van de Waalse regio's.

De Commissie heeft gekozen voor een geïntegreerde aanpak, identiek voor Vlaanderen en Wallonië, die rekening houdt met homogene regio's van een zekere omvang, en die de structuur van hun economische activiteiten analyseert ten einde het eventueel structureel karakter van de waargenomen toestand te verklaren.

Deze analyses gaan uit van het gewestelijk bruto binnenlands product, van het werkloosheidspercentage, van de evolutie van de tewerkstelling, van de structuur van de economische activiteiten, van demografische factoren enz. Bovendien moeten de gebruikte indicatoren een vergelijking op Europees schaal mogelijk maken.

Men heeft mij hier de vraag gesteld waarom de nationale regering de adviezen van de gewesten niet mededeelt. Ik heb op deze vraag ook deze morgen in de Kamer moeten antwoorden.

Ik wil er niet van worden beschuldigd niet hetzelfde antwoord te geven wanneer een Vlaming interpelleert als wanneer een Franstalige interpelleert. Daarom zal ik het antwoord dat ik in de Kamer heb verstrekt letterlijk citeren: «Le gouvernement belge a exprimé le désir d'entamer, sur base des avis des exécutifs régionaux, des conversations avec la Commission européenne.»

Aan de heer Risopoulos heb ik verder gezegd: «L'honorable membre comprendra aisément qu'il ne m'est pas possible de communiquer à ce stade la teneur de la réponse du gouvernement belge à la Commission.» Het spreekt vanzelf dat wanneer wij onderhandelingen beginnen met de Commissie, die onderhandelingen in een sfeer van vertrouwen moeten kunnen worden gevoerd en dat ik nu niet de argumenten van de Belgische regering openbaar kan maken. Ik wilde dat bij deze gelegenheid duidelijk zeggen.

Ik herhaal in het Nederlands wat ik zoeven in het Frans heb gecticteerd: « De Belgische regering heeft de wens uitgesproken om op grond van adviezen van de gewestexecutieven — en daarmee zal wel degelijk rekening worden gehouden — met de Europese Commissie gesprekken te beginnen over de afbakening van de ontwikkelingszones. »

Er werd mij gevraagd waar de bal nu is; de bal is bij de Commissie. Wij willen weten of zij bereid is met de Belgische regering hierover gesprekken te beginnen. Daarbij zullen adviezen van de gewesten op tafel worden gelegd.

Er werd ook vaak gezegd dat het Europese Gewestelijk en Ontwikkelingsfonds eventueel in aanmerking zou kunnen komen. Dat is inderdaad waar. Ik heb dat ook deze morgen verklaard. Er werden vragen ingediend bij dat Fonds waarop nog geen antwoord is gekomen. Er zou nog 1 miljard beschikbaar zijn. Dat geld is niet verloren; het is overdraagbaar van het een jaar op het andere. Er zou met kracht erop kunnen worden aangedrongen om aan bepaalde subgebieden een bijzondere hulp te verlenen in het kader van de ontwikkelingspolitiek van de Gemeenschap. De beslissing of dat

subgewest daarvoor in aanmerking komt, ligt niet bij de Belgische regering, maar bij het Fonds, dit wil zeggen bij de Commissie. Op het ogenblik kunnen wij alleen maar aandringen, maar de Commissie houdt rekening met de hele Europese situatie.

Ik kan dus aan de drie interpellanten dit antwoord geven: de Belgische regering heeft gevraagd met de Commissie, op basis van adviezen met de gewesten, onderhandelingen te kunnen beginnen. (*Applaus op de banken van de meerderheid.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer De Rouck.

De heer De Rouck. — Mijnheer de minister, ik dring erop aan dat wij zo vlug mogelijk worden ingelicht over de draagwijdte van de besprekingen en de resultaten ervan.

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Egelmeers.

De heer Egelmeers. — Mijnheer de Voorzitter, indien ik de minister goed heb begrepen, zal hij alleen rekening houden met de adviezen van de gewesten. Wat zal de regering doen met het advies van de Gewestelijke Economische Raad voor Vlaanderen, adviesorgan opgericht door de wet en representatief op alle niveaus? De Vlaamse Executieve komt er alleen aan te pas voor de werkverdeling; de nationale regering blijft verantwoordelijk.

De Voorzitter. — Het woord is aan minister Tindemans.

De heer Tindemans, minister van Buitenlandse Betrekkingen. — Het is vanzelfsprekend, althans in mijn opvatting, dat het gewest, *in casu*, het Vlaamse Gewest, in de eerste plaats rekening houdt met de adviezen van de Gewestelijke Economische Raad voor Vlaanderen. Dat is de natuurlijke gang van zaken.

De executieve van het gewest kan aan de regering adviezen geven, zoniet begrijp ik niets van de staatshervorming. Mocht dat niet het geval zijn, zouden er tegenstrijdige adviezen kunnen komen van het gewest en de Gewestelijke Economische Raad waardoor in hoofde van de regering, een probleem voor het Vlaamse Gewest zou zijn geschapen. Dat moeten wij vermijden.

Ik zal graag zo vlug mogelijk, de resultaten van de besprekingen met de Commissie mededelen. Als het goede resultaten zijn, zal ik dat met genoegen doen, maar ook in het andere geval zal ik verslag uitbrengen.

De Voorzitter. — Tot besluit van deze interpellatie heb ik twee moties ontvangen.

De eerste, ingediend door de heren Van Ooteghem, Van In en Vandezande, luidt:

« De Senaat,

De interpellatie gehoord van de heer De Rouck over « de afbakening van de ontwikkelingszones in Vlaanderen en in Wallonië » en het antwoord van de minister van Buitenlandse Betrekkingen,

Verzoekt de regering bij de Europese Commissie aan te dringen op een herziening van de voor Vlaanderen nadelige beslissing. »

De tweede, ingediend door de heren Van Herreweghe en Bascour, luidt:

« De Senaat,

Gehoord hebbende de interpellatie van de heer De Rouck over « de afbakening van de ontwikkelingszones in Vlaanderen en in Wallonië » en het antwoord daarop van de minister van Buitenlandse Betrekkingen,

Gaat over tot de dagorde. »

Nous procéderons, au cours d'une prochaine séance, au vote sur l'ordre du jour pur et simple, qui bénéficie de la priorité.

Wij zullen in een volgende vergadering, stemmen over de eenvoudige motie, die voorrang heeft.

L'incident est clos.

Het incident is gesloten.

INTERPELLATION DE M. CUDELL AU MINISTRE DE LA REGION BRUXELLOISE ET DES CLASSES MOYENNES SUR « LA SITUATION ECONOMIQUE, LES FINANCES COMMUNALES ET LA SITUATION INSTITUTIONNELLE ACTUELLE DE LA REGION BRUXELLOISE »

INTERPELLATIE VAN DE HEER CUDELL TOT DE MINISTER VAN HET BRUSSELSE GEWEST EN DE MIDDENSTAND OVER «DE ECONOMISCHE TOESTAND, DE GEMEENTEFINANCIEN EN DE HUIDIGE INSTITUTIONELE POSITIE VAN HET BRUSSELSE GEWEST»

M. le Président. — L'ordre du jour appelle l'interpellation de M. Cudell au ministre de la Région bruxelloise et des Classes moyennes sur la situation économique, les finances communales et la situation institutionnelle actuelle de la région bruxelloise.

La parole est à l'interpellateur.

M. Cudell. — Monsieur le Président, mesdames, messieurs, je sais combien votre situation est difficile, monsieur le ministre, je n'ai pas du tout l'intention de vous chercher querelle. Mais les Bruxellois s'interrogent. Le gouvernement national et l'exécutif bruxellois, qui en fait partie, sont extrêmement discrets quant à leur politique bruxelloise.

Je n'ignore pas que, par-ci, par-là les ministres et secrétaires d'Etat bruxellois prennent la parole. Mais, jusqu'à présent, depuis la formation du gouvernement, on n'a pas parlé de Bruxelles, au sein des assemblées parlementaires.

Aussi, nous voudrions disposer d'un certain nombre d'informations.

D'abord, la situation économique de Bruxelles.

Elle continue à perdre ses entreprises. En 1981, on y a enregistré mille faillites, dont certaines retentissantes. Ces mille faillites correspondent à 20 p.c. des faillites de tout le pays.

Bruxelles continue à perdre ses emplois. Le chômage y est de plus en plus inquiétant.

Bruxelles a connu un accroissement plus important du chômage durant ces dernières années que l'ensemble du pays.

En septembre 1981, il s'élevait à 41 873 personnes, soit plus de 10 p.c. du nombre des chômeurs belges qui lui-même dépasse 10 p.c. du nombre des travailleurs salariés et appointés du pays. La situation a encore empiré depuis septembre 1981.

Le chômage à Bruxelles est au demeurant plus important que le révèle le chiffre. En effet, ce chiffre de 41 873 que j'ai cité, fait état des chômeurs domiciliés à Bruxelles. Il ne tient pas compte du nombre de navetteurs qui travaillaient à Bruxelles, ont perdu leur travail mais font partie des statistiques du chômage du Nord ou du Sud du pays.

Quelle politique économique et quelle politique de l'emploi l'exécutif régional bruxellois compte-t-il promouvoir?

Comment, compte tenu des moyens limités qui sont les siens, compte-t-il contribuer à arrêter la désindustrialisation?

Que compte-t-il faire pour le secteur des services?

Le ministre répète qu'il ne peut plus être question d'aider les canards boîteux à survivre, pour connaître quand même la faillite quelque temps après, malgré les aides de la communauté.

Il a raison!

Mais n'appartient-il pas à l'exécutif précisément de discerner quelles sont les entreprises réellement sans avenir et celles dont la situation a été compromise par une mauvaise gestion, par exemple, ou par des circonstances temporairement défavorables?

Ne pas aider les entreprises qui pourraient être ranimées, n'est-ce pas accentuer encore la désindustrialisation qui est devenue d'autant plus redoutable aujourd'hui que les emplois perdus à Bruxelles dans l'industrie ne se retrouvent plus, comme ce fut le cas naguère encore dans le secteur des services lui-même dangereusement menacé aujourd'hui, à Bruxelles et d'ailleurs aussi dans les autres parties du pays? Le secteur des services est, en effet, menacé par la crise qui s'étend, par le transfert progressif d'administrations publiques et privées vers les régions et, en tout cas, quant au volume de l'emploi, par la révolution informatique.

Que compte faire l'exécutif régional bruxellois afin de permettre à nos entreprises performantes — il en existe encore à Bruxelles — de produire plus et mieux?

Je me demande toujours, monsieur le ministre, si l'exécutif régional sait suffisamment qui fait quoi à Bruxelles, avec quels moyens, de quelle qualité et à quel prix. En réalité, il n'existe pas d'étude précise à cet égard. On consacre beaucoup d'argent à de nombreuses études, mais celle-là n'a pas été faite.

On parle souvent de nos entreprises performantes et même susceptibles d'exporter. Quelques-unes sont connues, mais pas beaucoup. C'est au gré des circonstances qu'on les découvre. Disposez-vous d'un outil apte à relever systématiquement la situation sur le terrain?

J'aborde un autre problème économique important pour Bruxelles. Une des grandes réalisations envisagées pour les prochaines années, à Bruxelles, sera la nécessaire épuration des eaux usées. Les obligations découlant de la loi de 1971 seront reprises par la région de Bruxelles.

Des dizaines de millions ont déjà été consacrés aux études relatives à cette problématique. Le plan directeur préparé par l'administration du génie sanitaire du ministère de la Santé publique a été adopté à la fois par la région flamande et par la région bruxelloise au printemps de 1980.

Les terrains sont acquis, en tout cas pour ce qui est de la station d'épuration prévue au sud de Bruxelles. Où en est l'acquisition des terrains de la station d'épuration prévue au nord? Quand pourra-t-on commencer à travailler?

La Conférence des bourgmestres s'est prononcée, vous le savez, en faveur de la création d'un office intercommunal pour l'épuration des eaux usées auquel serait associé, bien entendu, l'exécutif régional bruxellois, mais qui devrait, selon la Conférence des bourgmestres, garder un caractère essentiellement bruxellois. Où en est la réflexion de l'exécutif régional bruxellois à ce propos?

Nous avons plusieurs fois interrogé l'administration et Mme la secrétaire d'Etat responsable qui n'est pas présente parmi nous ce soir. Jusqu'à présent, nous manquons de réponses précises. Si nous sommes pressant, c'est parce qu'il existe à Bruxelles, comme vous le savez, un organisme intercommunal pur, la Cibe, Compagnie intercommunale bruxelloise des eaux. C'est une intercommunale industrielle, en ce sens qu'elle ne se borne pas à distribuer de l'eau mais qu'elle la produit au départ de captages souterrains et d'un grand captage des eaux de surface de la Meuse.

La Cibe a acquis une réputation au niveau international grâce à ses procédés utilisés pour potabiliser les eaux polluées de la Meuse.

La Cibe, société industrielle, exporte son savoir-faire, en envoyant des membres du personnel de son bureau d'études dans les pays qui font appel à elle. Elle est recommandée par l'Organisation mondiale de la Santé.

L'exécutif régional bruxellois appuiera-t-il la Conférence des bourgmestres qui souhaite voir la Cibe jouer un rôle important pour la réalisation de l'épuration des eaux usées à Bruxelles? Cette réalisation est de nature à donner aux entreprises bruxelloises de génie civil et de génie sanitaire des possibilités nouvelles et de l'emploi.

Passons à la crise énergétique. Elle est ce qu'on sait. L'utilisation rationnelle de l'énergie et les réductions de consommation de pétrole ont démontré leur utilité, puisque les producteurs de pétrole se voient contraints aujourd'hui de réduire leur production et leurs prix. Il n'empêche que les coûts de l'énergie demeureront élevés.

Quelle est, à Bruxelles, la politique de l'exécutif bruxellois en matière d'utilisation rationnelle de l'énergie? Comment se fait-il — et c'est un exemple parmi d'autres — que la région bruxelloise soit la seule qui n'accorde aucune aide à l'isolation thermique des immeubles?

En matière de rénovation urbaine, je voudrais rappeler qu'elle est fondamentale pour l'avenir de Bruxelles. De la façon dont elle sera menée, dépend la fin de la diminution de la population, ou non, et le succès du retour à la ville, dont le secrétaire d'Etat, Mme Goor, a beaucoup parlé depuis près de deux ans, et dont on ne voit pas encore les résultats positifs.

La rénovation urbaine, pour nous, c'est construire du nouveau en lieu et place de ce qui est non améliorable. C'est réhabiliter le patrimoine immobilier amélioré.

Il y a environ 450 000 logements à Bruxelles: 200 000 sont en bon état; 50 000 sont des taudis qui doivent être démolis et 200 000 doivent ou peuvent être réhabilités.

La rénovation urbaine, ce n'est, au demeurant, pas uniquement la qualité du logement, c'est aussi la qualité de l'environnement: les espaces verts, les plaines de jeux. Bruxelles doit être ville «enfants admis!». Accueillante!

M. Luyten. — Accueillante pour les Flamands!

De heer Cudell. — Ik ben het daarmee eens.

De heer Luyten. — Dan zal Brussel opnieuw meer worden bevolkt.

M. Cudell. — L'amélioration de l'éclairage des rues doit se faire, l'amélioration des voiries, la lutte contre les pollutions, les plantations d'arbres, la reconstruction des trottoirs.

A ce propos, où en est «l'opération trottoir», si populaire là où elle se réalise?

Un arrêté régional subventionne les communes qui rénovent les trottoirs. Depuis quelque temps, nous ne voyons plus de réalisations dans ce domaine. Bref, la rénovation urbaine, c'est tout ce qui rend la ville attachante pour ceux qui y habitent et attrayante pour ceux qui auraient peut-être intérêt à y habiter, qu'ils soient du Nord ou du Sud du pays.

Les crédits dont Bruxelles dispose à cet effet sont insuffisants. Je le déplore depuis de nombreuses années: alors que bon an, mal an, la région de Bruxelles ne dispose que d'un demi-milliard pour la rénovation urbaine et d'un demi-milliard pour le Plan vert, les infrastructures lourdes pour les routes sont d'environ 3 milliards annuellement et d'environ 4 milliards annuellement pour les communications. Un milliard pour la rénovation urbaine, 7 milliards pour les routes et les communications! Et quand on parle de routes, il s'agit surtout de tunnels routiers.

Cette politique a très largement contribué à accélérer le processus de diminution de population dont notre ville souffre depuis des années. A la limite, les infrastructures routières lourdes, de même que le métro lourd, contribuent, en l'absence de rénovation urbaine préalable, à conduire hors ville ceux qui travaillent à Bruxelles. Et le projet de tunnel routier long de la place de l'Yser vers l'avenue Charles Quint n'est pas de nature à changer cette situation, au contraire.

A ce propos, je souhaiterais que l'Exécutif nous dise sous peu et, si possible aujourd'hui même, quelle attitude il compte prendre dans cette affaire de tunnel routier long. L'exécutif régional bruxellois doit user de son influence pour qu'on stoppe, surtout en cette période de crise, la construction d'infrastructures lourdes routières ou de métro. En clair, il faut localiser la construction d'ouvrages souterrains, routiers ou de métro, aux endroits où il y a encombrement de surface. Il convient, dès lors, d'éviter les constructions spectaculaires, coûteuses et qui incitent plutôt les habitants à quitter la ville. Je déplore qu'on dispose seulement d'à peine un milliard par an pour l'essentiel de la rénovation urbaine alors que des sommes beaucoup plus importantes sont prévues pour créer ces infrastructures lourdes dont je viens de parler.

Certes, la rénovation urbaine est compétence régionale. Les grandes infrastructures, routes et communications, sont demeurées nationales. Il a, par conséquent, été impossible jusqu'ici d'opérer des transferts de crédits nationaux vers les régions. Heureusement, tant le CVP que le PS se sont récemment prononcés pour la régionalisation des cinq secteurs industriels demeurés nationaux. Le PS demande au surplus la régionalisation des grandes infrastructures, routes et communications. Je crois que le moment est venu pour les Bruxellois de réclamer pour eux aussi la régionalisation des grandes infrastructures, routes et communications.

Il est évident que si Bruxelles pouvait disposer globalement de tous les crédits qui lui sont consacrés par les divers niveaux de pouvoir, elle pourrait les répartir infiniment plus judicieusement qu'actuellement.

Mais revenons-en à la rénovation urbaine proprement dite. Est-il vrai que la Société nationale du Logement n'a plus pour Bruxelles, compte tenu des programmes en cours, la possibilité de réaliser pour le moment de nouveaux programmes? Nous aimeraisons connaître quelle est exactement la situation en ce moment. Il est, en effet, certain que la Société nationale du Logement peut contribuer, elle aussi, de façon très importante à l'œuvre de rénovation urbaine.

Cela dit, il faut le reconnaître, il y a, tout compte fait, peu de projets de rénovation urbaine. Il y en a, je crois, huit dont la réalisation est en cours et quatre, seulement, à l'état de projets nouveaux. De plus, dans l'ensemble, ils ne portent pas sur plus de 1 000 immeubles, alors qu'il y en a 200 000 à rénover.

Cela m'amène à me demander si les complications administratives ne sont pas en train de décourager les initiatives publiques, c'est-à-dire essentiellement les initiatives des communes en matière de rénovation urbaine.

Qu'il s'agisse de rénovation d'immeubles groupés ou d'immeubles isolés, la durée des procédures est vraiment inacceptable. Un arrêté royal de rénovation de biens groupés, pris dans les premiers mois de 1977, n'a vu le début de mise en chantier que fin 1981.

L'application de la législation et de la réglementation relatives au Code du Logement est aussi trop compliquée et de nature à décourager les initiatives privées.

Chacun reconnaît qu'il faut simplifier, mais jusqu'à présent, chaque instruction nouvelle ne fait que compliquer davantage ces choses. A titre d'exemple, lorsque la commune introduit un projet, elle a, bien entendu, étudié, à tous égards, le point de vue urbanistique. Elle a dû suivre toutes les procédures prévues en la matière

au niveau communal, de l'enquête publique, des commissions compétentes et des divers niveaux de pouvoirs.

Ce projet est alors introduit auprès de l'exécutif régional bruxellois en vue de l'obtention des subsides prévus. Si votre exécutif accorde les subsides, il exige que la procédure recommence au niveau du permis de bâtir. Or, cette procédure a déjà été élaborée au niveau de la préparation du projet définitif. L'intention est valable. L'exécutif régional bruxellois entend vérifier si la réalisation sera conforme au projet subsidié. Il n'empêche que cela est une cause de retard inacceptable. En effet, cela prend de longs mois.

Il y a aussi le problème des autorités de tutelle qui adoptent des attitudes contradictoires sur un même projet. Elles bloquent ainsi la procédure pendant un temps qui, à la limite, pourrait être définitif. Il peut se faire, par exemple, que le ministre ou le secrétaire d'Etat chargé de la tutelle des communes donne le feu vert, mais que son collègue compétent en matière de délivrance de permis de bâtir s'oppose, lui, au projet. Je le répète, dans certains cas, le conflit peut durer des semaines, voire des mois.

Il apparaît chaque jour davantage nécessaire qu'on ait une loi régionale en matière de rénovation urbaine qui reprenne la réglementation actuellement en vigueur et que les décisions soient prises par une seule et même autorité.

Je prends un exemple: le ravalement et la peinture des façades ne dépendent pas du même ministère que la rénovation des trottoirs ou des pistes cyclables. C'est ainsi qu'un projet d'ensemble est renvoyé d'un département à l'autre, d'une administration à l'autre. Lorsqu'une administration manifeste une exigence, l'auteur du projet s'efforce de lui donner satisfaction, mais une autre administration se déclare alors insatisfaite, d'où de nouveaux blocages. Si donc, on ne simplifie pas, la rénovation urbaine sera un échec.

Le ministre qui a l'expansion économique dans ses attributions incite-t-il systématiquement les entreprises du bâtiment établies dans la région à se spécialiser en rénovation urbaine?

Un certain nombre de grandes entreprises ont créé des départements «rénovation urbaine». Mais il apparaît que la rénovation urbaine peut être pour les PME un cheval de bataille de nature à leur assurer une prospérité de longue durée. Nous croyons que l'exécutif régional bruxellois doit consacrer les moyens nécessaires à la promotion de la rénovation urbaine parmi les PME bruxelloises du bâtiment.

Je voudrais vous entretenir aussi de la situation des finances communales. Le ministre en a parlé, mercredi, devant l'Union des Entreprises de Bruxelles. Il a bien mis au point la situation des communes bruxelloises. Il a fort bien dit quelles étaient les causes du drame des finances communales à Bruxelles.

Le ministre a rappelé qu'au nom de l'exécutif, il a introduit auprés du gouvernement, un projet en vue de résoudre progressivement le problème du déficit des communes bruxelloises.

Il a dit que le gouvernement a créé des groupes de travail qui examineront les différents volets de ce projet.

Mais le ministre n'a donné ni le détail du projet, ce qu'on peut comprendre, ni les principes dont il s'inspire, ce qui est peut-être regrettable.

Le Sénat peut-il être informé à ce propos?

Pour le moment, des informations, incomplètes et sûrement imparfaites, circulent, qui suscitent beaucoup d'inquiétude parmi le personnel communal.

Les communes vont devoir rationaliser encore leur gestion. On a envoyé des audits dans les communes et leurs rapports révèlent que les communes ne sont pas mal gérées et que de gros efforts de rationalisation ont été accomplis.

M. Demuyter, ministre de la Région bruxelloise et des Classes moyennes. — Je l'ai dit.

M. Cudell. — Je le sais, monsieur le ministre. Mais il est question d'obliger les communes à rationaliser encore leur gestion. Soit, mais est-il vrai qu'il y aurait remise en question du statut du personnel communal? Qu'en est-il exactement? Nous voudrions être rassurés à ce propos.

Pour ce qui est de l'immédiat, l'idée d'un emprunt de consolidation complémentaire pour résoudre les problèmes de trésorerie communale, à court terme, a-t-elle été retenue?

Le ministre sait fort bien que plusieurs communes seront en cessation de paiement fin mars, soit dans quinze jours. Que se passera-t-il? Y a-t-il quelque chose de prévu pour que les services puissent continuer à fonctionner? Dans l'état actuel des choses, non seulement le personnel pourrait ne pas être payé, mais les secours

octroyés par les CPAS pourraient être suspendus, tout comme le fonctionnement des homes pour personnes âgées, par exemple.

Pour ce qui est des solutions à moyen terme, celles-là mêmes qui feront l'objet de l'étude des groupes de travail mis en place par le gouvernement: où en est l'évaluation globale des charges de Bruxelles comme capitale nationale et internationale? La déclaration gouvernementale avait indiqué que cette évaluation serait faite pour fin mars.

Où en est-on quant à une estimation équitable de la mainmorte? Il paraît qu'on ajouterait au budget 1982, nous dit-on, 100 millions aux 147 millions prévus pour Bruxelles l'an dernier.

Je rappelle qu'une étude tout à fait sérieuse de l'Union des Villes estime que le préjudice subi par les finances communales à Bruxelles, du fait de la mainmorte est de 1 milliard 740 millions. Ce montant serait de 3 milliards 300 millions pour l'ensemble du pays. Où en est-on dans ce domaine, monsieur le ministre? Je voudrais parler d'un aspect plus particulier, car à la mainmorte générale s'ajoute aussi ce que nous appelons la mainmorte personnelle.

En effet, les fonctionnaires internationaux des Communautés européennes, de l'Otan et des institutions apparentées, bénéficient du statut diplomatique. On évalue leur nombre à 15 000, auxquels il faut ajouter les membres de leurs familles. Cela fait en tout environ 60 000 personnes. Ces familles ne paient pas l'impôt des personnes physiques. Elles ne sont, au surplus, pas inscrites dans les registres de population des communes où elles habitent. Il s'ensuit un préjudice important pour Bruxelles, lors de la répartition du Fonds des communes, répartition dont les critères impôts sur les personnes physiques et population sont extrêmement importants pour Bruxelles.

On a calculé à l'Union des Villes que les 8,28 p.c. auxquels Bruxelles a droit actuellement dans le Fonds des communes pourraient remonter à 9 p.c., si cette mainmorte personnelle n'existaient pas. N'est-il pas possible de faire cheminer au niveau de l'administration de l'Etat cette conception d'un calcul plus équitable de la mainmorte?

Quant au problème posé par la population immigrée, nous demandons que la solidarité des communes soit établie en cette matière; cela dépend de vous, monsieur le ministre.

Il est évident qu'une des causes essentielles du déficit galopant des communes de première ceinture à Bruxelles est la concentration, sur leur territoire, des populations immigrées les plus pauvres. Ces populations non seulement ne paient pas d'impôts parce que leurs revenus sont inférieurs au minimum imposable, mais elles coûtent beaucoup aux communes. En grand nombre, elles demandent l'aide des CPAS.

J'aimerais connaître la position de l'exécutif bruxellois à l'égard de cette problématique.

Ni le budget de l'Etat pour 1982, ni le budget régional pour 1982 ne sont encore déposés. On ne connaît donc pas les montants dont on disposera, mais, pour ce qui est du Fonds des communes, on répète, dans l'administration, qu'il serait réduit de 3,7 milliards par rapport aux prévisions d'il y a quelques mois. Il en résulterait pour le Fonds des communes une croissance zéro à prix courants. S'il en était bien ainsi, cela signifierait que nous recevrions moins que les autres années. Qu'en est-il exactement? Le ministre peut-il nous en dire davantage?

Permettez-moi de vous demander, monsieur le ministre, où en sont les décisions à prendre pour ce qui concerne l'implantation des Communautés européennes? Peut-être avez-vous entendu tout à l'heure la question posée par un membre du Sénat au ministre des Travaux publics.

Ce problème est en suspens depuis de nombreux mois. Nous croyons que Bruxelles ne peut pas se payer le luxe de se voir priver des Communautés européennes. Compte tenu de l'atmosphère qui règne dans les milieux européens et de l'opposition de certains pays à Bruxelles en tant que capitale des institutions, nos lenteurs et nos hésitations pourraient nous être funestes.

Vous avez dit à l'Union des Entreprises de Bruxelles votre désir d'aboutir dans cette affaire. Nous vous appuierons. Nous croyons que, dans une problématique comme celle-là, forcément compliquée, il sera impossible de donner satisfaction à tout le monde. Je sais que c'est précisément ce souci de donner satisfaction à tout le monde qui a sans cesse fait reporter la décision; il est à présent urgent de la prendre.

On peut discuter à perte de vue le point de savoir si les Communautés ont fait un bon choix, il y a quelques années, lorsqu'elles ont souhaité concentrer, en un seul endroit de Bruxelles, l'ensemble de leurs installations. Mais les choses étant ce qu'elles sont, il faut vou-

loir les conséquences de ce qu'on a voulu. Bruxelles, capitale des institutions européennes, implique pour elles qu'elles puissent s'établir.

L'institutionnel, enfin.

Les deux ministres de l'Education nationale, soit le bourgmestre de Damme et celui de Quiévrain, participent aux délibérations de l'exécutif de la région depuis qu'il est devenu impossible d'y faire encore siéger les deux secrétaires d'Etat communautaires bruxellois prévus par l'arrêté royal du 6 juillet 1979 portant organisation provisoire des exécutifs des communautés et des régions.

Voulez-vous m'indiquer la disposition légale ou réglementaire qui impose ou, du moins, permet la présence des deux ministres de l'Education nationale au sein de l'exécutif bruxellois, car elle ne figure ni dans l'arrêté du 24 décembre 1981, relatif à l'exécutif de la région bruxelloise, qui remplace l'arrêté du 6 juillet précité, ni dans l'arrêté du 24 décembre 1981 fixant la composition de l'exécutif de la région bruxelloise. En outre, comment justifiez-vous, en opportunité, que deux ministres non bruxellois interfèrent aussi sensiblement dans la gestion des intérêts de la région bruxelloise?

L'article 4 de l'arrêté royal du 24 décembre 1981 dispose que l'exécutif « délibère et décide », alors que l'article 3 de l'arrêté royal du 6 juillet 1979 ne comportait que le verbe « délibère ». Pourquoi avoir ajouté « décide » et quelle est la portée de cet ajout, compte tenu de l'avis donné par le Conseil d'Etat le 3 juillet 1979, paru au *Moniteur belge* du 6 novembre 1979, aux pages 12649 et suivantes, qui disait précisément que l'exécutif délibérait mais que chacun de ses membres avait pouvoir de décision?

Quelles mesures comptez-vous prendre pour assurer la défense des intérêts de la région bruxelloise au comité de concertation gouvernement-exécutifs, où vous ne siégez pas, alors qu'aucun obstacle légal ne s'y oppose, et où tous vos prédécesseurs ont toujours siégé?

Où en est la procédure de mise en place de l'administration régionale bruxelloise et quelles mesures comptez-vous prendre pour l'accélérer? En attendant cette mise en place, comment fonctionne la cellule provisoire et, notamment, quel est le cadre organique, le cadre linguistique, le nombre d'agents réellement transférés à ce jour, leur administration d'origine et la moyenne mensuelle des doses qu'ils traitent?

Qu'adviendra-t-il, monsieur le ministre, du Conseil économique régional du Brabant? Comptez-vous en faire un organisme bruxellois ou le maintenir dans sa qualité d'institution hybride brabançonne, alors que la régionalisation et la communautarisation sont maintenant coulées en force de chose décidée?

M. Luyten. — L'hybridisme bruxellois!

M. Cudell. — Non, ce n'est pas l'hybridisme bruxellois; c'est une institution brabançonne.

M. le Président. — La parole est à M. Demuyter, ministre.

M. Demuyter, ministre de la Région bruxelloise et des Classes moyennes. — Monsieur le Président, mes chers collègues, je suis envoûté d'un certain étonnement. En effet, la note de douze lignes, pas une de plus, que j'ai reçue il y a quelque temps, synthétisant le projet d'interpellation de l'honorable M. Cudell, ne laissait en rien présager que j'aurais droit aujourd'hui à une intervention de 24 pages ou à peu près. Je présume que M. Cudell n'attend pas, dès lors, que je réponde en détail aux cent ou cent dix questions contenues dans son interpellation. Je ne disposais pas d'un enregistreur qui m'aurait permis de les réécouter.

Par ailleurs, mon excellent collègue a posé un certain nombre de questions qui ne figuraient en rien dans sa note synthétique et qui ne s'adressent pas à moi, mais ont trait aux compétences directes de mes collègues, Mmes Goor et Neys.

Je vais donc essayer, en travaillant sans filet ou presque, de rencontrer les grandes lignes de votre interpellation.

Permettez-moi néanmoins de vous faire part d'un deuxième sujet d'étonnement: votre interpellation me paraît un peu hâtive, vous semblez avoir la mémoire courte. Il y a trois mois encore, votre parti siégeait au gouvernement, et cela depuis pas mal d'années. Dès lors, bien des lacunes, manquements et omissions que vous avez soulignés fort opportunément aujourd'hui, dans une interpellation fouillée et très bien faite, sont imputables au moins autant à mes prédécesseurs qu'à moi-même.

M. Cudell. — Je ne vous ai pas cherché querelle, monsieur le ministre.

M. Demuyter, ministre de la Région bruxelloise et des Classes moyennes. — Et vous êtes de ces prédécesseurs, monsieur Cudell, puisque vous avez siégé à l'exécutif bruxellois.

Permettez-moi donc de poser le problème et ayez la bonté de ne pas m'interrompre, afin de ne pas allonger la séance, je ne vous ai moi-même pas interrompu.

Vous avez parlé, monsieur Cudell, des faillites et du chômage. Personne ne le niera, la situation est préoccupante. Mais il n'y a pas que des ombres au tableau; on y discerne quelques petites lumières.

Les statistiques relatives aux onze premiers mois de 1981 ont montré une nette tendance à la déclération du nombre de faillites à Bruxelles, malgré une progression durant le dernier trimestre. Pour janvier et février 1982, la situation est nettement meilleure. Pour l'ensemble de 1981, le taux de croissance des faillites a été de 4,5 à Bruxelles contre 24 en Flandre et 16,9 en Wallonie. En janvier et février 1982, 61 et 68 faillites ont été dénombrées à Bruxelles. Si l'on compare ces chiffres à ceux de 1981, le taux de croissance est négatif à Bruxelles, soit de moins 20 p.c.; pour la même période il est en progression de 4,8 p.c. en Flandre et de 30 p.c. en Wallonie. Une petite éclaircie se dessine donc à l'horizon, ce qui ne signifie pas qu'il faille se désintéresser de la situation.

Le chômage est évidemment lié aux faillites, tout au moins en partie.

Vous avez cité dans une autre partie de votre interpellation le facteur des immigrés, qui est extrêmement préoccupant. Parlons-en immédiatement.

Je m'étonne que vous ayez, vous, monsieur Cudell, mis l'accent sur le problème des immigrés. En effet, vous apparteniez à un parti qui a choisi, dans le domaine des immigrés, une politique très laxiste. Que je sache, ce n'est effectivement pas un libéral qui a dirigé le ministère de la Justice la dernière année et qui a ouvert toutes grandes les portes de l'immigration. Un peu plus de discréption aurait été de mise.

Pour lutter contre le chômage, je compte réserver le bénéfice des subventions-intérêts et des primes aux investissements créateurs d'emplois. La politique coûteuse de sauvetage précaire, qui a fait faillite, doit faire place à une politique active de création d'emplois productifs.

Je mène une politique constante d'accueil et d'information à l'égard de tous ceux qui veulent créer ou modifier une entreprise. Je rappelle les aides directes qui existent: 120 000 francs pour l'engagement du premier travailleur dans une PME, 100 000 francs pour l'engagement de tout autre travailleur, des primes de première installation de 50 000 francs pour les jeunes de moins de 35 ans et pour les chômeurs de plus de 35 ans inscrits depuis plus de six mois comme demandeur d'emploi.

Ce sont là quelques mesures. Une autre possibilité s'offrira peut-être. L'accord gouvernemental prévoit: «Le gouvernement étudiera la possibilité d'instaurer, à titre expérimental, dans un nombre limité de régions gravement touchées par le chômage structurel et dans le respect des normes fixées par la CEE, une immunisation totale de l'impôt des sociétés pour les entreprises qui créent de nouveaux emplois dans le cadre d'une convention particulière avec les autorités.»

Quelle est la philosophie de cette intention? Au lieu de laisser au pouvoir public l'initiative du développement de certaines régions ou parties de ville, ce qui se traduit par l'octroi de subventions, il serait fait appel à l'initiative privée, qu'on encouragerait par l'octroi d'immunisations fiscales.

L'effet escompté de cette implantation d'industries ou de commerces nouveaux serait bénéfique pour la rénovation urbaine, comprise dans le sens le plus large, c'est-à-dire y compris la rénovation du tissu industriel.

Les zones d'emplois seraient l'adaptation aux réalités belges des *enterprises zones* qui se multiplient dans les pays anglo-saxons.

La réalisation de cette nouvelle politique d'expansion économique dépend, bien entendu, des décisions qui doivent être prises au niveau du gouvernement national. Mais en attendant ces décisions, la Région bruxelloise étudie la possibilité de l'implantation de telles zones à Bruxelles et prépare des propositions en la matière. Elle a aussi demandé une étude à l'Union des Entreprises bruxelloises.

Passons maintenant au problème de la politique industrielle et de la relance.

La politique industrielle devra, à mon sens, être plus que jamais incitative et sélective pour être plus efficace. Il faut reconnaître que

Bruxelles n'a pas été très favorisée, dans ce domaine, par les lois d'expansion économique.

Pour agir, nous devons tenir compte de moyens budgétaires réduits. Dès lors, nous devons avoir des priorités. Pour la région, comme pour l'Etat, la priorité c'est faire tout pour favoriser la relance économique.

Je le répète, les moyens dont je dispose sont insuffisants pour agir partout avec une force égale. Mon souci est de stimuler la production des entreprises de pointe et les débouchés dans l'exportation. Toute ma politique visera à favoriser de telles options.

Il faut dégager les moyens financiers suffisants pour aider les entreprises prometteuses d'avenir à s'établir et à investir. J'estime aussi qu'est prioritaire le renforcement de toutes les industries nouvelles, non polluantes et créatrices d'emplois.

Je rappellerai qu'en 1981, les crédits d'ordonnancement pour l'expansion économique s'élevaient à 1 milliard 397 millions. Cet effort sera accru en 1982.

Par contre, en 1981 aussi, on a dépensé 382 millions de francs en avances récupérables ou en primes de participation dans les entreprises en difficulté. Trop peu — et je le regrette — de ces capitaux ont servi à quelque chose. Ces ordonnancements se sont faits au détriment des dossiers d'expansion économique pure. Actuellement, je traite ces dossiers d'expansion en priorité absolue. Une révision des directives d'application est à l'étude.

J'œuvrerai pour que se crée une législation distincte. Il ne faut plus confondre sauvetage et expansion des entreprises. A cet égard, mon action sera différente de celle de mes prédécesseurs. Je considère qu'on ne peut plus sacrifier l'avenir en pratiquant la technique du saupoudrage des incitants financiers. Je ne veux plus aider «les canards boiteux», pour reprendre votre propre expression, monsieur Cudell. Je n'interviendrai que si vraiment il existe des possibilités réelles de redressement. C'est pourquoi mon cabinet a refusé à plusieurs entreprises une intervention financière à fonds perdus. Cela ne veut pas dire que, systématiquement, on refusera toute aide à des entreprises en difficultés.

Vous l'avez dit, il appartiendra à l'exécutif de décider quelles sont les entreprises qui sont valables et celles qui ne le sont pas. C'est d'ailleurs dans ce sens que quatre ou cinq dossiers ont connu un aboutissement favorable dans les trois derniers mois. Des conditions de redressement extrêmement strictes ont été néanmoins exigées. Le respect de ces conditions permettra réellement à ces entreprises de subsister.

Cette politique peut paraître dure, mais je crois qu'elle est nécessaire si l'on veut substituer au sauvetage précaire et coûteux de l'emploi la création d'emplois durables.

D'autre part, en matière d'expansion, les dossiers sont actuellement à l'instruction pour un montant d'investissements de plus de 8 milliards. Ils tendent à faire bénéficier, en subventions-intérêts ou en primes en capital, plus de 500 affaires à Bruxelles et dans la région.

Un autre grand secteur dont nous avons traité est la rénovation urbaine. C'est un domaine dans lequel, vous et moi avons une expérience pratique sur le terrain. Nous savons ce qu'est la rénovation urbaine, nous savons ce qu'il faut vraiment faire pour essayer de ramener les habitants à Bruxelles. C'est un sujet sur lequel je suis entièrement d'accord avec vous.

Vous avez dit qu'il fallait recréer un «climat», un cadre où l'homme désire vivre, et non persévérer dans la voie des dernières décennies où le fondement même de la vie du citoyen a été ébranlé.

En novembre 1979, la région bruxelloise a approuvé son plan de secteur; elle a défini sa philosophie de l'aménagement du territoire. Celle-ci va dans le sens de ce que nous voulons tous deux, à savoir faire de Bruxelles une région où la qualité de la vie soit un objectif prioritaire.

Je peux vous assurer que l'exécutif de la région bruxelloise s'efforce, et s'efforcera, de traduire cette philosophie dans les faits.

En ce qui concerne la participation des entreprises à la rénovation, permettez-moi d'attirer votre attention sur une des premières mesures prises par le gouvernement: l'abaissement de la TVA à la construction de 17 à 6 p.c. Mieux que n'importe quel discours, cette disposition permettra un départ nouveau à cette rénovation, d'autant plus qu'elle ne s'applique pas seulement à la construction de nouveaux immeubles, mais aussi à la transformation et aux travaux d'entretien d'immeubles existants. Voilà un incitant, me semble-t-il, pour les PME auxquelles vous avez fait allusion.

La politique de rénovation à visage humain doit donc se poursuivre et s'intensifier si nous voulons rendre à Bruxelles ses habitants, ses négocios et ses industries.

Une politique de rénovation, c'est aussi se préoccuper du réseau routier léger de la capitale. J'ai obtenu de mon collègue Olivier, ministre des Travaux publics, qu'il inscrive à son budget d'importants crédits pour améliorer le réseau existant des voiries de l'Etat à Bruxelles. C'est une chose qui ne s'était plus faite depuis de nombreuses années.

Vous avez ensuite parlé — et c'est mon deuxième sujet d'étonnement — du tunnel du boulevard Léopold II. Nous sommes vraisemblablement arrivés au point de non-retour en ce qui concerne ce tunnel et ce en grande partie à cause du métro. (*Exclamations ironiques de M. Cudell.*) Et le métro, monsieur Cudell, ne vous est pas tout à fait étranger! (*Sourires.*)

Une des principales argumentations écrites et orales de l'administration des Routes de Bruxelles-Capitale, c'est que ces travaux doivent se faire simultanément.

M. Cudell. — Ce n'est pas exact!

M. Demuyter, ministre de la Région bruxelloise et des Classes moyennes. — Comme les travaux ont déjà commencé et qu'en même temps que le métro, on a déjà réalisé une partie de l'infrastructure du futur tunnel routier, on nous place devant le fait accompli. La réalité est qu'on a déjà engagé 1,5 milliard des sommes prévues pour le tunnel routier.

Je crois inutile de m'étendre davantage sur ce sujet. Je me contenterai de vous dire que l'exécutif est fort ennuyé car il a, lui aussi, l'impression que, dans les circonstances actuelles, il eût été préférable d'utiliser plus judicieusement les fonds en question.

Vous avez encore parlé des finances communales, et c'est la troisième raison de mon étonnement, monsieur Cudell, car nous sommes, vous et moi, indirectement intéressés en la matière.

Hier, à l'Union des Entreprises bruxelloises, j'ai très explicitement fait le point de la situation, ainsi que vous avez eu l'amabilité de le rappeler. J'ai dit que, contrairement à ce que l'on se complait à répéter dans certains milieux, ce n'est pas à la suite d'une mauvaise gestion généralisée que les communes bruxelloises se trouvent dans une telle situation. Les communes bruxelloises — j'y insiste — sont les seules du pays qui ont été obligées de réaliser des économies depuis plusieurs années, et ce pour la bonne raison que la régionalisation leur a enlevé 15 milliards en six ans, 15 milliards qui ont été attribués aux communes des deux autres régions, et principalement aux communes de la région wallonne.

Je ne crois pas, monsieur Cudell, qu'il soit souhaitable, alors qu'on en discute encore en comité ministériel restreint, d'entrer dans le détail des mesures à court et à long terme que j'ai été amené à proposer au gouvernement.

Je tiens cependant à souligner que c'est la première fois qu'un ministre bruxellois porte au Conseil des ministres le problème fondamental des finances des communes bruxelloises. Il est vrai qu'il est obligé de le faire parce que ces communes sont à la veille de la faillite.

Il est vrai aussi que d'ici un à trois mois, suivant les communes, nous serons en état de cessation de paiement et que Bruxelles pourrait connaître des troubles sociaux graves avec vingt mille employés communaux dans la rue.

De heer Luyten. — De Vlamingen zullen het weer eens moeten bijpassen.

M. Demuyter, ministre de la Région bruxelloise et des Classes moyennes. — Il y a des Flamands parmi eux et vous serez tout aussi ennuyé que nous de la situation dans laquelle ils seront placés.

De heer Luyten. — Ik herinner eraan dat wij voor het afhalen van het huisvuil in de Brusselse agglomeration heel wat hebben moeten bijdragen.

M. Demuyter, ministre de la Région bruxelloise et des Classes moyennes. — J'ai parlé au nom des communes et non de l'agglomération.

De heer Luyten. — Dat is een ander probleem.

M. Demuyter, ministre de la Région bruxelloise et des Classes moyennes. — Sur un point, monsieur Cudell, je puis vous répondre

de façon formelle: il n'est pas question de remettre en cause le statut du personnel communal.

Quant aux charges de Bruxelles sur le plan national et international, nous sommes en plein travail, mais ce problème ne se règle pas aussi facilement. L'étude s'effectue au niveau de l'administration et des cabinets.

En ce qui concerne la mainmort, nous nous trouvons devant une fourchette qui va de trois cents à dix-sept cents milliards. Il est trop tôt pour dire ce qu'on pourra obtenir, mais l'objectivité m'oblige à souligner que je me trouve dans une situation particulièrement difficile sur le plan budgétaire pour espérer des largesses de la part de l'Etat. Ce problème ne date pas d'hier. Si je puis obtenir quelque chose dans les circonstances actuelles, ce sera un bon point par rapport à mes prédécesseurs qui n'avaient rien obtenu.

J'ai déjà abordé le problème des immigrés et je n'y reviendrai pas. Vous avez parlé aussi du budget. En cette matière, nous nous trouvons confrontés à un désordre matériel assez extraordinaire.

Pour me faire comprendre, je vous donnerai un exemple technique: au titre I et II du budget — il s'agit des charges d'emprunt et d'amortissement au bénéfice de l'agglomération de Bruxelles de 1977, 1978 et 1979 —, on constate que l'agglomération a oublié l'envoi d'une déclaration de créances pour intérêts et amortissements du premier semestre 1981, à moins que le cabinet précédent n'ait égaré le document. On l'ignore. Il s'agit de la modique somme de 117,7 millions, plus 63 millions oubliés pour le premier semestre 1981, alors que le même montant a été payé pour le second semestre de 1980.

De tels exemples sont nombreux. A l'heure actuelle, mon embryon d'administration et mon cabinet essayent d'y voir clair.

Je vous rappelle aussi que le budget de la Région bruxelloise est un budget enveloppe qui exclut tout dépassement de crédit. Son montant résulte de l'application de la clef de répartition régionale, et cette clef est défavorable à la région bruxelloise. Ce problème-là figure aussi dans l'étude soumise au Conseil des ministres. La plupart de ces crédits doivent être affectés en majeure partie à des transferts et au règlement de charges héritées du passé.

Je me permettrai de dire que le passé est lourd. Je ne veux pas analyser ici la question de savoir si tous les engagements sont justifiés. En tout cas, ils sont nombreux.

La dotation pour l'année 1982 n'a pas encore été fixée par le Conseil des ministres. Le Fonds d'expansion économique étant alimenté par les crédits budgétaires, il n'est pas encore possible de préciser les moyens qui seront réellement disponibles.

J'ai été heureux de vous entendre parler des Communautés européennes, monsieur Cudell, car je vous ai connu beaucoup plus sensibles à certaines influences de milieux pas toujours responsables.

Ma position est très claire. Je prétends que Bruxelles n'est pas une capitale européenne de droit divin, et qu'elle doit cesser de jouer avec ses chances. Les tergiversations au sujet de l'implantation des Communautés n'ont que trop duré. En plein accord avec le ministre des Affaires étrangères et le ministre des Travaux publics, je ferais en sorte que dans les délais les plus brefs, l'exécutif bruxellois prenne les dispositions nécessaires afin de pouvoir modifier les plans particuliers d'aménagement et réaliser l'extension de l'implantation des Communautés, sans me préoccuper des pressions auxquelles vous avez fait allusion et qui ont fait trop longtemps tergiver les pouvoirs publics.

Vous nous avez entretenus de la Cibe, du logement et des eaux usées. Je vous renvoie à ce que j'ai dit au début de cette réponse synthétisée. Rien dans votre note ne laissait présager que vous alliez aborder ces trois sujets qui ne sont pas de ma compétence et auxquels je ne puis donc répondre.

En ce qui concerne la présence au sein du gouvernement des deux ministres de l'Education nationale, je vous renverrai à la réponse que M. le Premier ministre a donnée le 4 février de cette année à l'interpellation de M. le député Thys. J'en ai extrait un passage.

Le Premier ministre disait — il s'agissait de l'application de l'article 66 de la loi du 18 août 1980 —: «En vertu de ce principe, il n'est plus possible que des membres des exécutifs des communautés siègent en personne aux réunions de l'exécutif de la région bruxelloise. Depuis que les exécutifs ont quitté le gouvernement national, cette participation ne pouvait pas être envisagée. Le gouvernement a cru sage de désigner deux autres membres du gouvernement national pour participer aux réunions de l'exécutif bruxellois.»

Là, je vous renvoie à la déclaration du gouvernement qui stipule en matière de solution de la problématique bruxelloise en général: «Dans l'attente de solutions, les dispositions actuelles concernant Bruxelles sont maintenues à tous les niveaux.»

Je ne me prononcerai pas, car je ne suis pas juriste, sur la conformité de telles dispositions.

En homme pragmatique — d'un point de vue humain, réaliste et politique —, je ne suis pas mécontent de la présence de deux ministres non bruxellois à ces réunions. Je rappelle que ces deux ministres ne font pas partie de l'exécutif, ils assistent à ses réunions, il y a une nuance. Et voici les raisons de ma satisfaction. Les Bruxellois ont mauvaise réputation et il est bon, me semble-t-il, qu'on les voit d'un peu plus près, comme leurs problèmes, d'ailleurs. C'est peut-être le moyen de faire reculer certains préjugés, certains apriorismes, et de faire sortir Bruxelles du ghetto dans lequel d'aucuns l'ont placée. Ceci est une opinion personnelle, mais je crois, monsieur Cudell, que je ne me trompe pas.

Pour terminer et en m'excusant des lacunes que j'ai d'ailleurs expliquées dans mes réponses, je dirai qu'en effet, comme vous y avez fait allusion au début de votre interpellation, être ministre des Affaires bruxelloises n'est pas une tâche aisée. Il est peut-être moins aisé d'être le seul Bruxellois au Conseil des ministres.

Comme je l'ai déjà dit, les Bruxellois ne jouissent pas d'une véritable bonne réputation et ne rencontrent pas toujours une sympathie débordante, que ce soit au Nord ou au Sud du pays.

Mais, si cette tâche est difficile, elle est peut-être aussi, à certains moments, exaltante. En tout cas, j'entends l'assumer au maximum de mes forces et de mes moyens.

J'ose croire qu'avec de la persévérance, de la loyauté, de la bonne volonté, mais aussi de la fermeté, ma présence à ce poste ne sera pas tout à fait inutile.

M. le Président. — La parole est à M. Cudell.

M. Cudell. — Monsieur le Président, monsieur le ministre, je m'étonne un peu de votre agressivité, car je n'avais pas du tout été déplaisant à votre égard et j'avais pris soin de vous dire que je ne vous chercherais pas une mauvaise querelle.

Je ne prétends pas que vous m'en avez cherché une, mais je vais tout de même vous répondre.

Tout d'abord, je n'ai jamais dit que tout ce qui avait été fait avant votre venue avait été bien fait. Il est vrai que, dans le passé, j'ai fait partie du gouvernement, mais vous aussi.

M. Demuyter, ministre de la Région bruxelloise et des Classes moyennes. — Six mois, monsieur Cudell. Vos amis y sont installés depuis dix ans!

M. Cudell. — Je vous ai interrogé et, dans une certaine mesure, et même dans une mesure certaine, vous m'avez donné satisfaction sur un certain nombre de points.

En ce qui concerne l'affaire de l'immigration, c'est tout à fait faux. Le Parlement a voté la loi de fin 1980 à l'unanimité. Vous vous êtes abstenu ou vous étiez absent... Mais de là à dire que ce sont les socialistes qui ont créé en Belgique le problème de l'immigration, il y a une marge!

M. Demuyter, ministre de la Région bruxelloise et des Classes moyennes. — Si je comprends bien, c'est un refus de paternité!

M. Cudell. — Non, j'ai voté cette loi ainsi que celle contre le racisme. Mais de là à dire que les socialistes sont responsables du problème de l'immigration...

M. Demuyter, ministre de la Région bruxelloise et des Classes moyennes. — Ce n'est pas ce que j'ai dit. Mais j'estime que vous pratiquez une politique extrêmement laxiste en la matière.

M. Cudell. — Non, nous ne sommes pas plus laxistes que vous, mais nous ne cérons pas à la facilité qui consiste à chercher des boucs émissaires à tout propos.

Venons-en à l'histoire du métro!

M. Demuyter, ministre de la Région bruxelloise et des Classes moyennes. — Ce n'est pas moi qui l'ai évoquée!

M. Cudell. — J'ignore qui en a parlé, mais mon devoir est de répondre.

Ma thèse est au contraire que si l'on fait le métro, il ne faut pas faire le tunnel.

M. Luyten. — Monsieur Cudell, les francophones auraient dû s'inspirer des conclusions du rapport du professeur Sauvy sur la démographie.

M. Cudell. — Vous avez tout à fait raison. Ce pays a besoin d'enfants. C'est d'ailleurs la raison pour laquelle je suis partisan d'une politique familiale depuis très longtemps. Cessez de m'interrompre.

Je reviens au problème du métro: c'est précisément le tunnel métro qui permettrait de ne pas faire le tunnel routier. Les routiers se sont « collés » au tunnel métro. C'est leur affaire! Mais cela n'a pas été fait avec le budget du ministère des Communications, mais avec celui du métro. Vous ne l'avez pas dit.

M. Demuyter, ministre de la Région bruxelloise et des Classes moyennes. — Il nous a été dit à l'exécutif, pas plus tard qu'il y a quinze jours, que si nous ne construisons pas le tunnel routier, nous augmentons de x centaines de millions le coût du tunnel que vous êtes en train de construire pour le métro.

M. Cudell. — Non, ce qu'on vous a dit est inexact. Je vais vous dire la vérité: je crois que les routiers ont construit un tunnel ou un morceau de tunnel sans permis de bâtir.

Il n'existe pas d'interférence et la construction du tunnel métro pouvait parfaitement être décidée sans qu'on décide par ailleurs celle du tunnel routier. Si, je le répète, grâce au métro, on transporte une nombreuse population vers la périphérie, on diminue d'autant l'utilisation des transports privés; on disposerait ainsi, en effet, d'un transport en commun de masse rapide et moderne.

Je tenais à mettre les choses bien au point.

Pour ce qui est des Communautés européennes, vous avez dit qu'à un moment donné, j'avais été sensible à certaines remarques.

M. Demuyter, ministre de la Région bruxelloise et des Classes moyennes. — Disons que les comités de quartier ont plus d'influence sur vous que sur moi.

M. Cudell. — C'est vrai que, dans une certaine mesure, je crois aux comités de quartier, mais je me méfie de la paralysie qu'ils provoquent parfois par des prises de position contradictoires.

En l'occurrence, il va falloir prendre résolument position et ne plus perdre de temps. A mon avis, c'est l'exécutif qui devra prendre la décision. Vous avez semblé dire que celle-ci est très facile à prendre. Pour moi, je ne suis pas sûr que vous puissiez réussir aussi rapidement.

Voilà les remarques complémentaires que je souhaitais formuler, monsieur le ministre.

M. le Président. — L'incident est clos.

PROJET DE LOI — ONTWERP VAN WET

Dépôt — Indiening

M. le Président. — Le gouvernement a déposé un projet de loi ajustant le budget du ministère de la Prévoyance sociale de l'année budgétaire 1981.

De regering heeft ingediend een ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting van het ministerie van Sociale Voorzorg voor het begrotingsjaar 1981.

Ce projet de loi est renvoyé à la commission des Affaires sociales.

Dit ontwerp van wet wordt verwezen naar de commissie voor de Sociale Aangelegenheden.

VOORSTELLEN VAN WET — PROPOSITIONS DE LOI

Indiening — Dépôt

De Voorzitter. — De volgende voorstellen van wet werden ingediend:

1° Door de heer Vandezande, houdende wijziging van artikel 65 van de gemeentekieswet;

Les propositions de loi ci-après ont été déposées:

1° Par M. Vandezande, modifiant l'article 65 de la loi électorale communale:

2° Door de heer De Bondt, betreffende de toegang van de houders van sommige licentiaatsdiploma's tot de universitaire studies met wettelijke graad;

2° Par M. De Bondt, relative à l'admission des détenteurs de certains diplômes de licence aux études universitaires conduisant à des grades légaux;

3° Door de heer Lahaye:

- a) Tot instelling van een ombudsman voor de verbruikers;
- b) Houdende instelling van het ambt van landsprocureur;
- c) Tot instelling van een ombudsman voor de pers.

3° Par M. Lahaye:

a) Crétant la fonction de commissaire parlementaire chargé de la défense des consommateurs;

b) Instituant la charge de procureur de la nation;

c) Portant création de la fonction d'ombudsman de la presse.

4° Par M. Jules Peetermans, uniformisant les normes de création, de maintien et de subvention des emplois dans l'enseignement sur le territoire de l'arrondissement de Bruxelles-Capitale;

4° Door de heer Jules Peetermans, waarbij eenheid wordt gebracht in de normen voor de instelling, de handhaving en de subsidiëring van betrekkingen in het onderwijs binnen het arrondissement Brussel-Hoofdstad;

5° Par MM. Lepaffe et Désir, visant à autoriser le port du nom d'un des conjoints après divorce;

5° Door de heren Lepaffe en Désir, houdende machtiging van de ene echtpartij om de naam van de andere echtpartij te dragen na echtscheiding;

6° Par M. Lagasse, une proposition de loi spéciale organisant la région de Bruxelles en application de l'article 107^{quater} de la Constitution;

6° Door de heer Lagasse, een voorstel van bijzondere wet tot organisatie van het Brusselse gewest met toepassing van artikel 107^{quater} van de Grondwet;

7° Par MM. Humbert et Paque, portant diverses mesures en faveur des victimes du devoir patriotique;

7° Door de heren Humbert en Paque, houdende maatregelen ten gunste van de slachtoffers van de vaderlandslievende plicht;

8° Par MM. Humbert et Donnay, organisant un programme complémentaire dans l'enseignement secondaire;

8° Door de heren Humbert en Donnay, tot invoering van een aanvullend programma in het secundair onderwijs;

9° Par M. Humbert:

- a) Complétant l'article 132 du Code électoral;
- b) Stimulant la création d'emplois et assurant une aide aux entreprises défaillantes reprises par un entrepreneur ou des salariés;

9° Door de heer Humbert:

- a) Tot aanvulling van artikel 132 van het Kieswetboek;
- b) Tot bevordering van de schepping van nieuwe werkgelegenheid en tot steunverlening aan faillerende bedrijven overgenomen door ondernemers of werknemers;

10° Par MM. Humbert et Paque, portant réouverture des délais d'introduction des demandes visant à obtenir certains statuts de reconnaissance nationale.

10° Door de heren Humbert en Paque, strekkende om de termijnen voor het indienen van aanvragen voor het verkrijgen van bepaalde statuten van nationale erkentelijkheid opnieuw te doen ingaan.

Ces propositions de loi seront traduites, imprimées et distribuées.

Die voorstellen van wet zullen worden vertaald, gedrukt en rondgedeeld.

Il sera statué ultérieurement sur leur prise en considération.

Er zal later over hun inoverwegingneming worden beslist.

INTERPELLATIES — INTERPELLATIONS

Verzoeken — Demandes

De Voorzitter. — De heer Vandezande wenst de heer Coens, minister van Onderwijs, te interpellieren over « het European Economic Community College te Antwerpen en de onrechtmatige gelijkwaardigheidsverklaring van de in die instelling in het Frans gedane studiën door Belgen ».

M. Vandezande désire interpeller M. Coens, ministre de l'Education nationale, sur « le European Economic Community College d'Anvers et l'irrégularité que constitue la reconnaissance comme équivalentes des études faites en français par des Belges dans cet établissement ».

Par ailleurs, M. Serge Moureaux désire interpeller le Vice-Premier ministre et ministre de l'Intérieur et de la Fonction publique sur « la conception qu'il se fait de son rôle dans l'exercice de la tutelle prévue par l'article 7 de la loi du 8 août 1980 à l'égard des communes de la périphérie bruxelloise qui, tout en relevant sur le plan de l'urbanisme, de la Région flamande, appartiennent, d'après les compétences, à celles du ministre de l'Intérieur en ce qui concerne la tutelle administrative sur les actes des autorités communales ».

Anderzijds, wenst de heer Serge Moureaux de Vice-Eerste minister en minister van Binnenlandse Zaken en Openbaar Ambt te interpellieren over « de opvatting die hij heeft van zijn taak bij de uitoefening van de voogdij bepaald in artikel 7 van de wet van 8 augustus 1980 ten opzichte van de gemeenten uit het Brusselse randgebied, die op het gebied van de stedebouw afhangen van het Vlaamse Gewest maar inzake bevoegdheid onder de minister van Binnenlandse Zaken ressorteren wat betreft de administratieve voogdij over de handelingen van de gemeenteoverheid ».

La date de ces interpellations sera fixée ultérieurement.

De datum van deze interpellaties zal later worden bepaald.—

Le Sénat se réunira mercredi prochain, 17 mars 1982, à 14 heures.

De Senaat vergadert opnieuw woensdag, 17 maart 1982, te 14 uur.

La séance est levée.

De vergadering is gesloten.

(La séance est levée à 21 h 20 m.)

(De vergadering wordt gesloten te 21 u. 20 m.)